

Regeringens skrivelse

2005/06:204

Sveriges politik för global utveckling

Skr.
2005/06:204

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 18 maj 2006

Bosse Ringholm

Carin Jämtin
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogörs för arbetet med att genomföra den svenska politiken för global utveckling. Särskild vikt läggs vid de områden som i skrivelse 2004/05:161 identifierades som särskilt betydelsefulla, med hänvisning till stor global påverkan och goda möjligheter att uppnå konkreta resultat: miljöpolitiken, den internationella handelspolitiken, jordbrukspolitiken, migrationspolitiken och säkerhetspolitiken.

Inledningsvis redogörs för den svenska politiken för global utveckling och dess vägledande perspektiv – rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling. Utvecklingssamarbetets roll i politiken för global utveckling berörs, liksom den globala dagordningen, vilken det svenska arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling dels förhåller sig till, dels verkar för att påverka, och EU:s arbete för samstämmighet för utveckling.

I skrivelsens andra avsnitt förs ett fördjupat resonemang kring de prioriterade områdena och exempel ges på hur politiken bedrivs i linje med politiken för global utveckling.

I skrivelsens tredje avsnitt redovisas insatser och resultat av arbetet mot operationaliserbara mål inom ramen för politikens huvuddrag, vilka syftar till att stärka det svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling.

I skrivelsens avslutande avsnitt identifieras områden som regeringens arbete konkret bör fokuseras på under det närmaste året. I avsnittet identifieras dels områden där kunskapsinhämtningen behöver stärkas, dels prioriteringar inom områden av särskilt stor vikt för politikens genomförande.

1	Sveriges politik för global utveckling	3
1.1	Rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling	3
1.2	Utvecklingssamarbetet i politiken för global utveckling	6
1.3	Den globala dagordningen	7
1.4	En EU-agenda för en rättvis och hållbar global utveckling	9
2	En samstämmig politik för global utveckling	9
2.1	Miljö och utveckling	11
2.2	Jordbruk, handel och utveckling	14
2.2.1	Handel med jordbruksprodukter	15
2.2.2	Handels- respektive jordbrukspolitik för global hälsa	18
2.3	Migration och utveckling	21
2.4	Säkerhet och utveckling	23
3	Politikens huvuddrag – mål, instrument och resultat	28
3.1	Grundläggande värden	29
3.1.1	Respekt för de mänskliga rättigheterna	29
3.1.2	Demokrati och god samhällsstyrning	32
3.1.3	Jämställdhet	35
3.2	Hållbar utveckling	36
3.2.1	Hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön	36
3.2.2	Ekonomisk tillväxt	44
3.2.3	Social utveckling och trygghet	55
3.3	Konflikthantering och säkerhet	61
3.4	Globala utmaningar och globala gemensamma nyttigheter	69
4	Inriktning på det framtida arbetet	70
4.1	Fördjupad analys	71
4.2	Prioriteringar i politiken	72
	Förklaring till förekommande förkortningar	76
	Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 18 maj 2006	78

1 Sveriges politik för global utveckling

Sveriges politik för global utveckling, vilken antogs av riksdagen i december 2003, har utarbetats med insikten att många politikområden, även sådana som traditionellt inte haft fokus på utvecklingsfrågor, påverkar utvecklingen i världen och förutsättningarna för fattiga människor i utvecklingsländerna (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112). Det övergripande målet, vilket gäller för samtliga politikområden, är att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling, och politiken skall genomsyras av två perspektiv – ett rättighetsperspektiv och fattiga människors perspektiv på utveckling. Genom en ökad samstämmighet i agerandet mellan politikområden och aktörer, inklusive Europeiska unionen (EU), Förenta nationerna (FN), de internationella finansiella institutionerna, andra multilaterala institutioner och länder blir fattigdomsbekämpningen effektivare.

Politiken är inriktad på fattiga människor i utvecklings- och transitionsländer och omfattar alla politiska beslut som direkt eller indirekt påverkar dessa människor.

Huvuddragen för politiken har grupperats under följande rubriker.

- a) Grundläggande värden: respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och god samhällsstyrning samt jämställdhet.
- b) Hållbar utveckling: hållbart utnyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt samt social utveckling och trygghet.
- c) Konflikthantering och säkerhet.
- d) Globala gemensamma nyttigheter och globala utmaningar: gränsöverskridande frågor som kräver gemensamma ställningstaganden och åtgärder av det internationella samfundet.

1.1 Rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling

Politiken för global utveckling genomsyras av två perspektiv – ett rättighetsperspektiv och fattiga människors perspektiv på utveckling. De två perspektiven är grundläggande. De kompletterar och stödjer varandra och är delvis överlappande. Tillsammans utgör de ett förhållningssätt för arbetet med att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling inom varje politikområde. Individerna står i centrum som bärare av rättigheter för att med egen kraft, vilja och kapacitet skapa utveckling.

Rättighetsperspektivet tar sin utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna och i betoningen av demokrati som grund för utveckling. Respekten för samtliga mänskliga rättigheter, däribland barnets rättigheter, demokrati och jämställdhet betonas. De mänskliga rättigheterna, uttryckta i FN:s konventioner på området, utgår från den grundläggande principen om alla människors lika värde och diskrimineringsförbudet. Individerna är bärare av rättigheterna och staten ansvarar för att rättigheterna respekteras och omsätts i praktiken genom ett fungerande rättsväsende, lagstift-

ning, undervisning, socialt stöd, osv. Därigenom skapas också förutsättningar för individen att med egen vilja, kraft och kapacitet bidra till utveckling. Diskriminering är ofta orsak till marginalisering och fattigdom och utgör därmed hinder för att nå målet om en rättvis och hållbar utveckling. Ett exempel är könsdiskriminering som både kan vara en orsak till fattigdom och ett hinder för människor att ta sig ur fattigdomen.

Fattiga människors perspektiv på utveckling innebär att fattiga kvinnors, mäns och barns situation, behov, förutsättningar och prioriteringar skall vara utgångspunkten för fattigdomsbekämpning och för främjandet av en rättvis och hållbar utveckling. Det innebär en fördjupning av det globalt överenskomna målet att minska fattigdomen i världen. Fattiga människor är med detta synsätt subjekt och aktörer – inte objekt eller passiva mottagare av insatser. Fattigdomen är mångdimensionell, situationsspecifik och dynamisk och handlar i grunden om ofrihet – om brist på säkerhet, resurser, möjligheter och makt. Människor som lever i fattigdom utgör inte någon enhetlig kategori. Genomgående är dock att de sällan framhåller fattigdomens ekonomiska dimension utan att samtidigt lyfta fram brister i andra avseenden, som ohälsa, otrygghet, att inte kunna uppfylla sociala eller kulturella förpliktelser, oförmåga att påverka politiska beslut eller att få nedsättande bemötande av myndigheter och institutioner. Erfarenheter av fattigdom och möjligheten att ta sig ur fattigdom är starkt betingat av bland annat kön, ålder, etnisk eller annan kulturell tillhörighet, eventuella funktionshinder samt var eller hur människor bor och hur de försöker klara sitt uppehälle.

Perspektiven i praktiken

När åtgärder som kan påverka den globala utvecklingen planeras inom ramen för olika politikområden skall frågan ställas hur dessa präglats av eller kan förväntas främja de två perspektiven. Målsättningen är att politiken och dess tillämpning inom alla områden skall utformas på ett sätt som bidrar till att stärka fattiga människors rättigheter och förbättra deras levnadsvillkor och som tar tillvara den fattiga individens eller gruppens erfarenheter och prioriteringar genom att främja deltagande i för dem viktiga samhällsprocesser och beslut.

För att åstadkomma ett genomslag för de två perspektiven krävs information, kunskap och analys. Perspektiven uppfattas inte sällan som abstrakta. Det återstår en hel del arbete innan de på ett medvetet och systematiskt sätt tas om hand i den konkreta utformningen och genomförandet av politiken inom olika områden.

Tillämpningen av såväl rättighetsperspektivet som fattiga människors perspektiv på utveckling är en stor utmaning. Det är till exempel inte självklart hur fattiga och marginaliserade individers och grupperas intressen, erfarenheter och upplevelser på bästa sätt skall tas tillvara och integreras i svensk politikutformning. Inte sällan görs antagandet att det som gynnar en fattig nation också automatiskt kommer dess fattiga och utsatta befolkning till gagn. Så är inte alltid fallet och i värsta fall kan den nationella utvecklingen ske på bekostnad av fattiga och marginaliserade kvinnors, mäns och grupperas möjlighet att förbättra sin situation. Det bör också noteras att fattiga människor ofta drabbas särskilt hårt av omställning-

ar och oförutsedda negativa händelser på grund av att de lever med mycket små marginaler. Beslut som långsiktigt kan väntas förbättra deras situation och möjligheter kan därför kortsiktigt få förödande konsekvenser.

De två perspektiven förutsätter en initierad och aktiv dialog, både med representanter för regering och myndigheter i utvecklingsländer och med företrädare som fattiga och marginaliserade individer och grupper själva uppfattar som legitima. Sveriges aktiva medverkan i dialogen förutsätter i sin tur en gedigen utvecklingskompetens och erfarenhet från att arbeta i utvecklings- eller transitionsländer.

Rättighetsperspektivets centrala element, som de mänskliga rättigheterna med principen om alla människors lika värde och icke-diskriminering, demokrati, jämställdhet, barnets rättigheter, rättigheter för människor med funktionshinder, etc. utgör sedan lång tid tillbaka hörnstenar i svensk politik. Kunskapen om frågorna är förhållandevis utbredd och rättighetsperspektivet har hittills fått större genomslag i beslutsunderlag med bäring på den globala utvecklingen än fattiga människors perspektiv på utveckling. Det återstår dock en hel del arbete till exempel när det gäller att säkra deltagande i beslutsprocesser, informationsinhämtning och utkrävande av ansvar.

Varken rättighetsperspektivet eller fattiga människors perspektiv på utveckling ger i sig svar på frågan om vilka metoder eller tillvägagångssätt som är mest lämpliga eller effektiva för att främja en rättvis och hållbar global utveckling i en given situation. Perspektiven ger vägledning för att ställa relevanta frågor. Frågorna och svaren kan i sin tur motivera ytterligare reflektion eller djupare analys som bör påverka utformningen av politiken, inom enskilda politikområden och när flera politikområden samverkar och synergieffekter kan skapas.

I arbetet med att främja genomslaget av de båda perspektiven i genomförandet av politiken för global utveckling ligger fokus på utveckling av analys, metod och verktyg.

Vägledande frågor har tagits fram med syftet att stödja politikområden i deras arbete med att integrera perspektiven i verksamheten.

Exempel på frågor gällande rättighetsperspektivet:

- Främjar eller försämrar beslutet respekten för de mänskliga rättigheterna på lång, medel respektive kort sikt? Gäller detta också för enskilda individer och för specifika gruppers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna (exempelvis kvinnor, flickor, marginaliserade etniska eller religiösa grupper, urbefolkningar eller människor med funktionshinder)?
- Vilka möjligheter har enskilda eller grupper att påverka beslutsprocesser? Hur får de del av relevant information?
- Finns det institutionell nationell kapacitet att arbeta med ett rättighetsperspektiv?
- Bidrar beslutet till att stärka förutsättningarna för att de mänskliga rättigheterna skall respekteras i andra länder?

Exempel på frågor som gäller fattiga människors perspektiv på utveckling:

- Vad vet vi om fattiga kvinnors, mäns, flickors, pojkars eller särskilda gruppers behov, intressen och förutsättningar i förhållande till den ak-

tuella frågan eller beslutet? Är tillgänglig information/kunskap tillräcklig som underlag för beslut?

- Hur kan fattiga kvinnor, män och barn, boende i städer eller på landsbygden, verksamma i den formella eller den informella sektorn, osv., påverkas av beslutet på lång respektive kort sikt, och hur ser denna påverkan ut?
- Kan vi på goda grunder anta att det beslut som vi anser gynna en fattig nation också kommer att främja fattiga individers och gruppers livsvillkor i landet i fråga?

En plan för informations- och utbildningsinsatser har tagits fram i syfte att skapa en gemensam plattform och förståelse av och ett gemensamt förhållningssätt till de två perspektiven som en grund för genomförandet av politiken för global utveckling. Utbildningen skall stimulera ett fortsatt arbete inom olika politikområden för identifiering av fora, kanaler och verktyg som främjar perspektivens genomslag. Inledningsvis ligger fokus på områden som i 2005 års resultatskrivelse (skr. 2004/05:161) identifierades som särskilda prioriteringar (miljöpolitiken, handelspolitiken, jordbrukspolitiken, migrationspolitiken samt säkerhetspolitiken).

Även interna utbildningsinsatser, som utbildningsprogrammet för nyanställda, Regeringskansliets aspirantprogram och diplomatprogrammet på Utrikesdepartementet, chefsutbildningen inom Regeringskansliet och utbildningen för personer som skall verka vid utlandsmyndigheter för att främja svensk tillväxt, samt utbildningar vid ambassader om politiken för global utveckling utgör viktiga tillfällen att stärka och bredda kunskapen i Regeringskansliet om rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling.

1.2 Utvecklingssamarbetet i politiken för global utveckling

Politiken för global utveckling omfattar alla politikområden, inklusive utvecklingssamarbetet. Liksom andra politikområden skall utvecklingssamarbetet förhålla sig till politiken för global utveckling. Rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling skall beaktas inför att beslut fattas och politikområdet skall, liksom andra politikområden, sträva efter synergieffekter med det som sker inom andra områden, så att det svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling blir så stort som möjligt.

En utmaning för utvecklingssamarbetet är att inom ramen för sitt eget mål och principer bidra till att optimera utvecklingseffekterna av den samlade svenska politiken. Detta säkerställs genom effektiv styrning av biståndet med utgångspunkt i biståndets krav på långsiktighet, harmonisering med andra givare och en anpassning till samarbetsländernas behov och prioriteringar.

Under året har regeringen på ett antal områden tagit initiativ till att genom utvecklingssamarbetet öka utvecklingseffekten av den samlade politiken. Ett sådant område är den särskilda satsningen på miljö i biståndet som genom samverkan med miljöpolitiken och främjandet av den svenska resursbasen syftar till att öka det svenska bidraget till en rättvis och

hållbar global utveckling. Ett annat sådant område är det handelsrelaterade biståndet, där Sverige har intagit en internationellt ledande roll i arbetet med att effektivisera och bredda det kapacitetshöjande stödet till framförallt de minst utvecklade länderna. Ytterligare ett exempel handlar om regeringens arbete på området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), där stöd till fördjupad dialog med aktörer som UNFPA, UNICEF, UNIFEM och UNAIDS har kombinerats med att regeringen antagit ett nytt styrdokument för Sveriges internationella arbete med frågorna. Dessa och andra insatser kommer att redovisas i samband med rapporteringen i regeringens budgetproposition hösten 2006.

1.3 Den globala dagordningen

År 2005 stod global rättvisa och fattigdomsbekämpning tydligt på den internationella dagordningen. I FN, de internationella finansiella institutionerna och Världshandelsorganisationen (WTO) samt Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) samlades världens regeringar för att diskutera hur samarbetet för minskad fattigdom kunde intensifieras och en rad politiska åtaganden om ökat samarbete, utvidgade skuldlättnader och rättvisare handel gjordes.

I september 2005 höll FN ett toppmöte vid vilket Sveriges statsminister Göran Persson var ordförande tillsammans med Gabons president Omar Bongo. Toppmötet bekräftade millennieutvecklingsmålen från år 2000 som därmed även fortsatt utgör grunden i det internationella arbetet för utveckling. Det beslutades att FN-systemet skall stärkas på landnivå så att FN får en tydlig roll i den globala uppföljningen av millennieutvecklingsmålen och att internationella överenskommelser om biståndseffektivitet skall genomföras så att utvecklingsländernas eget ägarskap stärks och biståndets kvalitet förbättras. Det internationella samfundets förmåga att förhindra folkmord och grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna stärktes med ett beslut om konceptet ”skyldighet att skydda”, vilket varit en svensk profilfråga. Beslut fattades om att inrätta en fredsbyggande kommission och ett råd för mänskliga rättigheter. Länken stärktes också mellan Kairo-målet om universell tillgång till reproduktiv hälsa och möjligheterna att uppnå flera av millennieutvecklingsmålen. Vidare bekräftades slutsatserna från såväl Monterrey-konferensen 2002 om utvecklingsfinansiering och Johannesburg-toppmötet samma år om hållbar utveckling.

FN:s generalsekreterare slog i sin rapport inför toppmötet, *In Larger Freedom*, fast att utveckling, fred och säkerhet och respekt för mänskliga rättigheter är intimt sammankopplade och tillsammans utgör förutsättningen för ett liv i värdighet. I processen inför toppmötet fattades en rad viktiga beslut, bland annat om höjda biståndsnivåer, skuldlättnader och innovativa former för utvecklingsfinansiering. Processen definierade också tre utvecklingsfrågor – fattigdom, hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar samt miljöförstöring – som några av de allvarligaste hoten mänskligheten står inför idag. Samtliga områden är viktiga aspekter i den svenska politiken för global utveckling, där fattigdom definieras mång-

dimensionellt och därmed också förhåller sig till utsatta människors och grupperns sårbarhet för ohälsa och miljöförstöring.

FN:s kommission för hållbar utveckling (Commission on Sustainable Development, CSD) är det centrala organet för uppföljningen av åtagandena från Johannesburg. År 2005 fokuserade kommissionens trettonde session på vatten, sanitet, boende och bebyggelsefrågor. Främst berördes betydelsen av att uppnå miljömässig hållbarhet för att kunna uppnå de övriga millennieutvecklingsmålen. Andra viktiga frågor för Sverige som behandlades framgångsrikt var jämställdhet, arvs- och äganderättsfrågor för kvinnor, hållbar konsumtion och produktion inklusive Marrakechprocessen (ett tioårigt ramverk för program om hållbar konsumtion och produktion som uppföljning på området från åtaganden vid Johannesburgtoppmötet) samt utbildning för hållbar utveckling.

Vid mötet mellan stats- och regeringschefer från sju av världens största ekonomier plus Ryssland, det så kallade G8-mötet, i Gleneagles i juli 2005, där utvecklings- och klimatfrågor stod högst på agendan, enades G8-länderna om ett förslag om skuldavskrivning för många av världens fattigaste och mest skuldyngda länder. Förslaget omfattar skulder som högt skuldsatta fattiga länder (så kallade HIPC-länder) har till Internationella Valutafonden (IMF), Världsbanken (IDA) och Afrikanska utvecklingsfonden, och innebär för berörda länder att skulderna de har till berörda institutioner skrivs av. Under hösten har förslaget diskuterats i de tre institutionerna och institutionernas styrelser har beslutat om skuldavskrivningen. G8 enades också om att stödja strävanden mot demokrati och kampen mot korruption i Afrika.

Internationell handel är ett viktigt verktyg för ekonomisk tillväxt och fattigdomsreduktion men också för utvecklingsländerna att kunna attrahera investeringar och effektivisera de lokala marknaderna. De pågående WTO-förhandlingarna inom ramen för utvecklingsagendan från Doha, som inleddes 2001, är därför centrala i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling.

Genom att skjuta de stora tvistefrågorna på framtiden kunde en överenskommelse nås vid WTO:s ministerkonferens i Hongkong i december 2005. Överenskommelsen gällde bland annat ett slutdatum för de hårt kritiserade exportsubventionerna inom jordbruksområdet till 2013, tull- och kvotafritt marknadstillträde för de minst utvecklade länderna (MUL) och insatser för att stärka det handelsrelaterade biståndet. Även om utfallet var blygsamt är dessa frågor av stor vikt för ansträngningarna att få till stånd en utvecklingsorienterad frihandel. Målet är att Doharundan ska avslutas under 2006. Denna tidtabell förutsätter dock snabba och betydande framsteg inom alla förhandlingsområden.

Temat för OECD:s årliga ministerråds möte 2005, vilket Sverige ledde, var att möjliggöra globalisering. Mötet samlade de 30 OECD-ländernas ekonomi- och finans, handels-, närings- och energiministrar samt ministrar från ett antal utvecklingsländer. Under statsminister Göran Perssons ledning debatterades hur en globaliseringsprocess som kommer alla till gagn kan främjas i samarbete med utvecklingsländer. Man konstaterade att utmaningen för det internationella samfundet är att låta alla länder ta del av globaliseringens vinster. En särskild session om Millenarie- och Monterreydeklarationerna handlade om OECD:s bidrag till genomförande och uppföljning av dessa.

I maj 2005 beslutade EU:s ministerråd att höja ambitionsnivån när det gäller arbetet för en ökad samstämmighet för utveckling. Beslutet innebär bland annat att Kommissionen framöver skall ge medlemsländerna en löpande rapportering om samstämmighetsarbetet och utvecklingspolicyn som antogs av ministerrådet i december 2005 tar den ökade ambitionsnivån på samstämmighetsområdet som en av sina utgångspunkter.

Sedan beslutet i maj har Sverige aktivt deltagit i arbetet med att ta fram ett utkast till arbetsprogram för EU:s samstämmighetsarbete, där såväl prioriteringar som roller och ansvarsfördelning mellan Kommissionen, Rådet och medlemsstaterna definieras. Detta är tänkt att uppdateras löpande för att hänsyn skall kunna tas till såväl interna prioriteringar inom EU som externa händelser på den globala utvecklingsagendan. Sverige kommer även fortsättningsvis att ha en pådrivande roll för att se till att konkreta prioriteringar formuleras.

På sikt har EU goda förutsättningar att kunna inta en globalt ledande position när det gäller att föra en samstämmig politik för global utveckling. Redan i gällande fördrag finns tydliga hänvisningar till behovet av en samstämmig politik som har utvecklingsländernas intressen för ögonen. Med fjolårets beslut på samstämmighetsområdet och arbetet med en handlingsplan med tydliga prioriteringar, roller och arbetsätt, förbättras förutsättningarna ytterligare för att samstämmighetsambitionerna skall kunna genomföras.

2 En samstämmig politik för global utveckling

Politiken som förs inom de olika huvuddragen i politiken för global utveckling – respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och god samhällsstyrning, jämställdhet, hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt, social utveckling och trygghet, konflikthantering och säkerhet, och globala utmaningar/globala gemensamma nyttigheter – är ömsesidigt förstärkande. Utan miljömässig hänsyn, ekonomisk tillväxt kopplat till en rättvis fördelning, samt social utveckling ökar exempelvis risken för konflikter. Konflikter minskar möjligheterna att realisera grundläggande värden, som mänskliga rättigheter och jämställdhet. Utan fokus på individen, hennes rättigheter och hennes syn på utveckling kommer inte politikens mål om att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling att kunna uppnås.

Det är viktigt att notera att målet för politiken för global utveckling inte ersätter de mål som finns formulerade inom olika politikområden. Uppdraget inom varje enskilt politikområde är att verka för att uppfylla det egna politikområdets mål. Politiken för global utveckling ger samtliga politikområden uppdraget att formulera och genomföra politik på ett sätt som tar tillvara alla möjligheter att *samtidigt* bidra till en rättvis och hållbar global utveckling.

Om insatser för den egna politikens måluppfyllnad riskerar att motverka de svenska ansträngningarna för en rättvis och hållbar global utveckling, är det det aktuella politikområdets ansvar att söka alternativa insatser och inom ramen för sedvanliga beredningsrutiner nå en acceptabel

lösning. Vid det svenska genomförandet av EU:s jordbruksreform 2004 var exempelvis den övergripande svenska målsättningen att alla stöd till jordbruket skulle utformas för att ha minsta möjliga påverkan på produktion och handel och därmed på utvecklingsländernas ekonomier. Vid en avvägning mot nationella målsättningar som sysselsättning och miljömål valde Sverige dock att temporärt behålla en produktionsdrivande typ av stöd för hållning av nötkreatur.

Inom vissa områden finns en ökad risk för intressekonflikter, vilket medför extra utmaningar i politikutformningen för att den inte skall riskera att motverka det övergripande målet om en rättvis och hållbar global utveckling. Detta kan till exempel gälla att utvecklingsländer ges tillträde till EU:s marknader å ena sidan och å andra sidan de krav som svenska konsumenter ställer avseende kvalité och säkerhet. Ett annat aktuellt exempel är konflikten mellan å ena sidan behovet av patent för att skydda och främja innovationer och å andra sidan behovet av att värna fattiga länders möjlighet att importera billiga kopior av patenterade läkemedel för att skydda folkhälsan. Denna konflikt löstes genom att medlemmarna i WTO kom överens om att utnyttja det immaterialrättsliga avtalets flexibilitet. Utmaningen ligger i att finna vägar att undanröja sådana potentiella eller faktiska konflikter så att politiken på olika områden, utan omformulering av mål, kan föras och samtidigt verka stödjande för en rättvis och hållbar global utveckling.

De första årens arbete med att genomföra politiken för global utveckling har givit vid handen att den stora utmaningen i politiken inte ligger i att hantera intresse- eller målkonflikter mellan olika politikområden. Utmaningen ligger istället främst i att identifiera och realisera potentiella synergieffekter, där insatser kan utformas så att de bidrar såväl till respektive politikområdes egna målsättningar som till en rättvis och hållbar global utveckling. För detta arbete krävs gedigen kunskap om utvecklingsfrågor och om rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling. Arbetet med att genomföra politiken handlar därför till stor del om att främja just sådan kunskap.

I Utrikesutskottets betänkande avseende resultatskrivelse 2004/05:4 och resultatskrivelse 2004/05:161 efterlystes en beskrivning av hur regeringen hanterar uppkomna målkonflikter i den förda politiken (bet. 2005/06:UU5). I detta avsnitt beskrivs arbetet för att stärka samstämmigheten inom ramen för den svenska politiken för global utveckling. Ansträngningar att söka synergier och hantera intressekonflikter illustreras genom exempel på insatser och fördd politik inom områdena miljö, jordbruk, handel, migration och säkerhet – områden som i skrivelse 2004/05:161 identifierades som särskilt betydelsefulla i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling.

Syftet är att beskriva hur politikområden, inom ramen för sina egna mål, förhåller sig till politiken för global utveckling och relaterar till rättighetsperspektivet och till fattiga människors perspektiv på utveckling. Exempelen belyser hur det globala genomslaget av den svenska politiken förstärks genom samverkan mellan politikområden.

Miljöförstöringen utgör en allt större utmaning för många utvecklingsländer och inte minst för dessa länders fattiga invånare. Sambanden mellan miljö, fattigdom och utveckling är ytterst komplexa, bl.a. på grund av miljöfrågornas stora bredd. Tillväxt baserad på föråldrad teknik riskerar att ske på bekostnad av miljön, vilket medför risk för hälsoproblem, inte minst för barn som riskerar att exponeras för hälsovådliga substanser redan från fosterstadiet och vars utveckling kraftigt kan hämmas av detta. När fattiga människor själva får uttrycka vad det innebär att vara fattig hamnar frågor om säkerhet, utsatthet för miljöförstöringar och bristande tillgång till rent vatten som regel högt upp på listan. I politiken för global utveckling (prop. 2003/04:122) slås fast att Sverige inom miljöpolitiken bör arbeta för att begränsa klimatförändringarna, fasa ut giftiga kemikalier och säkerställa den biologiska mångfalden. För perioden sedan förra resultatskrivelsen vill regeringen särskilt lyfta fram klimat- och energifrågan, arbetet med en global kemikaliestrategi samt miljöteknik med särskilt fokus på hållbar stadsplanering.

Klimat- och energipolitik

Traditionell användning av fossila bränslen leder till höga utsläpp av växthusgaser, vilket enligt de flesta klimatforskare är en viktig orsak till de klimatförändringar som vi idag upplever. De fattigaste länderna och dess fattigaste invånare är de som drabbas hårdast av effekterna av klimatförändringarna. En grundläggande förutsättning för att minska klimatförändringarna är en kraftig minskning av användandet av fossila bränslen. Genom att diversifiera energianvändningen och utnyttja hållbara och kostnadseffektiva förnyelsebara energikällor kan fattiga länder även minska känsligheten för höga och starkt fluktuerande oljepriser.

För att möjliggöra internationellt samarbete och kostnadseffektiv utsläppsreduktion (och därmed också bidra till att länderna framöver kommer överens om större åtaganden än vad som annars varit möjligt) ingår så kallade flexibla mekanismer i FN:s klimatkonvention och i Kyotoprotokollet. Som ett led i arbetet med att bistå utvecklingsländerna med genomförandet av klimatkonventionen har den så kallade mekanismen för ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM) tagits fram. Mekanismen för ren utveckling avser konkreta projekt för att minska utsläpp av växthusgaser genom investering i exempelvis energieffektivisering eller förnybar energi. Dessa investeringar skall dessutom bidra till hållbar utveckling i värdlandet och får inte ersätta utvecklings-samarbete. De projektbaserade mekanismerna bidrar, utöver minskade utsläpp, till tekniköverföring och kapacitetsuppbyggnad och kan förväntas bidra till att underlätta modernisering och effektivisering av industrin och energisektorn i värdländerna.

Exempel: Svenskt arbete inom Mekanismen för ren utveckling

Sverige har ett program för de projektbaserade mekanismerna med projekt dels inom ramen för mekanismen för ren utveckling i Brasilien och Indi-

en. Det svenska engagemanget i Tamil Nadu, en av Indiens södra delstater, syftar till en utbyggnad av elproduktion som baseras på biomassa. Målet med projektet är att en hittills outnyttjad resurs av biomassa skall tas tillvara och att el därmed skall kunna produceras på ett hållbart sätt i en region där elproduktionen i dagsläget till 75 procent baseras på kol. Projektet är också utformat för att bidra till utveckling i regionen, vilken har få naturresurser och en låg utvecklingsgrad.

Anläggningen ligger i ett område av Tamil Nadu där det finns ett stort överskott av avverkningsrester från träkolstillverkning. Även rester från jordbruksgrödor kan utnyttjas, vilket bidrar till inkomster för de dryga 70 procent av befolkningen som idag livnär sig inom jordbruket. Projektet skapar vidare nya arbetstillfällen och beräknas bidra till att fler industrier kommer att etableras i närområdet, bland annat som en effekt av att den lokala infrastrukturen utvecklas.

Kemikalier

Kemikalieföroreningar transporteras gränsöverskridande via luft och vatten och den ökade internationella handeln har bidragit till en diffus spridning av kemikalier. Detta är något som överallt lägger hinder för en hållbar utveckling. Problemen är dock mer omfattande i utvecklingsländerna och de sociala konsekvenserna, framförallt för människor som lever i fattigdom, blir här desto tydligare.

Exempel: Kemikaliestrategin

Vid FN:s världstoppmöte om hållbar utveckling i Johannesburg 2002 enades världssamfundet om målet att stoppa användning och produktion av kemikalier som leder till allvarliga negativa miljö- och hälsoeffekter senast år 2020. Vidare skulle en global kemikaliestrategi (Strategic Approach to International Chemicals Management, SAICM) finnas på plats senast år 2005.

Efter tre års förhandlingar antogs den globala kemikaliestrategin i februari 2006 av den internationella ministerkonferensen om kemikalier. Sverige är och har varit ett av de tongivande länderna i det internationella kemikaliarbetet. Detta arbete har bland annat bidragit till en stor uppslutning inom EU-kretsen för ett konstruktivt förhandlingsarbete, vilket i sin tur också bidragit till att förhandlingarna kunde avslutas med ett framgångsrikt resultat. I den förberedande förhandlingskommittén fungerade Sverige som ordförande och den svenska miljöambassadören ansvarade för slutförhandlingarna vid ministerkonferensen om kemikalier.

Den globala kemikaliestrategin innebär att det globala samfundet för första gången tar ett helhetsgrepp för att minska hälsorisker och miljöskador förenade med kemikalier i ett livscykelperspektiv. Kemikaliestrategin lägger grunden för länder att förbättra sina nationella kontroller och samtidigt tillförs medel för att kapaciteten att genomföra internationella åtaganden skall öka.

För att den globala kemikaliestrategin skall få full effekt krävs dock samstämmighet mellan ett flertal politikområden även internationellt. Sverige verkar för att internationella organ som FN:s miljöprogram (UNEP),

Världshälsoorganisationen (WHO), FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), Internationella arbetsorganisationen (International Labour Organization, ILO), FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och Världsbanken skall bekräfta kemikaliestrategin så att arbetet, bland annat med att bistå utvecklingsländerna i att bygga upp en kapacitet för säker kemikaliehantering inom hälso-, miljö- och arbetsmiljöområdet, skall kunna komma till stånd.

Miljöteknik

I takt med att ekonomin moderniseras flyttar allt fler människor från selsättning inom traditionellt jordbruk på landsbygden till städerna, där förutsättningarna att få betalt arbete är bättre. Med snabbt växande städer utan genomtänkta vatten-, sanitets-, energi- och trafiklösningar har de urbana miljöproblemen kommit att bli ett allt större problem och en utmaning i arbetet mot fattigdom. För människor som lever i fattigdom i städer är valmöjligheterna starkt begränsade. Den bristfälliga miljömässiga infrastrukturen drabbar främst fattiga kvinnor, män och barn, fördjupar effekterna av fattigdomen och begränsar möjligheterna för fattiga människor att själva kunna påverka sina levnadsvillkor. Samtidigt är det för de flesta inte ett realistiskt alternativ att lämna staden. Banden till familj och släkt som lever kvar på landsbygden är ofta försvagade och kan även ha brutits helt. Försörjningsmöjligheterna inom småjordbrukarsektorn är begränsade och utkomsterna räcker ofta inte till att täcka nödvändiga levnadsomkostnader, som näringsriktig mat, kläder och skolgång.

Den bristfälliga infrastrukturen, tillsammans med otillräcklig miljöstyrning verkar även hämmande på nyföretagande och investeringar från såväl inhemska som utländska företag, vilka är beroende av transporter, system för avfallshantering, vattenförsörjning, etc. Bristen på investeringar leder till högre arbetslöshet och lägre tillväxt, vilket huvudsakligen drabbar fattiga familjer och individer, inte minst ungdomar och unga vuxna.

Genom samarbete mellan länder kring teknikutveckling och teknikanvändning skapas möjligheter för låginkomstländer att genom att utnyttja den bästa, mest miljövänliga tekniken direkt, undvika en ofta lång utveckling med sämre teknik.

Anpassad miljöteknik kan bland annat förbättra tillgången till rent vatten och livsmedel och ge en effektivare avfallshantering. Detta kan i sin tur bidra till en rättvisare fördelning av resurser och till ekologiskt, ekonomiskt och socialt förbättrade levnadsförhållanden för världens fattiga.

Arbete för förbättrade infrastrukturella miljölösningar i storstäder är således ett viktigt bidrag till arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling från fattiga människors perspektiv på utveckling.

Exempel: Miljöteknik och hållbar stadsplanering

I Sverige uppmärksammades tidigt miljöproblem som kan uppstå vid bland annat hantering av kemikalier, avfall och industriell verksamhet. Detta har bidragit till att svenska företag ligger långt framme när det gäller

utvecklingen av teknik för exempelvis luft- och vattenrening, materialåtervinnig och avfallshantering samt hållbart byggande och hållbara transporter. Leverans av systemlösningar är ett annat svenskt styrkeområde. I Sverige har arbetet med att utveckla och tillämpa miljöanpassad och resurseffektiv teknik pågått länge. Sverige ses idag som ett av föregångsländerna i världen på området miljöteknik.

Genom utveckling av konceptet "The Sustainable City" manifesteras en samverkan mellan miljöpolitiken, arbetet med att främja svenska företags möjligheter på andra länders marknader och utvecklingssamarbetet. Den bärande idén bakom den hållbara staden är ett helhetstänkande i modern stadsutveckling baserat på människa, teknik och ekonomi. Det handlar om miljöanpassade lösningar för bland annat vatten och avlopp, transporter, energi och avfallshantering – sektorer inom vilka svenska tekniska lösningar är världsledande. Samtidigt som konceptet presenterar möjliga lösningar på de växande problemen urbaniseringen för med sig fungerar det även om ett profilskapande marknadsföringskoncept för svenska innovativa lösningar för en hållbar stadsmiljö.

I ett samarbete mellan Kina och Sverige testas the Sustainable City, med hållbar stadsplanering baserad på svensk miljöteknik, just nu i två pilotstäder i inre Mongoliet. Intresset har varit stort, såväl i Kina och Sverige som internationellt, och flera andra städer förutses vilja titta närmare på de lösningar som presenteras.

2.2 Jordbruk, handel och utveckling

Jordbruk och fiske utgör viktiga försörjningskällor för en majoritet av världens fattiga och en värdemässigt mycket viktig export för många utvecklingsländer. Genom handel mellan länder påverkas utvecklingsförutsättningarna för fattiga människor.

I politiken för global utveckling slås bland annat fast att Sverige bör verka för och vidareutveckla öppna, robusta, rättvisa och legitima ramvillkor för internationell handel, liksom att en öppen global handel bör eftersträvas för jordbruks- och fiskeriprodukter. Detta innebär bland annat att handelsstörande och miljöförstörande subventioner och exportstöd bör nedmonteras. Vidare anges att hälsofrämjande arbete är avgörande för fattigdomsbekämpning och att rika länder skall stödja fattiga länders kamp mot ohälsan och bland annat se till att fattiga människor får tillgång till läkemedel till rimliga kostnader. Arbetet mot ohälsan sker såväl genom handelspolitiken som genom jordbrukspolitiken.

För att en öppen global handel för jordbruks- och fiskeriprodukter verkligen skall leda till fattigdomsminskande utveckling krävs att utvecklingsländerna kan dra nytta av de möjligheter som internationell handel erbjuder. För detta krävs öppna och legitima internationella regelverk, institutionell kapacitet på nationell nivå samt politiska prioriteringar och utrymme att föra en nationell politik med handel som en tillväxtskapande och fattigdomsminskande motor.

Frågan om politiskt handlingsutrymme på nationell nivå kan potentiellt stå i konflikt med strävan mot globalt överenskomna regler för den internationella handeln. För att hantera detta för utvecklingsländernas del förs

i de pågående handelsförhandlingar inom WTO diskussioner om att ta ett samlat grepp om de särbestämmelser som är avsedda att skapa en viss flexibilitet för framförallt de minst utvecklade länderna i genomförandet av ingångna avtal. Ett konkret exempel handlar om möjligheten för regeringar i utvecklingsländerna att försä sin befolkning med läkemedel i händelse av akuta hälsoproblem när begränsad betalningsförmåga omöjliggör inköp av patentbelagda läkemedel.

Nedan ges ett antal exempel på områden där Sverige under perioden sedan förra resultatskrivelsen inom jordbruks- och handelspolitiken arbetat för en rättvis och hållbar global utveckling.

2.2.1 Handel med jordbruksprodukter

En majoritet av världens fattiga, inte minst kvinnor, är beroende av avkastning från jordbruk för sin överlevnad. Även om en fattig småbrukare i allmänhet inte exporterar sin produktion är avkastningen, även för försäljning på lokala marknader, beroende av vilka priser som gäller på världsmarknaden. Efter en lång trend av neråtgående världsmarknadspriser, bland annat som ett resultat av i-ländernas subventioner, ökar nu den globala efterfrågan på livsmedel och därmed även priserna. Befolkningstillväxt och ökad köpkraft i länder med stora handelsöverskott, som Kina, innebär att allt fler människor kan köpa sin egen mat och att de väljer mer animalier i sin kost. Den stigande efterfrågan på animalier innebär också en ökad efterfrågan på foder, främst spannmål. Samtidigt stiger produktiviteten i jordbruket i de flesta länder. Handeln med jordbruksvaror kan därför förväntas öka även i framtiden.

Höjda världsmarknadspriser stimulerar investeringar i jordbruket, exempelvis i effektivare användning av insatsmedel, som gödselmedel, växtskydd och bevattning, och i mer högavkastande grödor och djur, och bidrar därmed till ökad produktivitet. Högre avkastning för jordbrukare och fiskare kan även väntas öka tillgången till inhemskt producerade livsmedel i många länder. Denna ”gröna revolution” väntas ge miljöfördelar men rymmer även risker. Nettoimportörer av jordbruksprodukter förlorar på kort sikt. En växande stadsbefolkning har intresse av låga livsmedelspriser och småbrukare kan få allt svårare att försörja sig och har svårt att klara omställningskostnaderna när produktivitetsgapet mellan stora och små producenter ökar. Icke desto mindre försörjer jordbruket i många av världens fattigaste länder en stor andel av befolkningen och har förutsättningar att utvecklas till en stark konkurrensfördel i globaliseringen. Fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling i dessa länder förutsätter en positiv utveckling av det lokala jordbruket och på sikt kan man därför utgå från att produktivetsförbättringar och stigande jordbruksinkomster gynnar dessa länder och deras fattiga befolkning som helhet.

Exportsubventioner

Exportsubventioner ges i första hand av i-länder och är en mycket handelsstörande form av stöd som orsakar stor skada, framförallt för exportörer i utvecklingsländerna. Subventionerna skapar incitament för jord-

brukare i i-länder att producera mer än vad som efterfrågas och att sälja överskottet billigt på utvecklingsländernas marknader. Detta snedvrider konkurrensen, skapar oreda på lokala marknader och slår ut lokal jordbruksproduktion i utvecklingsländerna. Exportsubventionerna har bidragit till artificiellt låga världsmarknadspriser, vilket gjort att producenter som har bättre naturliga förutsättningar och kan producera mer kostnads-effektivt ändå stängs ute eller förlorar marknadsandelar, såväl på de lokala marknaderna som på den globala.

Exempel: Svensk politik mot exportsubventioner

Sveriges har allt sedan inträdet i EU aktivt arbetat för att exportsubventionerna skall tas bort. I början var Sverige i stort sett ensam inom EU att driva denna fråga. Ett målmedvetet och långsiktigt agerande har dock bidragit till att andra länder anslutit sig till samma linje. I juli 2004 accepterade EU för första gången i WTO att exportsubventionerna skulle elimineras till 2013.

Vid det senaste ministermötet i WTO, vilket hölls i Hongkong i december 2005, var det svenska agerandet i frågan av stor betydelse för att få EU att alls acceptera ett slutdatum. Sverige utnyttjade det starka yttre tryck som fanns på EU och lyckades att vinna över en majoritet av EU-medlemsländerna, vilket öppnade för en överenskommelse. Särskilt framgångsrik var Sveriges strategi att söka stöd från EU:s nya medlemsländer, vars export inte har hunnit bli beroende av exportsubventioner. Eftersom EU är den överlägset största nyttjaren av exportsubventioner var EU:s agerande helt avgörande, inte bara för att nå ett slutdatum på exportsubventionerna, utan även för att få till stånd en uppgörelse i Hongkong.

Arbetet inom EU med att reformera jordbrukspolitiken och göra den mer samstämmig med andra politikområden, i synnerhet utvecklingspolitiken, går långsamt och är ofta politiskt mycket känsligt. Beslutet i Hongkong att eliminera exportsubventionerna senast år 2013 är ett viktigt steg på rätt väg.

EU:s marknadsordning för socker

Genom reglerade priser får sockerproducenterna i EU ungefär tre gånger mer betalt för sin produktion än världsmarknadspriset. Sockerprotokollet tilldelar producenter i vissa av AVS-länderna (länder i Afrika, Västindien och Stilla-havsregionen) begränsade kvoter inom vilka de får sälja socker till EU på samma villkor som producenter i EU.

Tullar och begränsande handelsavtal kombinerat med sockerregleringen i EU stänger ute export från många egentligen konkurrenskraftiga länder och producenter runt om världen. Sockerprotokollet och dess möjlighet för vissa AVS-länder att exportera en viss mängd socker till EU till ett lägsta garanterat pris har även bidragit till att flera av AVS-länderna utvecklat en industri och ett beroende baserat på artificiella konkurrensfördelar. Kvoter tenderar dessutom att bidra till korruption och snedfördelning av resurser, från småbrukare till förmån för storskaliga producenter. Regleringen kostar dessutom varje år EU:s konsumenter och skatte-

betalare stora summor. Sverige har inom ramen för jordbrukspolitiken länge arbetat för en liberalisering av sockersektorn. Skr. 2005/06:204

Exempel: Reform av sockersektorn

Socketregleringarna stöds av starka intressen, såväl inom EU som i AVS-länderna. Att EU:s ministerråd i november 2005 kom överens om en reform av sockersektorn var därför en stor framgång för Sverige som länge arbetat för detta. Reformen innebär inte en liberalisering, men väl en närmare 40-procentig prissänkning på socker och sockerbeter som träder i kraft de närmaste fyra åren. Reformen har bland annat motiverats av att den europeiska sockerregimen är fälld i WTO.

Det finns dock även en baksida på prissänkningen, framförallt i det kortare perspektivet. Rätten att sälja till EU:s höga prisnivåer har gjort vissa icke-konkurrenskraftiga AVS-länder beroende av sockerproduktion. Därigenom är även en mängd fattiga människor i dessa länder beroende av sysselsättning inom sockersektorn för sitt uppehälle. Eftersom problemet är skapat av EU:s jordbrukspolitik finns även ett moraliskt ansvar för EU att så långt som möjligt förhindra att dessa människor blir lidande till följd av reformen, men lösningen, som Sverige ser det, bör sökas på annat håll än genom garanterat höga sockerpriser i Europa. På längre sikt kommer prissänkningen att leda till att de länder som är mest konkurrenskraftiga fortsätter att producera socker medan de mindre konkurrenskraftiga går över till annan verksamhet.

EU-kommissionen har därför antagit en övergripande handlingsplan för att hjälpa AVS-länderna inom sockerprotokollet att anpassa sig till de nya marknadsvillkoren och har anslagit 40 miljoner Euro för detta för 2006. Nya medel kommer sedan att behöva anslås för perioden 2007-2013. Sverige har arbetat för att kostnaden skall belasta den gemensamma jordbruksbudgeten men finansieringen för 2006 skedde från EU-biståndet. Hur finansieringen skall ske 2007-2013 är ännu inte färdigförhandlat.

Säkra livsmedel

Det kan uppstå målkonflikter mellan att främja utvecklingsländers, och framförallt småbrukares, export av jordbruksprodukter och våra egna krav avseende produktsäkerhet, gränsvärden, osv. Frågan behandlades i en debattskrift från svenska FAO-kommittén i augusti 2005. Ett sätt att på sikt undanröja problemen är att genom utvecklingssamarbete medverka till att förbättra produktionsbetingelserna i utvecklingsländerna, samtidigt som man på hemmaplan verkar för internationellt harmoniserade och tydliga regler. I debattskriften framhålls att kostnaderna för utvecklingsländerna att anpassa sig till i-ländernas sanitära och fytosanitära standarder är små i förhållande värdet av att kunna exportera till de rikare marknaderna.

Paranötter växer runt de stora floderna i Brasiliens urskogar. Det förekommer ingen egentlig odling av nötterna, men lokalbefolkningen försörjer sig på att samla in nötterna i deras naturliga växtområden.

Förekomsten av giftet aflatoxin, som är det mest levercancerframkallande ämne man känner till, lägger dock hinder i vägen för exporten av paranötter. I många länder (bland annat inom EU) kontrolleras aflatoxinhalten rutinmässigt i olika vegetabilier och detta har resulterat i att Brasiliens export av paranötter i skal har i det närmaste upphört, då gränsvärdena för aflatoxiner inte kunnat hållas. Detta har i sin tur lett till att inkomsterna för de tusentals familjer som lever av att plocka paranötter i regnskogarna har försämrats, liksom deras incitament att vårda, snarare än avverka skogen.

Eftersom de aflatoxinframkallande mögelsvamparna förekommer naturligt i omgivningen och klimatet i tropiska områden är gynnsamt för mögelbildning är det svårt helt undvika aflatoxinbildning i vegetabilier från tropikerna. Dock kan problemet minskas om förvaring av vegetabilierna efter skörd sker på ett sätt som inte gynnar fortsatt mögelbildning. Så har inte varit fallet med paranötterna, vilka förvaras i anslutning till skördeområdet tills uppköpare anländer. Förvaringen kan på grund av klimatet innebära mögeltillväxt.

För att handeln med paranötter skall kunna återupptas, utan att konsumentskyddet åsidosätts, har EU inlett ett samarbete med Brasilien och andra producentländer för att öka kunskapen om de krav som EU ställer och vad som kan göras för att komma tillrätta med problemen med aflatoxin i nötter. Livsmedelsverket har påbörjat ett arbete för att utveckla ett hållbart system för att förebygga aflatoxiner i paranötter. För närvarande arbetar man även med gränsvärden och riktlinjer för att begränsa förekomsten av aflatoxiner i trädnötter inom Codex Alimentarius (WHO och FAO:s program för livsmedelsstandarder).

Genom arbetet hoppas EU kunna bidra både till att lindra fattigdomen bland de som livnär sig på nötplockande, skydda regnskogen från skövling och de inhemska konsumenterna från överexponering av gifter.

2.2.2 Handels- respektive jordbrukspolitik för global hälsa

Ohälsa är en del av det bredare fattigdomsbegreppet. Ökade möjligheter att få tillgång till läkemedel för att bekämpa akuta folkhälsosituationer kan förbättra de fattigaste människornas situation i de minst utvecklade länderna. Det är därför viktigt att möjliggöra förbättrad tillgång till exempelvis bromsmediciner mot hiv/aids i världens minst utvecklade länder (se det handelspolitiska exemplet nedan) och att världen tidigt och kraftfullt agerar mot hälsohot som riskerar att undergräva utvecklingen i många av världens allra fattigaste länder (se det jordbrukspolitiska exemplet).

Tillgång till läkemedel

Att ta fram nya läkemedel kräver omfattande forskning och utveckling och är förknippat med mycket stora kostnader. Immaterialrättsligt skydd

(bland annat patent) är viktigt för utveckling av nya läkemedel. Företag måste ha incitament att investera i forskning och utveckling för att bättre och säkrare produkter därmed skall kunna utvecklas. Samtidigt är behovet av redan existerande läkemedel, som exempelvis bromsmediciner mot hiv/aids, mycket stort bland befolkningen i länder där betalningskapaciteten inte räcker till för att betala det pris ett patentbelagt läkemedel betingar.

Dessa frågor hanteras inom ramen för TRIPs-avtalet (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights), som är en del av WTO:s regelverk och som utöver åtaganden om likabehandling fastställer minimistandarder för det immaterialrättsliga skyddet.

Exempel: TRIPs och hälsa

Inför WTO:s ministermöte i Hongkong nåddes en viktig överenskommelse avseende frågan om TRIPs-avtalet och fattiga länders tillgång till läkemedel. Överenskommelsen gällde hur man skall införa det beslut om TRIPs- och hälsa som togs år 2003, vilket ger möjligheter till tillverkning och export av läkemedel med hjälp av tvångslicensiering. Länder som saknar tillverkningskapacitet för läkemedel kan i händelse av allvarliga folkhälsoproblem (särskilt hiv/aids, tuberkulos, malaria och andra epidemier), efter att ha notifierat sitt behov till TRIPs-rådet, utan patenthavarens samtycke få lov att importera billiga kopior av patenterade läkemedel som är tillverkade med stöd av tvångslicens i ett annat land. Detta visar att TRIPs-avtalet gör det möjligt att ta hänsyn till alla WTO-medlemmars rätt att skydda folkhälsan och att genomförandet särskilt skall främja tillgång till läkemedel för alla.

Sverige har varit drivande i denna fråga då beslutet är viktigt utifrån ett utvecklingsperspektiv eftersom bestämmelser som bidrar till ökade möjligheter för utvecklingsländer att bekämpa folkhälsosjukdomar nu införs i TRIPs-avtalet. Det syftar särskilt till att förbättra tillgången till läkemedelsprodukter till överkomliga priser och utgör en insats för att lösa folkhälsoproblemen i utvecklingsländerna. Överenskommelsen bekräftar att WTO:s medlemmar vill försäkra sig om att handelssystemet bidrar till humanitära mål och utvecklingsmål. Beslutet är därför positivt och visar på flexibilitet i regelverket för de specifika behov som utvecklingsländerna har. Det är första gången som man har ändrat i ett WTO-avtal och detta för att tillgodose utvecklingsländernas behov.

Beslutet förväntas möjliggöra både att målet om rätten till hälsa och det globala målet att bekämpa fattigdom kan främjas.

Arbete mot smittspridning

Människor som lever i fattigdom är mer utsatta för konsekvenserna av smittsamma sjukdomar än andra. De har i allmänhet sämre förutsättningar att vidta åtgärder för att skydda sig mot hälsohot och deras tillgång till hälsovård är begränsad. Därutöver är deras marginaler för att kunna hantera de ekonomiska konsekvenserna av ohälsa mindre än andras. Det gäller vare sig orsaken är minskad försörjningskapacitet i familjen till

följd av ohälsa eller sämre förutsättningar att sälja produkter till följd av krav från köpare på certifierat smittfria produkter.

Effekterna av en farsot som fågelinfluensan slår därför mycket hårt mot fattiga människor i många länder, även utan att viruset muterat till spridning mellan människor. Befolkningen i vissa regioner i framförallt flera asiatiska länder är i mycket hög grad beroende av hållning av fjäderfän för sin försörjning. Trots åtgärder, som 150 miljoner avlivade kycklingar i Vietnam, Kina, Indonesien och Thailand, har fågelinfluensan fortsatt att sprida sig. Utbrott har rapporterats från såväl Europa som Afrika. Enligt FAO kan spridningen till framförallt östra Afrika innebära en ökad risk för att viruset muterar och börjar smitta mellan människor med en pandemi som följd. Orsakerna är flera; dels bor djur och människor mycket nära varandra i denna del av Afrika, dels råder brist på veterinär samordning vilket försvårar snabb utslaktning av smittade fåglar. Därutöver saknas välfungerande system för sjukdomsövervakning. En sådan utveckling skulle slå mycket hårt i Afrika, framförallt mot redan fattiga och utsatta människor, vilka bor trångt och har svårt att vidta skyddsåtgärder. På samma vis drabbar de ekonomiska aspekterna av fågelinfluensan framförallt småbrukare, vars alternativ till utkomstmöjligheter är begränsade.

Exempel: Insatser för att motverka spridning av fågelinfluensan och dess negativa inverkan på den globala utvecklingen

WHO, FAO och Nätverket för internationella livsmedelssäkerhetsmyndigheter, organisationer där Sverige är medlem och aktivt bidrar till arbetet och policybesluten, har gemensamt tagit fram rekommendationer om livsmedelssäkerhet i samband med utbrotten av fågelinfluensa. Ambitionen är att begränsa och få kontroll över spridningen av influensan, vilket skulle vara av yttersta vikt för den långsiktiga utvecklingen i utvecklingsländerna och även för möjligheterna att minimera risken för en global pandemi. På kort sikt kan dock de ekonomiska effekterna av ytterligare försämrade exportmöjligheter för småbrukare i länder som redan i dagsläget har svårt att leva upp till i-ländernas standarder för säkra livsmedel, bli svårhanterliga. Man har därför från svensk sida valt att arbeta dels med de långsiktiga, dels med de kortsiktiga aspekterna av fågelinfluensan.

Inom ramen för jordbrukspolitiken verkar Sverige för att de internationella regelverken för livsmedelssäkerhet skall harmoniseras mellan länder så att de blir så lätta som möjligt för utvecklingsländerna att leva upp till. Genom tydlighet på detta plan ökar möjligheterna för utvecklingsländerna att utveckla en djurhållning som minskar risken för framtida utbrott av djurburna smittor. Detta sker i nära samverkan med utvecklingssamarbetet, inom ramen för vilket Sverige verkar för att förbättra produktionsbetingelserna i utvecklingsländerna, genom institutionsuppbyggnad, kapacitetsutveckling, utbildning och teknisk rådgivning, och därigenom främja utvecklingsländernas exportmöjligheter.

För att mildra konsekvenserna på kort sikt kommer Sverige att ge ett multilateralt stöd till i första hand FAO och WHO, för att begränsa spridningen och effekterna av fågelinfluensan. I dessa fora verkar Sverige för att småbrukare skall få ekonomisk kompensation för förluster orsakade av sjukdomen, vilket ökar benägenheten att rapportera sjuka djur. Sverige

stödjer också aktivt FAO:s informationskampanj i drabbade länder om hur sjukdomen smittar och hur goda hygienrutiner kan reducera exponeringen för viruset och spridningen av virus genom livsmedel.

Fågelinfluensan är exempel på en fråga där svenska konsumenters intressen av säkra livsmedel skulle kunna stå i motsatsförhållande till möjligheterna för producenter från utvecklingsländer att livnära sig. För att undvika att arbetet för målet om säkra livsmedel och målet om att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling skall hamna i motsatsförhållande till varandra sker en samverkan mellan jordbrukspolitiken, socialpolitiken och utvecklingssamarbetet.

2.3 Migration och utveckling

I takt med att kontakterna mellan länder, genom utbyte av varor, tjänster och idéer, intensifieras ökar också mängden människor som söker sig över landgränser. Det handlar om människor som flyttar från fattigare länder till rikare länder, men också mellan fattiga länder, för bättre försörjningsmöjligheter eller en tryggare tillvaro.

Sambanden mellan migration och utveckling är positiva. Människor som flyttar bidrar till utveckling både i ursprungslandet och i värdlandet. Idéer sprids och överföring av kunskap och resurser ökar. Människor återvänder med värdefull kompetens. För flera utvecklingsländer utgör utlandsarbetares privata överföring av pengar en stor del av kapitalinflödet. Migrationen riskerar dock även att leda till kompetensflykt från utvecklingsländer. Sverige arbetar inom migrationspolitiken för en rättvis och hållbar global utveckling genom att aktivt medverka i det globala samarbetet för bättre former och regelverk för ordnad migration, underlättande av tillfällig arbetskraftsinvandring, att stärka utvecklingseffekterna av de pengar som migranter skickar hem till sina ursprungsländer och om ökad kapacitetsuppbyggnad i och ett bättre fungerande partnerskap med dessa länder. Regeringen har under året låtit ta fram ett antal studier för att öka kunskapen om sambandet mellan migration och utveckling att använda som beslutsunderlag för att kunna etablera ett mer ambitiöst förhållningssätt till frågorna.

Migrationspolitikens bidrag till en rättvis och hållbar global utveckling exemplifieras med ansträngningar att inom EU stärka utvecklingseffekterna av remitteringar, det vill säga migranternas hemsända medel, och återvandring.

Remitteringar

Världsbanken har uppskattat det sammanlagda värdet av de medel som utlandsarbetande personer sände hem till sina hemländer via formella kanaler under 2004 till 150 miljarder US-dollar. Det motsvarar mer än dubbelt så mycket som det globala biståndet samma år. Det finns dessutom ett stort mörkertal av informella transaktioner när det gäller remitteringar.

Även om remitteringar kan medföra negativa effekter, som ensidiga beroendeförhållanden, passivisering, inflation, och en risk för ökade in-

terna klyftor och spänningar är den generella bilden att de bidrar till länders utveckling. De bidrar till ökade valutareserver, ökad konsumtion av inhemska varor och tjänster och ökade produktiva investeringar. I områden som genomgått konflikter kan remitteringar bidra till att upprätthålla betalningssystem och finansiera återuppbyggnad. För enskilda individer är vikten ännu större, då inte sällan hela familjer och släkter är beroende av medel som sänds hem från en utlandsarbetande familjemedlem. Kollektiva remitteringar från migrantgrupper kan på längre sikt ha en betydande inverkan på ett lands utveckling. Invandrarorganisationer upprätthåller sociala, kulturella och ekonomiska band till hemländerna, vilket skapar transnationella nätverk som ger upphov till utökade handelsrelationer mellan ursprungs- och destinationsländer. Dessutom är migrantgrupper ofta starkt engagerade i hemlandets utveckling genom att bidra med humanitär hjälp efter katastrofer, deltagande i återuppbyggnadsprocesser, finansierandet av infrastruktursatsningar och sociala projekt.

Exempel: EU-arbete kring remitteringar

Avgifterna för remitteringar till vissa länder kan vara mycket höga, upp emot 40 procent. De informella kanalerna är ofta billigare eller mer effektiva. Nackdelen med informella system är att de är svårkontrollerade och därmed kan underlätta illegala transaktioner. Detta problem har uppmärksamats inte minst i arbetet med att strypa terroristgruppers finansieringskällor. Remitteringar via informella kanaler kan på samma gång dels fungera som en drivkraft för utveckling och främjandet av de mänskliga rättigheterna och dels riskera att bidra till finansiering av väpnade konflikter och internationell terrorism.

När de informella kanalerna stryps hamnar fattiga människor i kläm. Inom EU har kommissionen, i linje med det Sverige har arbetat för, därför beslutat att samla kunskap om betalningsflödena. Ambitionen är att kunna bidra till ökad konkurrens och mer kostnadseffektiva betalsystem, vilka underlättar och uppmuntrar överföringen av medel via formella kanaler. Detta skulle ytterligare stärkas om medlemsländernas nationella lagar för remitteringar harmoniserades. Det svenska arbetet är således inriktat på att stärka möjligheterna att kombinera den positiva utvecklingsdimensionen av remitteringar med ett effektivitets- och säkerhetstänkande. Frågor som annars riskerar att hamna i konflikt med varandra.

Kommissionen har även anammat Sveriges arbete för att öka de positiva utvecklingseffekterna av de pengar som migranter skickar till sina ursprungsländer. Under år 2005 fördjupades EU-samarbetet på området migration och utveckling där remitteringar har belysts som en viktig del. EU-kommissionens meddelande (KOM (2005) 390 slutlig) berör bl.a. hur remitteringar påverkar utvecklingen i ursprungslandet och hur dessa utvecklingseffekter kan förstärkas. I meddelandet belyses specifika områden för att förbättra utvecklingseffekten av remitteringar, vilket inkluderar ökad öppenhet, harmoniserat regelverk för överföringar, ökad tillgång till finansiella tjänster för migranter, samt förbättring av insamlingen av data för att få bättre insikt i omfattningen av migranternas resursöverföringar. Man överväger även att ge finansiellt stöd till pilotprojekt som främjar användningen av ny teknik i syfte att tillhandahålla billiga, lättillgängliga och konkurrenskraftiga överföringstjänster som kan ge nya ekonomiska möj-

ligheter i utvecklingsländerna. Initiativ för att förbättra tillgången till banktjänster och finansiella tjänster i utvecklingsländerna, med tonvikt på mikrofinansieringsinstitut, samt kompletterande åtgärder betonas också. Kommissionens meddelande antogs av EU:s ministerråd i november 2005.

Återvandring

Det kan innebära en stor förlust för ett land om den utbildade arbetskraften väljer att emigrera. Kompetensflykt är dock inte en given effekt av migration. Även om många som flyttar från utvecklingsländer till rikare länder för att söka arbete aldrig återvänder till sina hemländer är den globala trenden att temporär och cirkulär migration ökar.

Forskning visar att migranternas återvändande har en mycket positiv effekt på humankapitalet i ursprungslandet. Genom utvecklingsinsatser som ökar möjligheterna och gör det mer attraktivt för människor att studera och arbeta i sitt ursprungsland ökar förutsättningarna för en positiv migration, där människor återvänder till hemländerna med nya kunskaper och perspektiv. De positiva effekterna av cirkulär migration bör också uppmärksammas och studeras vidare där migranter kan röra sig legalt mellan ursprungslandet och värdlandet och på så sätt bidra med kunskaper och utveckling på lång sikt.

Exempel: EU-arbete för att befrämja återvandring

Inom ramen för migrationsarbetet på EU-nivå verkar Sverige för att underlätta och öka omfattningen av återvändande och cirkulär migration.

Den Europeiska kommissionen publicerade 5 september, 2005 ett meddelande om migration och utveckling (KOM(2005) 390 slutlig). Det behandlar bl.a. hur cirkulär migration, kunskaps-cirkulation och kunskapsflykt påverkar utvecklingen i ursprungsländerna och hur dessa effekter kan förstärkas eller undvikas. Kommissionen betonade vikten av att medlemsstater utbyter erfarenheter av program som hjälper migranter att återvända till sina hemländer, och vikten av stöd till ursprungsländernas för återanpassning av hemvändande migranter.

Kommissionen har även sagt att den kommer att undersöka åtgärder på områden som överföringar av pensionsrättigheter och erkännande av kvalifikationer. Även mekanismer för att garantera att forskare och personer med högre utbildning kan hålla kontakten med sina tidigare kollegor i EU är viktiga för att underlätta återvändande. Detta är ett arbete Sverige stödjer.

2.4 Säkerhet och utveckling

Väpnade konflikter utgör idag det allvarligaste hotet mot utveckling i många fattiga länder. Bristfällig social och ekonomisk utveckling, begränsade miljötillgångar, ohållbar naturresurshantering samt bristande respekt för de mänskliga rättigheterna kan skapa instabilitet och utgör

orsaker till många av världens pågående konflikter. Bristen på utveckling i kombination med förtryck och andra orättvisor utgör i många fall en grogrund för konflikter, terrorism och andra hot. Insatser inom politiken för global utveckling handlar således inte bara om att bidra till utveckling i sig utan kan även bidra till konfliktförebyggande, ett perspektiv som finns med inom ramen för exempelvis internationella handelsförhandlingar och internationellt miljösamarbete.

Nya och förändrade hot liksom det ömsesidiga sambandet mellan säkerhet och utveckling ställer krav på att fortsatt använda de instrument som står till buds inom utrikes-, säkerhets-, försvars-, jämställdhets- och utvecklingspolitiken på ett samordnat och samstämmigt sätt.

Internationellt samarbete för att möta de nya hoten är också viktigt som ett led i genomförandet av politiken för global utveckling. Internationellt samarbete för att hantera kriser och väpnade konflikter (exempelvis samarbete mot terrorism, för nedrustning, mot okontrollerad spridning av små och lätta vapen, och för stärkande av icke-spridningsregimen), bidrar till säkerheten internationellt och för Sverige. Det handlar såväl om vår säkerhet, som om säkerhet för fattiga människor i olika delar av världen. Möjligheterna är således goda att identifiera insatser som främjar såväl den nationella säkerheten som en rättvis och hållbar global utveckling. Våra olika bidrag till stabilitet och fred i Afghanistan, på Balkan och i olika afrikanska länder bidrar exempelvis till måluppfyllelse såväl utvecklingspolitiskt som säkerhetspolitiskt.

Ett aktivt deltagande i internationell konflikthantering, det vill säga att förebygga, dämpa och lösa konflikter samt återuppbyggande åtgärder, är ett viktigt verktyg för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sverige har ett starkt engagemang för kris- och konflikthantering inom FN, EU, Nato/Partnerskap för Fred (PfF), Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och Europarådet och bidrar aktivt till konkreta insatser och till att stärka och utveckla dessa organisationers förmåga att möta de nya hoten. I politiken för global utveckling lyfts särskilt fram vikten av ett integrerat synsätt på konflikt och utveckling i arbetet med att förebygga och dämpa konflikter, liksom samverkan mellan olika politikområden i hanteringen av kriser och väpnade konflikter. Under året har regeringens låtit genomföra en omfattande studie av sambandet mellan säkerhet och utveckling, i vilken följande slutsatser lyftes fram: behovet av att komplettera millennieutvecklingsmålen med mål på säkerhetsområdet; vikten av att öka engagemanget i sviktande stater; nödvändigheten av att investera mer i konfliktförebyggande åtgärder, vilket också bekräftas i generalsekreterarens FN-rapport om mänsklig säkerhet; samt vikten av att utveckla nya konflikthanteringsmetoder där kopplingen mellan säkerhet och utveckling tydliggörs. Studiens resultat ligger till grund för ett fortsatt arbete för att stärka samverkan och samstämmigheten mellan olika politikområden för en rättvis och hållbar global utveckling.

Nedan beskrivs säkerhetspolitikens bidrag till en rättvis och hållbar global utveckling med exempel på svenskt deltagande i multifunktionella insatser för att förebygga och hantera konflikter, arbete för avvärjning och återanpassning samt arbete för att tydliggöra och stärka kvinnors roll och deltagande i konflikthantering.

Konflikters komplexitet och höga förväntningar från det internationella samfundet på snabbare ingripande och uppföljning medför behov av en bredare typ av insatser. Regeringen verkar fortsatt för en kvalitativ och kvantitativ förbättring av militära och civila förmågor. Regeringen verkar likaså för att fortsatt förbättra rutinerna kring beredningen av deltagande i insatser både beträffande den långsiktiga planeringen och beredskapen att ställa upp med personal och resurser.

De så kallade multifunktionella mandatet har visat sig vara framgångsrika och en naturlig utveckling för att kunna hantera komplexa konflikter. Gapet mellan omedelbar krishantering och det långsiktiga fredsbyggnadsarbetet kan dock ytterligare minskas och samarbetet mellan de olika aktörerna; nationella övergångsregeringar, militär, civila experter, internationella organisationer, biståndsarbetare och civila samhället förbättras betydligt. I olika internationella organisationer pågår ett arbete för att förbättra samordningsformerna inför, under och i slutskedet av fredsfrämjande insatser. Det krävs också ökat fokus på vikten av nationellt och lokalt ägarskap och samarbete med regeringar, organisationer och representanter för det civila samhället i konfliktområden. Om lokalbefolkningen inte känner sig delaktig i eller främjad av fredsbyggnadsarbetet kan det ta sig uttryck i dels en försämring av säkerhetssituationen, inklusive för kvinnor och barn, dels protester mot den internationella närvaron, som i sin tur medför oroligheter och en ny instabilitet.

Inom ramen för den förda svenska politiken och befintliga resurser strävar regeringen efter att förbättra den internationella kris- och konflikthanteringsförmågan över hela skalan av uppgifter, såväl civilt som militärt. I detta ingår att förverkliga ambitionerna om bättre multifunktionella insatser, förbättra samverkan i fält mellan civila och militära aktörer, skapa möjlighet till bättre övergångar från fredsfrämjande till fredsbyggande insatser, från akut krishantering till långsiktig återuppbyggnad.

De grundläggande förutsättningarna för utveckling; säkerhet, demokrati, försörjningsmöjligheter, tillgång till utbildning och sjukvård måste förbättras så tidigt som möjligt efter ett fredsavtal. Därför arbetar Sverige inom ramen för FN, OSSE, EU och andra internationella sammanslutningar för att när så krävs på ett tidigt stadium involvera utvecklingsexpertis i de fredsfrämjande insatserna i syfte att göra en behovsanalys och inleda de dialoger som behövs för det långsiktiga återuppbyggnadsarbetet. Särskilt stöds avsattes 2005 för att dessa insatser skall omfatta rådgivande expertis även på jämställdhetsområdet i bland annat Afghanistan, Liberia och Sudan.

Exempel: ISAF i Afghanistan

Den Nato-ledda internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (International Security Assistance Force, ISAF) är exempel på den nya typen av konflikthanteringsinsatser, en insats som syftar till att skapa den säkerhet som behövs för att utvecklingsinsatser skall kunna genomföras. Efter riksdagens godkännande har regeringen fattat beslut om att fördubbla det svenska bidraget till ca 240 personer.

Sverige övertog i mitten av mars 2006 ledningsansvaret för en regional enhet för säkerhet och återuppbyggnad (Provincial Reconstruction Team, PRT), i Mazar-e-Sharif i norra Afghanistan. Den svenska insatsen består av såväl militär personal som av civila rådgivare: en politisk rådgivare, en polisrådgivare och en utvecklingsrådgivare. Genom sitt säkerhetsskapande arbete underlättar PRT för den afghanska regeringen, FN och andra aktörer att genomföra återuppbyggnads- och biståndsinsatser. ISAF är ett exempel på en fredsfrämjande insats som i sin verksamhet visar det nära och ömsesidiga samspelet mellan säkerhet och utveckling. Sverige stödjer också arbetet med att bekämpa den omfattande narkotikaproduktionen, som p.g.a. den kriminalitet som följer i dess spår, bidrar till instabilitet och bromsar en sund ekonomisk utveckling.

Exempel: UNMIL i Liberia

Sverige har ett omfattande och långsiktigt engagemang för att främja fred och säkerhet i Afrika. Svensk personal deltar i ett stort antal internationella insatser på kontinenten, de flesta inom ramen för FN.

I FN-insatsen i Liberia (United Nations Mission in Liberia, UNMIL) tjänstgör sedan i mars 2004 ett mekaniserat skyttekompani om totalt ca 240 personer. UNMIL är ett tydligt exempel på en multifunktionell insats vars mandat inkluderar att stödja genomförandet av avtalet om eldupphör och det efterföljande fredsavtalet, att underlätta humanitär verksamhet och främja de mänskliga rättigheterna samt att stödja reformering av säkerhetssektorn. Det svenska förbandets uppgifter omfattar bland annat att genomföra bevakningsuppgifter, svara för säkerhet i samband med arbetet med rehabilitering och återanpassning av före detta soldater, skydda underhållsvägar inom insatsområdet, samt, inom ramen för den egna förmågan, skydda civila.

Det svenska engagemanget i Liberia inkluderar också deltagande med t.ex. civilpolis i FN-insatsen och finansiellt stöd till den verksamhet som bedrivs av FN:s fonder och program. Särskilda hänsyn har tagits till barns situation och till flickor och pojkar som varit barnsoldater, samt till kvinnors deltagande under avvärpnings- och demobiliseringsprocessen. Dessutom diskuteras för närvarande ett åtgärds paket för säkerhetssektorreformer.

Dessa och andra insatser bidrar på olika sätt till en rättvis och hållbar global utveckling. Sveriges militära bidrag till internationella insatser utgör i detta perspektiv ett centralt bidrag till fred och säkerhet och därmed, indirekt och direkt, till förbättrade förutsättningar för utveckling.

Avväpning, demobilisering och återanpassning

Insatser för att avvärpa, demobilisera och återanpassa forna stridande i samhället (disarmement, demobilisation and reintegration, DDR) utgör viktiga komponenter i arbetet för att stödja samhällen att gå från konflikt till fredlig utveckling. Insatserna bygger på bedömningen att en viss nivå av säkerhet är en nödvändig förutsättning för ett lands utveckling, samtidigt som fred och utveckling i sin tur bidrar till att skapa säkerhet. Finan-

siering av insatserna sker både från biståndsmedel och från andra budgetposter.

Skr. 2005/06:204

Komplexiteten i DDR-processen har lett till att programmen inte alltid lyckats nå de angivna målen.

Exempel: Stockholmsinitiativet för avväpning, demobilisering och återintegrering

Inom ramen för det så kallade ”Stockholmsinitiativet för DDR” har Sverige tagit på sig en viktig roll i arbetet med att söka förbättra genomförandet av DDR-program. Bland annat betonas vikten av processer för att säkerställa att frågan om DDR beaktas redan i fredsförhandlingar, liksom vikten av en förbättrad samordning mellan givare och nationella, regionala och internationella aktörer i DDR-frågor i fredsprocesser. Från att som utgångspunkt ha definierat DDR som en integrerad del av en övergripande fredsprocess, med ett särskilt fokus på att bidra till en garanterad säkerhet, har förslag vuxit fram som skall underlätta hanteringen av dessa program utan att skapa spänningar gentemot övriga delar av post-konfliktsamhället. Ett konkret exempel skulle vara att etablera en fond för återanpassning med två huvudkanaler; en för ex-kombattanter och en för samhällsinsatser i relation till dessa.

En del av uppföljningsarbetet av Stockholmsinitiativet går ut på att etablera det nya tänkandet och resultaten från FN:s interna arbete på beslutande nivå inom FN-systemet. Sverige har erbjudit stöd i EU:s fortsatta arbete att utveckla frågeområdet internt. Folke Bernadotteakademien har fått uppdraget att i nära samarbete med Utrikesdepartementet följa upp och implementera resultaten från Stockholmsinitiativet.

Kvinnor, fred och säkerhet

De senaste åren har inneburit ökat fokus på FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. I resolutionen understryks vikten av att kvinnor kan delta på jämlika villkor i alla skeden av ett fredsarbete och betydelsen av att så sker för att varaktig fred skall kunna uppnås. Såväl mänskliga rättigheter som rättvise- och jämställdhetsaspekten är centrala i resolutionen. Parallellt med ansträngningarna inom FN och dess medlemsstater har regionala organisationer tagit initiativ för att påskynda genomförandet. Sverige har varit drivande i denna utveckling bland annat genom att lämna stöd till internationella och enskilda organisationers 1325-arbete, presentera förslag inom FN-systemet och genomföra särskilda satsningar på området. En nationell handlingsplan skall dessutom presenteras.

Exempel: Svenska ansträngningar för genomförande av säkerhetsrådsresolution 1325

Sverige är aktivt i ansträngningarna att genomföra säkerhetsrådsresolution 1325 i den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP).

Mycket tack vare svenska ansträngningar kunde EU:s ministerråd för allmänna frågor och yttre förbindelser (General Affairs and External Rela-

tions Council, GAERC) i maj 2005 godkänna en så kallad uppförandekod (normer för personalens uppförande) för insatser inom ramen för den europeiska försvars- och säkerhetspolitiken. Vidare antog ministerrådet i november förra året en åtgärdsplan för genomförande av resolutionen. Målet är att denna åtgärdsplan successivt skall leda till att all verksamhet inom ramen för den europeiska försvars- och säkerhetspolitiken genomsyras av ett 1325-perspektiv. Sverige kommer noga att följa och aktivt delta i genomförandet av åtgärdsplanen. Under hösten 2006 avser regeringen särskilt analysera vilka lärdomar som kan dras från den fallstudie som EU:s institut för säkerhetsstudier skall genomföra under våren om hur jämställdhetsperspektivet, i enlighet med åtgärdsplanen, integreras i olika försvars- och säkerhetspolitiska insatser.

Sverige bidrar aktivt för ett genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 även inom OSSE. Vid OSSE:s ministermöte i Ljubljana i december 2005 antogs, på svenskt initiativ, ett beslut om kvinnor i konflikthantering. I beslutet föreskrivs bland annat genomförande av OSSE:s handlingsplan för jämställdhet från 2004 i hela organisationen och att relevanta delar av resolution 1325 integreras i OSSE:s verksamhet. Vidare uppmanas deltagarstaterna att ta fram nationella listor över kvalificerade kvinnliga kandidater. De deltagande staterna uppmanas också att nominera kvinnliga kandidater till högre poster och det uppmanas till ökad rekrytering av kvinnor till fältinsatserna, särskilt till chefsbefattningarna. I beslutet föreskrivs ökat fokus på utbildningsinsatser och ökat kvinnligt deltagande i konflikthantering. I beslutet åläggs vidare OSSE:s generalsekreterare att i sin årliga rapportering om genomförandet av jämställdhetsplanen särskilt ta upp implementeringen av resolution 1325. OSSE:s sekretariat åläggs att i samarbete med deltagarstaterna utarbeta ytterligare åtgärder för att väsentligt öka antalet kvinnor i sekretariatet, institutionerna och fältinsatserna. Kvinnor i fält är av stor vikt för att få kontakt med den kvinnliga lokalbefolkningen, vilket dels ökar kvinnornas deltagande i fredsprocessen, dels bidrar till att stärka deras kännedom om och förmåga att agera för sina rättigheter.

Ministerbeslutet har sitt ursprung i det svenska initiativ som lanserades vid OSSE:s årliga säkerhetsöversynskonferens sommaren 2004, vilket i sin tur följdes upp genom ett välbesökt och uppskattat 1325-seminarium om kvinnor i konflikthantering, som Sverige arrangerade i Wien i juni 2005. Inför och vid ministermötet i Ljubljana drev Sverige mycket framgångsrikt kravet på att skrivningar om jämställdhetsintegrering skulle föras in i färdplanen för det fortsatta reformarbetet i OSSE, vilket också skedde.

3 Politikens huvuddrag – mål, instrument och resultat

För att kunna följa upp och värdera politikens utveckling och genomslag över tiden krävs genomförbara mål inom varje politikområde. I 2005 års skrivelse till riksdagen om Sveriges politik för global utveckling identifierades operationaliserbara mål inom ramen för politikens huvuddrag, insatser för att dessa skulle kunna uppnås, samt rapportering om de framsteg som gjorts. I årets skrivelse har uppställningen uppdaterats med den utveckling som skett sedan föregående skrivelse. Målen har i vissa fall

justerats för att stärka kopplingen till politikens mål om att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling.

Flera av de instrument som presenterades i skrivelse 2004/05:161 är pågående processer som till sin karaktär är långsiktiga. Resultaten, liksom i vilken mån det svenska agerandet bidragit till dessa, kan ibland vara svåra att mäta. Detta är en inneboende problematik i den globala politiken. Regeringen agerar dock för att inom alla politikområden identifiera möjliga sätt att inom ramen för den förda politiken bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. De insatser som presenteras i skrivelsen är valda utifrån bedömningen att Sverige genom dem kan medverka till att de operationaliserbara målen nås, vilket sin tur innebär ett svenskt bidrag till en rättvis och hållbar global utveckling. När regeringen exempelvis antar en handlingsplan för att bidra till den globala bekämpningen av smittsamma sjukdomar är bedömningen att Sverige, genom att följa den, kan bidra till att minska den globala förekomsten av smittsamma sjukdomar, vilket i sin tur är av stor vikt för att en rättvis och hållbar global utveckling skall kunna nås. Motsvarande är bedömningen att Sverige genom att driva på de internationella förhandlingarna om en global kemikaliestrategi faktiskt kan bidra till att användningen av farliga kemikalier i världen minskar och därmed även risken att människor som lever i fattigdom och som har svårt att skydda sig skall exponeras för dessa.

Beskrivningen utgår från existerande och redan finansierad politik. Med politiken för global utveckling ökar möjligheterna att höja ambitionerna inom samtliga politikområden. Detta sker genom att tydliggöra utvecklingsdimensionen samt, där så är påkallat, utarbeta nya sätt att föra den svenska politiken på olika områden, i syfte att samtidigt bidra till en rättvis och hållbar global utveckling.

Huvuddragen i politiken för global utveckling har grupperats under rubrikerna 3.1 Grundläggande värden (Respekt för de mänskliga rättigheterna; Demokrati och god samhällsstyrning; Jämställdhet), 3.2 Hållbar utveckling (Hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön; Ekonomisk tillväxt; Social utveckling och trygghet), 3.3 Konflikthantering och säkerhet samt 3.4 Globala utmaningar och globala gemensamma nyttigheter.

3.1 Grundläggande värden

Mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet är grundläggande förutsättningar för en rättvis och hållbar global utveckling. De är samtidigt mål och, genom rättighetsperspektivet, medel för politiken.

3.1.1 Respekt för de mänskliga rättigheterna

De mänskliga rättigheterna skall prägla hela den svenska politiken för en rättvis och hållbar global utveckling.

Regeringen driver en konsekvent och resultatriktad politik för de mänskliga rättigheterna nationellt, genom Europeiska unionen (EU) samt i regionala och internationella organisationer. Arbetet vägleds av regeringens skrivelse *Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik* (skr. 2003/04:20) och *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna* (skr. 2005/06:95).

- Tillsammans med övriga EU verkar Sverige för att mänskliga rättigheter mer effektivt skall genomsyra EU:s yttre relationer och verksamhet. Sverige stödjer även FN:s arbete med att förbättra integreringen av ett rättighetsperspektiv i alla relevanta delar av FN-systemet och dess verksamhet.
- Regeringen använder Utrikesdepartementets årliga rapporter om mänskliga rättigheter i världens länder liksom internationella rapporter från exempelvis FN:s övervakningskommittéer eller dess särskilda rapportörer som underlag för den politiska analysen och för valet av insatser i samarbetsländer. Utbildningsinsatser om mänskliga rättigheter och demokratiutveckling genomförs för att stärka kunskapen hos Regeringskansliets personal.
- En interdepartemental arbetsgrupp för mänskliga rättigheter har inrättats inom Regeringskansliet. Syftet är bland annat att öka kunskapen och medvetenheten om mänskliga rättigheter inklusive dess nationella och internationella aspekter.
- Det internationella arbetet för respekten för de mänskliga rättigheterna har knutits till det nationella arbetet genom nationella handlingsplaner. En andra nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna antogs och presenterades för riksdagen i mars 2006 (skr. 2005/06:95). I den nya handlingsplanen fastslås att återkommande utbildningar i mänskliga rättigheter skall hållas för Regeringskansliets anställda och att vissa myndigheters ansvar för de mänskliga rättigheterna skall tydliggöras. En delegation för mänskliga rättigheter, med uppgift att stödja integreringen av perspektivet mänskliga rättigheter i offentlig verksamhet, höja kunskapen och medvetenheten om mänskliga rättigheter bland allmänheten samt stimulera till debatt, inrättades i mars 2006.
- Sverige kommer att hålla en internationell konferens om nationella handlingsplaner för mänskliga rättigheter senast under 2008. Länder som har eller överväger att utarbeta nationella handlingsplaner kommer att bjudas in.
- Sverige innehar under 2005/2006 för första gången ordförandeskapet i FN:s generalförsamling. I denna egenskap har Sverige haft en betydelsefull roll i uppföljningen av FN-toppmötet i september 2005. I mars 2006 fattade generalförsamlingen beslut om att inrätta ett råd för mänskliga rättigheter, som ersätter kommissionen för mänskliga rättigheter. Rådet innebär en klar förbättring av FN:s möjligheter att hantera frågor om mänskliga rättigheter. Rådet kommer till exempel att sammanträda oftare och det finns en möjlighet att sammankalla särskilda sessioner i rådet för att behandla brådskande situationer, och ge rekommendationer till andra delar av FN-systemet. Det första mötet i rådet för mänskliga rättigheter hålls i juni 2006.

- Det svenska ordförandeskapet i FN:s generalförsamling har varit betydelsefullt för att FN i december 2005 fattade beslut om att inrätta en fredsbyggande kommission.
- Sverige deltar i den expertkommitté inom Europarådet vars verksamhet syftar till att främja skyddet av nationella minoriteter och i Europarådets expertkommitté för romska frågor.
- Sverige har tillsammans med en rad andra länder lanserat en fristående högnivåkommission om fattiga människors legala rättigheter. Kommissionen har ett brett mandat som förutom den formella sektorn och formellt ägande även omfattar nyttjanderätt till gemensamma resurser, sysselsättning och arbetsmarknad, samt erkänner den informella sektorns potential för fattigdomsminskning.
- Sverige deltar aktivt i utarbetandet av en FN-konvention avseende funktionshindrades åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och ger stöd till folkrörelsers deltagande i detta arbete.
- Sverige har arrangerat en utbildning om mänskliga rättigheter och funktionshinder för deltagare från departement, myndigheter och handikappsorganisationer från utvecklingsländerna.

Mål: Att arbetet mot fattigdomen skall komma alla tillgodo, även äldre och personer med funktionshinder.

Sverige verkar för att FN:s standardregler för funktionshindrade människors delaktighet och jämlikhet skall genomföras och följas upp och deltar aktivt i FN:s arbete med att ta fram en konvention på området. Arbetet för att funktionshindrade och äldre inte skall hamna utanför arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling bedrivs även i det svenska policyarbetet inom ramen för EU, Europarådet, Världsbanken samt i WHO och övriga FN-organ.

- Regeringen har givit förnyat finansiellt stöd till en fond som möjliggör medverkan av representanter för enskilda organisationer från utvecklingsländerna i FN:s arbete med funktionshindradekonventionen.
- WHO:s medlemsländer har antagit en resolution om handikappfrågor. Resolutionen som tillkom på initiativ av Sverige och de övriga nordiska länderna innebär att det interna arbetet i WHO liksom det internationella samarbetet för att stärka funktionshindrades rättigheter intensifieras.
- I styrningen av de internationella finansiella institutionerna arbetar Sverige för att dessa skall bistå med analyser av handelsreformers konsekvenser på fattigdom och fördelning.

Mål: Att efterlevnaden av och respekten för de mänskliga rättigheterna för arbetstagare skall stärkas globalt.

- Tillsammans med arbetsmarknadens parter försöker regeringen förmå andra länder att ratificera och efterleva ILO:s konventioner.
- Under 2005 arrangerades en internationell konferens om sysselsättningsfrågornas roll inom utvecklingssamarbetet. Som en del i uppföljningsarbetet driver regeringen i olika internationella fora att rättigheter i arbetslivet är en viktig del inom utvecklingssamarbetet.

- Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) undertecknade i november 2005 ett samarbetsavtal med ILO, vilket lägger grunden för ett flerårigt partnerskap med inriktning på rättigheter i arbetslivet och andra arbetsmarknads- och sysselsättningsfrågor.
- ILO inledde under 2005 förhandlingar om att skapa ett nytt arbetsmiljöinstrument med syfte att främja genomförandet av redan antagna arbetsmiljökonventioner. Detta är något Sverige starkt stödjer.
- Inom ramen för Globalt Ansvar genomfördes under 2006 två seminarier och en workshop om företag och mänskliga rättigheter.

Mål: Att ett rättighetsperspektiv på utveckling skall få genomslag i de internationella institutionernas verksamhet.

Det normativa arbetet kring rättighetsperspektivet har en framskjuten position i svenskt politik. Sverige deltar aktivt i OECD:s utvecklingskommittés nätverk för frågor om samhällsstyrning (OECD/DAC Govnet) för att påverka andra länder att också integrera ett rättighetsperspektiv i sin verksamhet och gentemot de internationella institutionerna, som FN och Världsbanken. En arbetsgrupp, i vilken Sverige representeras genom Sida, tar nu fram riktlinjer för tillämpning av ett rättighetsperspektiv som skall vägleda samtliga givare.

- Sverige har varit aktivt i att den nordisk-baltiska valkretsen i utarbetandet av ett reflektionspapper kring hur Världsbanken i dagsläget arbetar med ett rättighetsperspektiv och hur detta arbete framöver kan stärkas. Sverige för därutöver diskussioner med Världsbankens ledning om rättighetsfrågor och bankens roll inom området och hur ett rättighetsperspektiv framöver skall kunna införas i den andra generationen nationella handlingsplaner för att uppnå millenniemålen.
- Sverige verkar för ökad användning av sociala konsekvensanalyser i utformningen av ekonomiska reformprogram i Världsbanken (liksom i Internationella valutafonden).

3.1.2 Demokrati och god samhällsstyrning

Regeringens demokratiutvecklingsarbete, både på nationell och internationell nivå bygger på att skapa förutsättningar för individen att förbättra och påverka sina levnadsvillkor genom hon att ges möjligheter att kunna och våga hävda och aktivt utöva sina politiska och medborgerliga rättigheter och göra medvetna val och därigenom få inflytande.

Mål: Att förutsättningarna för individer att få inflytande över sina levnadsvillkor skall förbättras.

Sverige stödjer det internationella samarbetet i bland annat FN, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), EU, Europarådet och i Internationella institutet för demokrati- och valstöd (Institute for Democracy and Electoral Assistance, IDEA), i syfte att främja demokratiska processer och för att stärka erfarenhetsutbyte och samarbete kring demokratiutvecklingsfrågor.

- Under 2005 har Sverige deltagit i arbetet med att ta fram ett förslag till Europarådet om att inrätta ett Demokratiforum för erfarenhetsutbyte om nationell demokratiutveckling mellan medlemsländerna. Beslutet om ett sådant forum fattades under Europarådets toppmöte i maj 2005. Sverige har erbjudit sig att stå värd för ett forum under våren 2007.
- Som ett resultat av FN-toppmötet i september 2005 inrättades i FN en fond för demokratiinsatser. Sverige har uttryckt sitt stöd för denna fond.

Mål: Att styrningen av Internationella valutafonden och Världsbanken skall vara effektiv och att utvecklingsländernas inflytande stärks.

Sverige verkar för att öka inflytandet för de fattigaste länderna och för underrepresenterade tillväxtekonomier i IMF och Världsbanken i syfte att stärka institutionernas legitimitet. Arbetet sker inom ramen för den nordisk-baltiska valkretsen och EU-samarbetet.

- Sverige arbetar för att öka effektiviteten i institutionernas styrelsearbete och i dess policyskapande kommittéer och har tagit initiativ inom EU för att diskutera IMF:s interna styrning.
- Sverige bidrar till kapacitetshöjande insatser för att stärka utvecklingsländernas deltagande i institutionernas beslutsprocesser, bland annat för att tillse att policyformuleringen främjar fattiga människors perspektiv på utveckling.

Mål: Att aktörer, strukturer och processer som verkar för respektive bromsar fattigdomsriktade reformer i utvecklingsländerna skall identifieras.

- För att bidra till att stärka utvecklingsländernas institutionella kapacitet arbetar regeringen för att utöka samarbetet mellan svenska offentliga aktörer och deras motparter i utvecklingsländer.
- Inom ramen för OECD/DAC:s nätverk Govnet leder Sverige tillsammans med Norge och Storbritannien utvecklingen av metoder för analys av makt- och förändringsaktörer. Riktlinjer för hur denna analysmetod skall användas av givarna presenterades i Govnet 2005.

Mål: Att gränsöverskridande organiserad brottslighet och korruption skall förebyggas och bekämpas.

Sverige medverkar till att utveckla det gränsöverskridande brottsförebyggande och brottsbekämpande samarbetet, exempelvis med att ta fram, ansluta sig till och genomföra åtagandena i internationella konventioner. Sverige deltar också i samarbetet för att bekämpa smuggling, handel med narkotika, människohandel, korruption och penningtvätt, exempelvis genom OECD:s konvention mot bestickning och FN:s konvention mot gränsöverskridande brottslighet. Sverige arbetar för att genomföra olika insatser inom Sverige och i regionala och internationella sammanhang för att förebygga och bekämpa efterfrågan på exempelvis kvinnor och

barn för prostitutionsändamål, vilken är en grogrund för den gränsöverskridande organiserade brottsligheten.

- Sverige har tagit initiativ till en kartläggning och insats mot handel med kvinnor i Barentsregionen. Insatsen genomförs 2003-2006 av länsstyrelserna i de nordligaste länen i Norge, Sverige och Finland samt i Murmansk län. Projektet inriktas på att finna alternativa lösningar för de kvinnor och barn i Ryssland som har utsatts eller riskerar att utsättas för prostitution och människohandel och att utarbeta och genomföra åtgärder för att motverka efterfrågan på kvinnor och barn för prostitutionsändamål. Insatsen omfattar också åtgärder för att öka kompetensen och etablera samarbete mellan myndigheter, frivilligorganisationer och andra nyckelaktörer. En första rapport kommer att publiceras under våren 2006.
- Regeringen har påbörjat ett arbete som under 2006 kommer att leda till ett förslag till riksdagen om tillträde till FN:s konvention mot korruption. Sverige bidrar redan i dagsläget till arbete i FN:s organ mot brott och narkotika i syfte att stödja utvecklingsländernas arbete med att ratificera FN-konventionen.
- Sverige har under året aktivt stött arbetet i FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD) som syftar till att förstärka och framhäva vikten av god samhällsstyrning som komponent i de minst utvecklade ländernas investeringsfrämjande aktiviteter.
- Sverige arbetar för en fri och rättvis handel och stöd för enklare handelsprocedurer, då handelshinder och komplicerade byråkratiska rutiner kan utgöra en grogrund för korruption, bland annat inom tullväsendet. Sverige har exempelvis gjort riktade insatser för att minska korruptionsrisken inom tullväsendet i Kina och planerar även att göra motsvarande i och i samarbete med Vietnam.

Mål: Att bidra till en demokratifrämjande kultur- och mediepolitik i samarbetsländerna.

- Inom ramen för EU-samarbetet har Sverige aktivt bidragit till att få till stånd ett beslut om en konvention vid FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kulturs (Unesco) generalkonferens i oktober 2005. Konventionen har en tydligt utvecklingspolitisk profil och syftar bland annat till att konsolidera enskilda länders rätt och skyldighet att föra en nationell kulturpolitik som stödjer kulturell mångfald. Arbetet pågår nu för såväl EU-anslutning till, som nationell ratificering av, konventionen.
- Det internationella nätverket för kulturministrar (International Network on Cultural Policy, INCP) som Sverige var med och grundade 1999, hade sitt senaste ministermöte i november 2005. Inriktningen på mötet var tydligt utvecklingsorienterad, i linje med nätverkets arbete för en internationell konvention för kulturell mångfald.
- I mars 2006 lämnade regeringen en skrivelse till riksdagen om kulturlivets internationalisering (skr. 2005/06:188). Denna är en produkt av det stärkta samarbetet mellan kultur- och utrikespolitiken och utvecklingssamarbetet. Det framtida arbetet på området syftar till att fortsatt stärka samarbetet mellan berörda verksamheter inom politikområdena.

Mål: Att det civila samhällets idéer och opinion skall bidra till det konkreta genomförandet av politiken för global utveckling.

Skr. 2005/06:204

- Ett antal organisationer har under året på eget initiativ genom seminarier och direkt dialog om politiken med regeringen engagerat sig i genomförandet av politiken. Arbetet med att institutionalisera denna dialog har inletts i syfte att etablera ett årligt återkommande nationellt Forum för Global Utveckling.

3.1.3 Jämställdhet

Genomförande och uppföljning av politiken för global utveckling och en effektiv fattigdomsbekämpning förutsätter såväl främjande av insatser för de mänskliga rättigheterna som av jämställdhet mellan kvinnor och män.

Arbetet för att integrera ett jämställdhetsperspektiv skall ske inom alla politikområden och i alla relevanta insatser och politiska beslut. Insatser redovisas i skrivelsen under respektive område. Under detta avsnitt presenteras således insatser inom ramen för den svenska jämställdhetspolitiken och det övergripande arbetet för jämställdhetsintegrering.

Mål: Att alla politikområdets insatser för att genomföra politiken för global utveckling skall ske på ett sätt som bidrar till att främja jämställdhet mellan könen.

- Arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet fortgår. Under åren 2004-2005 gjordes jämställdhetsanalyser inom varje politikområde och under 2006 är arbetet inriktat på att jämställdhetsintegrera budgetprocessen och att stärka arbetet med jämställdhetsintegrering i EU-samarbetet. Arbetet främjar kunskapsutveckling och stärker möjligheten för politikområden att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling på ett sätt som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män också på global nivå.
- Vid FN:s Kvinnokommissionens 50:e session våren 2006 behandlades två teman: förstärkning av kvinnors deltagande i utvecklingsarbetet samt lika deltagande av kvinnor och män i beslutsprocesser. Diskussionerna utmynnade i rekommendationer till medlemsstaternas jämställdhetsarbete. Länderna enades även om nya arbetsmetoder och beslut fattades om ett arbetsprogram för Kvinnokommissionen för åren 2007-2009. De nya arbetsmetoderna fokuserar mer på uppföljning och genomförande än vad som tidigare varit fallet. Sverige deltog liksom tidigare år mycket aktivt.
- Den internationella konferens om våld mot kvinnor och flickor med fokus på våld i hederns namn som hölls i Stockholm i december 2004 följdes upp år 2005 med en översiktlig kartläggning av åtgärder mot patriarkalt våld, särskilt i hederns namn, mot kvinnor och mot homo- och bisexuella samt transpersoner. Kartläggningen genomfördes på uppdrag av Justitiedepartementet och redovisas i rapporten *Patriarkalt våld som hot mot mänsklig säkerhet*.

Regeringen har i internationella institutioner och organ framhållit vikten av en särskilt inriktning av arbetet mot grundorsakerna till prostitution och människohandel, mäns efterfrågan på kvinnor och barn för sexuellt utnyttjande, och åtgärder för att stärka kvinnors och barns sociala, ekonomiska, politiska och juridiska ställning.

- Den svenska sexköpslagen, som kriminaliserar köp av sexuella tjänster, framhålls som ett föredömligt exempel i arbetet för att förebygga prostitution och människohandel.
- Under åren 2004-2006 finansierar Sverige och USA ett samarbetsprojekt som rör prostitution och människohandel. Projektet har som mål att utveckla strategier och åtgärder för att bekämpa prostitution och människohandel i bland annat EU:s nya medlemsländer och kandidatländer samt i andra särskilt utvalda länder i Östeuropa och på Balkan.

3.2 Hållbar utveckling

De miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekterna på utveckling är intimt sammankopplade. Ekonomisk tillväxt är en förutsättning för att hållbart minska fattigdomen och bidra till utveckling också på det sociala och det miljömässiga planet. God miljö och omsorg om naturresurser är viktigt såväl för den långsiktiga ekonomiska tillväxten som för fattiga människors livsförutsättningar. Brister på det sociala planet, som dålig folkhälsa, begränsade utbildningsmöjligheter, ojämlikhet och ojämställdhet, bidrar i sig till fattigdom och ökar dessutom riskerna för konflikter och osäkerhet, vilket i sin tur hämmar möjligheterna för hållbar utveckling såväl på det miljömässiga som på det ekonomiska och det sociala planet.

3.2.1 Hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön

Hållbart nyttjande av naturresurser, omsorg om miljön samt hållbar konsumtion och produktion är centrala förutsättningar för en rättvis och hållbar global utveckling. Miljöförstöring och utarmning av naturresurser är både orsak till människors fattigdom och till konflikter samt konsekvenser av dessa förhållanden. Tillverkningen, spridningen och användningen av allt fler och mer komplexa produkter ger upphov till miljöproblem, såsom klimatförändringar, spridning av farliga kemikalier och utarmning av naturresurser. På grund av miljöfrågornas gränsöverskridande karaktär fordras samverkan mellan den nationella politiken för hållbar utveckling och politiken för global utveckling.

Tillväxt, konsumtion och produktion

Ekonomisk tillväxt är en grundförutsättning för en varaktig reducering av fattigdomen. Utmaningen består i att motverka att det uppstår ett negativt samband mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring. Detta kan åstad-

kommas genom att göra konsumtions- och produktionsmönster mer hållbara, det vill säga att effektivt nyttja råvaror, att utveckla hållbara produktionsmönster och göra dessa tillgängliga för den breda massan samt att främja hållbar användning av produkter och hållbar hantering av avfall.

Mål: Att en omställning skall ske till ett hållbart samhälle.

Den svenska strategin för hållbar utveckling har reviderats och överlämnades till Riksdagen i mars 2006 (skr. 2005/06:126). Skrivelsen är en vidareutveckling av den svenska strategin för hållbar utveckling som presenterades 2004. Strategin lyfter fram fyra strategiska utmaningar (bygga samhället hållbart, stimulera en god hälsa på lika villkor, möta den demografiska utmaningen, främja en hållbar tillväxt). Ett globalt perspektiv är integrerat i relevanta delar av strategin.

- Sverige är aktivt inom uppföljningen av världstoppmötet i Johannesburg 2002 när det gäller hållbar konsumtion och produktion. Bland annat skall Sverige stå som värd för nästa internationella möte inom FN:s tredje internationella expertmöte om hållbar konsumtion och produktion som hålls 2007. Sverige har dessutom tagit på sig en ledande roll för hållbar konsumtion och tillsatt en internationell arbetsgrupp om hållbara livsstilar vars arbetsprogram skall presenteras vid FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) i New York i maj 2006.
- I mars 2006 presenterade regeringen skrivelsen *Tänk om! En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen* (skr. 2005/06:107).
- Miljövårdsberedningen har inlett ett arbete med att analysera såväl Sveriges påverkan på den globala miljön som hur utvecklingen i olika tillväxtregioner påverkar det globala miljötillståndet. Analysen kommer att ligga till grund för överväganden från regeringen om samlade åtgärder från svensk sida.
- Sveriges lantbruksuniversitet har sedan 2004 ett särskilt uppdrag att följa det internationella arbetet. Syftet är att utveckla och sprida kunskap med fokus på fattiga länder och dess fattiga invånare inom universitetets profilmråden: hållbara produktionssystem, djurs och människors hälsa, miljöövervakning, klimatförändringar och vatten, kvalitet i livsmedelskedjan, livskvalitet och landsbygdsutveckling samt naturvård och naturresursforskning.
- I samband med FAO konferens i november 2005, vid vilken jordbruksministrar från ett stort antal länder deltog, ledde den svenska jordbruksministern ett seminarium om förutsättningen för kvinnor på landsbygden i fattiga länder. Kvinnor står för huvuddelen av livsmedelsproduktionen i dessa länder och syftet var att belysa vikten, inte minst för att millenniemålen skall kunna uppfyllas, av att de ges samma tillgång till bland annat mark, lånemöjligheter och teknik som männen.
- Sverige tillsammans med övriga EU arbetar för att de multilaterala miljökonventionerna och WTO-avtalen inte spelas ut mot varandra utan att de samverkar till att stärka såväl frihandeln som miljöhänsynen i världen.

- Sverige är pådrivande för ett ambitiöst resultat i WTO-förhandlingarna i frågan om liberaliseringar av handeln med miljörelaterade varor och tjänster. Förhandlingarna har dock gått långsamt, då fokus legat på andra förhandlingsområden.
- Sverige arbetar aktivt för att internationellt förbättra skogsförvaltningen för att minska olaglig avverkning och handel med olagligt avverkat virke. Samarbetet med andra länder sker bland annat inom det europeisk-asiatiska skogssamarbetet (Europé-North Asian Forest Law Enforcement and Governance), som administreras av Världsbanken, och genom partnerskapsavtal med stora virkesproducenter som exporterar till EU.
- Inom arbetet i FAO har Sverige verkat för att en resolution om att fortsätta det internationella skogssamarbetet med FN:s skogsforum och det internationella partnerskapet för skog till 2015. En sådan resolution kommer att antas under 2006. Det ur svensk synvinkel viktigaste framsteget med detta är att det internationella partnerskapet för skog skall få ett starkare mandat att genomföra tidigare internationella överenskommelser på området.

Mål: Att hållbar konsumtion och produktion skall behandlas integrerat och specifikt inom FN:s kommission för hållbar utveckling.

- Sverige har inför FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) i maj 2006 arbetat för att integrera aspekter om hållbar konsumtion och produktion. Huvudsakligen har arbetet skett genom påverkan av EU:s positioner.
- Sverige lyfter också fram frågan vid olika sidoevenemang om energi och hållbar konsumtion och produktion, samt vid ett gemensamt sidoevenemang med samtliga internationella arbetsgrupper inom Marrakechprocessen.

Klimat- och energipolitik

Klimatförändringarna är oberoende av varifrån utsläppen härstammar. Rikare länders minskning av utsläpp är därför centrala också för fattigare länder, liksom ansträngningarna för att minimera utsläppen i de länder som står inför en starkt ökad energianvändning. En grundläggande förutsättning för att minska klimatförändringarna är en kraftig minskning av användandet av fossila bränslen. Ökad satsning på kostnadseffektiv bioenergi är angeläget för att minska beroendet av fossila bränslen och Sverige arbetar aktivt med en omställning från fossila till förnybara energikällor. En diversifiering av energikällor kan även hjälpa fattiga länder att minska känsligheten för höga och kraftigt varierande oljepriser.

Mål: Att Sverige skall vara pådrivande internationellt när det gäller att miljöanpassa och effektivisera energisystemen och att vara ett föregångsland i det globala klimatarbetet.

Sverige verkar för att det europeiska utsläppshandelssystemet och Kyoto-protokollets flexibla mekanismer skall kopplas samman. Sverige bidrar

genom de flexibla mekanismerna till modernisering av energisystem i utvecklingsländer och främjar därmed en hållbar utveckling i dessa länder.

- Sverige arbetar aktivt, främst genom EU, för att få till stånd en klimatregim efter 2012, då Kyotoprotokollet löper ut. Sverige arbetar också för att förhandla nya åtaganden för Kyotoprotokollets parter inför den andra åtagandeperioden.
- Sverige har lyckats minska utsläppen med god tillväxt i ekonomin. Den svenska erfarenheten är viktig också för andra länder, inklusive många utvecklingsländer, eftersom den tydliggör att det inte behöver råda ett motsatsförhållande mellan miljöhänsyn och ekonomisk tillväxt.
- Sverige har ett program för Kyotoprotokollets projektbaserade mekanismer med projekt i Brasilien och Indien och med projekt för att bistå Rumänien och Estland med deras genomförande. Programmet skall vidareutvecklas, bland annat i Kina, Ryssland och Ukraina.
- Sverige arbetar aktivt med en omställning från fossila till kostnadseffektiva förnybara energikällor.

Mål: Att utvecklingsländerna skall ha kapacitet att främja klimathänsyn i nationella beslutsprocesser, ha väl fungerande energimarknader, kunna delta i de internationella institutionerna och utveckla av alternativa energikällor.

Sverige stödjer International Energy Agency och International Energy Forum i deras arbete för exempelvis förbättrad dialog mellan producent- och konsumentländer.

- Genom utvecklingssamarbete med de minst utvecklade länderna bidrar Sverige till att dessa länder kan stärka sin kapacitet att integrera klimathänsyn i arbetet med att bekämpa fattigdomen och skapa utveckling.
- Statens energimyndighet och Sida håller på att arbeta fram ett samarbetsavtal för att mer effektivt kunna koppla energi- och klimatfrågor till regionala utvecklingsinsatser. Myndigheterna samarbetar redan kring projekt för klimatinvestering inom ramen för Kyotoprotokollets mekanism för ren utveckling.

Biologisk mångfald

De cirka 1,3 miljarder extremt fattiga människor i världen som bor på landsbygden och längs kusterna är i mycket stor omfattning beroende av den lokala biologiska mångfalden och ekosystemens tjänster för sin utkomst och sitt uppehälle. För att fattiga människor skall ha en möjlighet att påverka sin utveckling är satsningar på att upprätthålla, och i många fall restaurera, de lokala naturresurserna, viktiga, liksom insatser för att säkerställa att dessa resurser kan nyttjas på ett hållbart sätt. Exempelvis är det en förutsättning för hållbar ekonomiskt och social utveckling att fattiga människors tillgång till vatten långsiktigt säkras. Det är också ett problem att många lokalt anpassade husdjursraser som är av stor betydelse

se för fattiga människors livsmedelsförsörjning i utvecklingsländer är utrotningshotade. Skr. 2005/06:204

Mål: Att utvecklingsländerna skall ha kapacitet att skydda den biologiska mångfalden och hållbart nyttja naturresurser.

Sverige arbetar för åtgärder som syftar till att bevara och hållbart nyttja biologisk mångfald, baserat på ett utvecklat sektorsansvar och på försiktighetsprincipen, bland annat genom att i olika sammanhang lyfta fram kopplingen mellan millennieutvecklingsmålen och arbetet med biologisk mångfald. Arbetet sker framförallt inom ramen för konventionen om biologisk mångfald (Convention on Biological Diversity, CBD), Cartagena-protokollet om biosäkerhet och konventionen om handel med hotade djur och växter. Frågan om tillträde till och rättvis fördelning av nyttigheter som uppkommer vid användandet av genetiska resurser är ett av huvudmålen i CBD och därmed särskilt viktigt.

- Sverige verkar såväl inom EU som inom Internationella växtskyddskonventionen (International Plant Protection Convention, IPPC) för att säkerställa att de regler som tas fram är berättigade och inte utgör förtäckta handelshinder eller är onödigt administrativt betungande, liksom för att stödja utvecklingsländernas kapacitetsuppbyggnad på området. Jordbruksverket har inför det första mötet med IPPC:s kommitté för fytosanitära åtgärder, i april 2006, aktivt deltagit i standardiseringsarbetet, liksom i genomförandet av det internationella protokollet för biosäkerhet och förordningen om gränsöverskridande förflyttning av genmodifierade grödor.
- Centrum för biologisk mångfald, som lyder under Sveriges lantbruksuniversitet, har tillsammans med Sida startat ett internationellt program där man arbetar med kunskapsstöd till strategiskt viktiga biodiversitetsaktiviteter med fokus på fattigdomsbekämpning.
- Sverige verkar för att åtgärderna som identifierades under den trettonde sessionen av FN:s kommission för hållbar utveckling i maj 2006 skall genomföras. Uppföljning av utvecklingen kommer att ske under år 2008.

Mål: Att de internationella åtagandena om att hejda förlusten av biologisk mångfald till 2010 skall genomföras.

- Inför det åttonde partsmötet inom ramen för konventionen om biologisk mångfald i mars 2006 bidrog Sverige, framförallt via EU, till att ta fram och lägga fast en uppsättning av indikatorer för uppföljning av det så kallade 2010-målet, som innebär internationella åtaganden om att hejda förlusten av den biologiska mångfalden till 2010. Indikatorerna syftar till att mäta måluppfyllelsen och omfattar såväl bevarande som hållbart nyttjande av biologisk mångfald. De mäter upprätthållandet av ekosystemets förmåga att tillhandahålla varor och tjänster, hur väl traditionell och lokal kunskap upprätthålls samt resurstillgång. Indikatorerna skall kompletteras med sådana som rör rättvis fördelning av mervärdet som skapas vid användande av genetiska resurser.

Mål: Att det internationella samarbetet skall fördjupas vad gäller tillgång till genetiska resurser och ursprungsbefolkningars och lokalsamhällets traditionella kunskaper om biologisk mångfald samt vad gäller rättvis fördelning av vinster som uppkommer vid nyttjande av dessa.

Regeringen arbetar, framförallt inom EU, med förhandlingarna i CBD om en internationell regim för tillträde till och rättvis fördelning av avkastningen från genetiska resurser. Sverige engagerar sig också inom FN:s organ för immaterialrätt och upphovsrätt (World Intellectual Property Organization, WIPO) och WTO i frågan huruvida exempelvis ursprungsangivelser i patentansökningar är ett effektivt sätt att utveckla en sådan regim.

- För att säkra finansiering av genbanker och andra bevarandeinsatser gick Sverige 2005 in med ett ekonomiskt stöd till Global Crop Diversity Trust, som har ett nära samarbete med FAO och det internationella fördraget om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk. Sverige deltar aktivt i styrningen av denna gåvofond.
- Sverige har ratificerat det internationella fördraget om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk som trädde i kraft 2004. Fördragets mest centrala del är det multilaterala systemet för förvärv av växtgenetiska resurser och fördelning av värdet som kan uppstå vid användning av resurserna. Förhandlingarna om ett standardiserat avtal för handel med växtgenetiska resurser, vilka väntas resultera i ett beslut i juni 2006, har framförallt handlat om att balansera utvecklingsländernas och fattiga småbrukares intressen å ena sidan och rikare länders och storföretagens å den andra. Från svensk sida har utvecklingskompetens i förhandlingarna hämtats från Sida.
- Sverige var i april 2006 värd för ett möte med kontaktgruppen som förhandlar fram standardavtalet för reglering av rättigheter och skyldigheter inom det multilaterala systemet för nyttjandet av växtgenetiska resurser.

Mål: Att den marina miljön och marina områden skall skyddas samt att de marina resurserna skall nyttjas hållbart.

Arbetet med en europeisk marin strategi fortgår och Sverige verkar aktivt för att denna skall ha en global ansats för att bland annat främja framtida tillgång på protein för fattiga länders kustbefolkning. Naturvårdsverket, Fiskeriverket, Sjöfartsverket och Sida har tillsammans med Världsnaturfonden utarbetat ett marint initiativ och samverkar genom en gemensam marin samrådsgrupp. Sverige kommer även att verka för att dessa naturhänsyn tas i det övergripande arbetet med att utveckla EU:s maritima politik.

- Sverige stödjer regionalt mellanstatligt samarbete mellan utvecklingsländer i Afrika, Asien och Centralamerika/Karibien i syfte att bidra till att stärka ländernas kapacitet att i samverkan skydda den marina miljön och förbättra naturresursförvaltningen av bland annat levande marina resurser.
- Sverige har varit drivande i Internationella sjöfartsorganisationens (International Maritime Organization, IMO) arbete med att utveckla ett frivilligt revisionssystem genom vilket sjöfartsnationer får möjlighet

till objektiv granskning av hur de lever upp till sina internationella åtaganden i fråga om sjösäkerhet och miljöskydd samt förslag till förbättringsåtgärder. En fond har inrättats inom ramen för den Internationella sjöfartsorganisationen för att bistå länder med knappa ekonomiska resurser att låta sig granskas.

- Sverige deltar aktivt i sjöfartsorganisationens arbete med att ta fram en konvention för återvinning av fartyg. Idag sker fartygsåtervinning i en rad utvecklingsländer under ofta undermåliga förhållanden, inte minst vad gäller arbetsmiljön. Den nya konventionen, vilken förväntas bli antagen senast år 2009 bygger på bland annat ILO:s arbete.
- Sverige verkar inom det internationella fiskerisamarbetet med regionalt havsmiljösamarbete inom ramen för FN:s miljöprogram (UNEP) i Afrika, Asien och Centralamerika/Karibien samt genom det globala samarbetet bland havsmiljöprogrammen som leds av UNEP. Vidare har Fiskeriverket ett institutionellt samarbete med fiskeriministeriet i Indonesien.

Mål: Att fiskeriavtalen med tredje land skall främja ett långsiktigt hållbart fiske.

Den Europeiska gemenskapens fiskeriavtal, så kallade partnerskapsavtal inom fisket, huvudsakligen med länder i Afrika, utgör en viktig inkomstkälla för många av dessa länder. Samtidigt berör avtalen den delen av ländernas befolkning som har fiskprotein som viktigt inslag i födan eller som direkt eller indirekt får sin utkomst från fiskerinäringen och Sverige arbetar för att utvärderingarna och de vetenskapliga underlagen skall förbättras samt att kontrollen av att fisket bedrivs i enlighet med fiskeavtalen på ett sätt som är långsiktigt hållbart skall skärpas och tillämpas både på existerande avtal och när nya avtal sluts med utvecklingsländer.

- Sverige bevakar EU:s förhandlingar med utvecklingsländer om partnerskapsavtal. I förhandlingarna med vissa länder deltar svenska tjänstemän på plats för att övervaka att underlag och avtal utformas på ett utvecklingsfrämjande sätt. Detta gäller bland annat Senegal, Guinea-Bissau och Moçambique.
- För att utvecklingsländernas intäkter från partnerskapsavtalen skall komma den kustnära befolkningen tillgodo och bidra till ett långsiktigt hållbart fiske verkar EU, med svenskt stöd, för att en del av betalningen för fiskerättigheterna skall användas till riktade insatser för institutions- och kapacitetsuppbyggnad av samarbetsländernas fiskeriförvaltningar.

Kemikalier

Fattiga människor är ofta i högre grad än andra utsatta för risken att exponeras för farliga kemikalier och farligt avfall i sitt dagliga liv. Detta förvärrar konsekvenserna av fattigdomen och minskar samtidigt möjligheten för de utsatta att själva kunna skapa sig en bättre tillvaro.

Mål: Att användningen av farliga kemikalier skall minska och att omhändertagandet av farligt avfall skall förbättras så att fattiga människors exponering för dessa minskar.

- Sverige har haft en pådrivande roll i förhandlingarna om en global kemikaliestrategi som slutfördes och antogs i februari 2006. För utvecklingsländerna skapar strategin förutsättningar för en förbättrad nationell kemikaliekontroll och en ökad förmåga att genomföra internationella åtaganden.
- Sverige har det senaste året nominerat ytterligare kemikalier till Stockholms- och Rotterdamkonventionen, som kvicksilver och parakvat. Orsaken är att dessa kemikalier har allvarliga konsekvenser för både människor och miljö i många utvecklingsländer.
- Inom ramen för EU-samarbetet arbetar Sverige för att få till stånd globala åtgärder mot användning av kvicksilver. Användningen av kvicksilver vid exempelvis guldutvinning i flera utvecklingsländer medför mycket negativa effekter för människor och miljö och problemet är angeläget att åtgärda.
- Inom ramen för EU-samarbetet arbetar Sverige för att alternativ till användning av diklordifenyltrikloretan (DDT) för malariabekämpning tas fram. Framförallt arbetar Sverige för att EU:s arbete med att uppmärksamma den globala fonden för att bekämpa AIDS, tuberkulos och malaria skall få genomslag. Sverige verkar även för att EU skall ge sekretariatet för Stockholmskonventionen i uppdrag att, i samarbete med WHO, utreda behovet av fortsatt användning av DDT för malariabekämpning.
- Kemikalieinspektionen och Sida har inlett ett samarbete med fokus på att utveckla regionala program för kemikaliekontroll och bistå samarbetsländerna i ansträngningarna med att ta fram lagstiftning och bygga upp institutioner samt att etablera nationella utbildningar i toxikologi och ekotoxikologi för myndighetsexperter. Kemikalieinspektionen har vidare inrättat ett internationellt sekretariat för stöd till andra länder.
- Sverige bidrar med finansiering av ett program i Afrika som syftar till att ta hand om gamla lager av farliga kemikalier.

Institutionsutveckling

Att utveckla och stärka nationella miljöinstitutioner och miljöförvaltningar är en viktig del i utvecklingsländernas miljöarbete.

Mål: Att utvecklingsländernas skall ha väl fungerande miljöförvaltningar.

- Sverige arbetar för att de internationella miljöinstitutionerna skall prioritera insatser för uppbyggnaden av effektiva institutionella strukturer i utvecklingsländerna. Därutöver pågår samarbete mellan svenska myndigheter och miljöförvaltningar i utvecklingsländerna och delar av det ökade biståndet på miljöområdet kommer satsas på samarbete för utbildning, kapacitetsstöd och miljöförvaltning.

- Sverige har 2006 ökat sitt ekonomiska stöd för att utvecklingsländerna skall kunna delta vid möten inom miljökonventionerna och andra internationella processer samt stödjer regionala miljösamarbeten som bland annat syftar till att bygga upp utvecklingsländernas institutionella miljöförvaltningskapacitet.

Mål: Att samstämmighet mellan miljö- och utvecklingspolitik skall få genomslag internationellt.

- Sverige har tagit initiativ till ett möte mellan miljö- och biståndsmistrar inom OECD i april 2006. Med mötet som grund kommer integrationen mellan politikområdena att främjas, både inom OECD och i OECD-ländernas internationella engagemang.
- Sverige stödjer samarbetet mellan FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och UNEP för att öka integreringen av arbetet mot fattigdom och för miljöskydd. Sverige arbetar också aktivt i Nätverket för kvinnliga miljöministrar för att jämställdhetsfrågorna skall stärkas inom FN:s miljöprogram (UNEP). De antagna rekommendationerna handlar bland annat om att stärka kvinnors roll i beslutsfattande på nationell nivå.
- För att fokusera samarbetet med UNEP har en svensk strategi för 2004-2006 tagits fram. Denna liksom samförståndsavtalet mellan Sverige och UNEP från 2005 är under genomförande. Bland annat håller Sverige i samarbetet fram vikten av att verksamheten tydligare skall kännetecknas av ett jämställdhetsperspektiv.

3.2.2 Ekonomisk tillväxt

För att uppnå ökat välstånd och varaktigt minska fattigdomen är arbetstillfällen och möjligheter till försörjning av yttersta vikt och för detta är ekonomisk tillväxt en viktig förutsättning.

För att tillväxten skall komma alla till del krävs att sysselsättningsfrämjande åtgärder i ökad grad uppmärksammas och att det förs en fördelningspolitik som kommer fattiga människor till gagn. Uthållig ekonomisk tillväxt förutsätter ett investeringsfrämjande klimat präglat av makroekonomisk stabilitet, hållbar skuldbörda, stabila och transparenta spelregler, en fungerande rättsstat, väl fungerande institutioner, tillgång till kapital som främjar framväxten av en privat sektor och möjlighet att handla med andra länder, regionalt och globalt. Ytterligare en viktig komponent är ett synliggörande av den informella sektorn, vilken är central för många fattiga människors ekonomiska och sociala trygghet och förutsättningar för utveckling. I detta sammanhang är en tryggad tillgång till olika typer av resurser som fattiga människor är beroende av (till exempel mark för odling) av stor betydelse. Det krävs också välfungerande kapital-, tjänste- och varumarknader, inte minst för att säkra fattiga människors tillgång till livsfrnödenheter.

Hållbar skuldbörda och internationell finansiell stabilitet främjar utvecklingsländernas förutsättningar för uthållig ekonomisk tillväxt.

Mål: Att de fattigaste länderna skall uppnå en hållbar skuldbörda.

I Parisklubben skriver Sverige av sin andel av de bilaterala fordringarna inom initiativet för tungt skuldsatta fattiga länder (highly indebted poor countries, HIPC) och finansierar multilateralt sin del av HIPC Trust Fund.

- Sverige stödjer det multilaterala skuldavskrivningsinitiativet som lanserades 2005 och avser finansiera sin del av kostnaden för initiativet. Sverige verkar också i olika internationella fora för att initiativet för tungt skuldsatta fattiga länder skall bli fullfinansierat.
- Sverige stödjer kapacitetsuppbyggnad inom skuldhanteringsområdet i de fattiga länderna, liksom UNCTAD:s utveckling av ett skuldhanteringsprogram som används för att samla in skuldstatistik för underlag för portföljanslys, riskanalys och skuldållbarhetsanalys hos låg- och medelinkomstländer, inklusive HIPC-länder.
- Sverige stödjer Världsbankens och IMF:s arbete med att utveckla ett ramverk för skuldållbarhet i världens fattigaste länder.

Mål: Att EU:s och de internationella finansiella institutionernas arbete för att förebygga finansiella kriser, skapa verktyg för att hantera sådana och stödja bland annat utvecklingsländerna i deras arbete för makroekonomisk stabilitet, tillväxt och fattigdomsbekämpning skall stärkas.

- Sverige medverkar aktivt i de internationella finansiella institutionernas styrelsearbete där såväl övergripande policyfrågor som utlåning till enskilda länder diskuteras och beslutas, liksom vid institutionernas vår- och årsmöten, för att förbättra förutsättningarna för makroekonomisk stabilitet, tillväxtfrämjande reformer och fattigdomsbekämpning i låginkomstländer. Sverige medverkar också i en informell EU-samordning av IMF-arbetet för att stärka IMF:s arbete med att identifiera och hantera ekonomiska sårbarheter i enskilda länder, regioner och globalt. Diskussionerna rör bland annat hantering av länders ohållbara skulder, förebyggande av finansiella kriser samt IMF:s roll i låginkomstländer. Inom ramen för diskussioner om IMF:s medelfristiga strategi har Sverige aktivt arbetat för att stärka IMF:s övervakning av den globala ekonomin, främst genom ökad betoning på gränsöverskridande effekter, den finansiella sektorns funktionssätt och landspecifika ekonomiska och finansiella sårbarheter.
- Sverige arbetar aktivt, bland annat i IMF och EU samt inom ramen för det så kallade G10-samarbetet för att utveckla mekanismer för statlig extern upplåning som syftar till att undvika finansiella kriser och säkerställa ordnade och förutsägbara konflikthanteringsprocesser. I samband med diskussioner om IMF:s medelfristiga strategi har Sverige uppmärksammat behovet av lägga fast tydligare riktlinjer för omförhandling av ett lands utlandsskuld, inklusive till privata kreditorer.

- Sverige har upprättat ett direkt och kontinuerligt informationsflöde mellan ambassaderna och Sveriges representation i IMF och Världsbanken, vilket har bidragit till ett mer samstämmigt agerande.
- Inom ramen för Europeiska Investeringsbanken deltar Sverige i en kommitté som granskar förslag om investeringar i Afrika, Karibien och Stillahavsregionen. Sveriges ställningstaganden i kommittén bottnar i utvecklingspolitiska analyser, bland annat av förslagets påverkan på den finansiella stabiliteten.

Mål: Att transitionsländerna skall ha kapacitet att formulera, utforma och genomföra ekonomiska program för övergång till marknadsekonomi.

Sverige verkar för att stärka Europeiska utvecklingsbankens (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD) rådgivande funktion på det strukturella området. I bankens fattigaste verksamhetsländer är reformbehoven stora men Sverige ser även en roll för EBRD att fortsätta arbetet inom de sektorer i EU:s nya medlemsländer (dock ej Malta och Cypern) och i kandidatländerna där övergången till en fullt fungerande marknadsekonomi ännu inte är fullbordad.

- Sverige arbetar för att Europeiska investeringsbanken och Nordiska investeringsbanken i samarbete med andra finansiella institutioner skall stödja utvecklingen på områdena infrastruktur och institutionell kapacitet i transitionsländerna.
- Samarbetsprogrammet mellan de svenska och ryska finansdepartementen för en effektiv ekonomisk styrning inom den ryska statsförvaltningen, och motsvarande program med det ukrainska finansdepartementet som är under utarbetande, är exempel på det omfattande utbyte mellan myndigheter, utbildnings- och forskningsinstitutioner, enskilda organisationer, kommuner och regioner med syfte att stödja såväl den ryska som den ukrainska reformprocessen.

Utvecklingsfrämjande investeringar

Investeringar och handel med företag i fattigare länder bidrar till att generera ekonomisk tillväxt genom bland annat ökad sysselsättning, teknik- och kunskapsöverföring och ökade skatteintäkter. Bidraget stärks när investerande företag stödjer och strävar efter att följa internationella principer och riktlinjer avseende exempelvis grundläggande arbetsvillkor, mänskliga rättigheter, miljö, jämställdhet, förbud mot barnarbete och bekämpning av korruption.

Mål: Att utvecklingsländernas kapacitet att attrahera utländska investeringar skall stärkas.

- Stabilitet och förutsägbarhet är nyckelfaktorer för att kunna attrahera utländska investeringar. Sverige är sedan 2005 ordförande i samman slutningen för investeringsfrämjande myndigheter (World Association of Investment Promotion Agencies, WAIPA), en organisation som har anknytning till UNCTAD. Detta och det svenska ekonomis-

ka stödet för att stimulera etablering av och erfarenhetsutbyte mellan investeringsfrämjande myndigheter i utvecklingsländer har bidragit till att stärka såväl investeringsfrämjande myndigheter i flera utvecklingsländer som utvecklingsdimensionen i WAIPA.

- Sverige har stött UNCTAD:s arbete med åtgärder för ett gott investeringsklimat i utvecklingsländer och fått gehör för ökat fokus på investeringar som främjar långsiktigt hållbar utveckling. Sverige har även stött UNCTAD:s arbete att förstärka och framhäva vikten av god samhällsstyrning som en komponent i länders investeringsfrämjande aktiviteter.
- Sverige arbetar med att få till stånd ömsesidigt gynnsamma skatteavtal med utvecklingsländer, som kan stärka ländernas förmåga att attrahera svenska investeringar. Sverige stödjer även OECD:s arbete kring investeringar och utveckling som syftar till att stödja politik i utvecklingsländerna som främjar både inhemska och utländska investeringar och hållbar ekonomisk tillväxt samt att initiera en global diskussion om vad som utgör god investeringspolitik.
- Sverige stödjer och bidrar till projekt inom UNCTAD som rör översyn och uppföljning av åtgärder för ett gott investeringsklimat i utvecklingsländer. Sverige har verkat för och fått gehör för ett ökat fokus på kvalitativa investeringar och dess effekter för en långsiktig hållbar utveckling.
- Sverige ingår bilaterala investeringsskyddsavtal med utvecklingsländer som efterfrågar detta och där svenska företag har uttryckt intresse att investera och har behov av sådana avtal. Under år 2005 har Sverige fört förhandlingar med bland andra Ghana, Uganda, Iran och Armenien.

Mål: Att svenska investeringars och svensk handels bidrag till en rättvis och hållbar global utveckling i utvecklingsländerna skall stärkas.

För att utvecklingseffekterna av svenska investeringar och svensk handel med utvecklingsländer skall bli så stora som möjligt är det viktigt att investeringarna bedöms hållbara, såväl miljömässigt och socialt som ekonomiskt. Regeringen arbetar för att uppmuntra företag att i ökad utsträckning integrera sociala och miljömässiga aspekter i sina handelsrelationer, bland annat genom sekretariatet Globalt Ansvar på Utrikesdepartementet. Utrikesrepresentationen spelar en viktig roll i att informera företag om situationen i ett land vad gäller till exempel efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna, brister i rättsväsendet och förekomsten av korruption eller barnarbete.

- Sverige är största finansiär av FN:s Global Compact och har varit pådrivande för att stärka utvecklingsdimensionen inom ramen för initiativet, särskilt de lokala nätverken i utvecklingsländer. Sverige stödjer också den Internationella standardiseringsorganisationens (ISO) arbete med att ta fram internationella riktlinjer för socialt ansvarstagande.
- För att svenska utlandsmyndigheter skall kunna arbeta mer effektivt och integrerat med utvecklings- och rättighetsfrågorna, bland annat inom sverigefrämjandet, har regionala utbildningar om politiken för

global utveckling hållits vid exempelvis ambassaderna i Hanoi och Pretoria.

- Sveriges ambassad i Pretoria arbetar tillsammans med Exportrådet med att integrera information om *Black Empowerment* i sin information till och samarbete med svenska företag som verkar och investerar i Sydafrika.
- Sveriges ambassad i Peking har genomfört en rad aktiviteter i syfte att stärka dialogen mellan svenska och kinesiska företag och myndigheter om företags sociala ansvar.
- Inom ramen för Globalt Ansvar bedrivs ett omfattande informationsarbete, bland annat genom en seminarieserie och en hemsida. Utgångspunkten är OECD:s riktlinjer för multinationella företag och principerna i FN:s Global Compact.
- Under WTO:s ministermöte i Hongkong i december 2005 stod Sverige värd för ett seminarium om hur respekten för grundläggande rättigheter kan bidra till att stärka såväl företags som länders konkurrenskraft.
- Genom att exempelvis Exportkreditnämnden tillämpar OECD:s handlingsplan om exportkrediter och bestickning samt informerar sina kunder om initiativet Globalt Ansvar och OECD:s riktlinjer för multinationella företag och tar speciella hänsyn vid garantigivning till de skuldtunga minst utvecklade länderna, kan svensk statsstödd exportkredit- och garantigivning till utvecklingsländer bidra till en god samhällsutveckling i dessa länder. En utmaning föreligger i att ytterligare integrera miljömässiga och sociala hänsyn i bedömningarna.
- Regeringen har gett Exportkreditnämnden och Exportrådet i uppgift att utveckla arbetet med etiska frågor i linje med initiativet Globalt Ansvar och OECD:s riktlinjer för multinationella företag.
- Enligt en handlingsplan mot korruption som färdigställdes år 2005 skall utrikesförvaltningen bland annat verka för att främjandet av svenska investeringar och företag inte bidrar till korruption.
- Vid internationella upphandlingar av utvecklingsprojekt inom bland annat energi- och miljösektorerna arbetar regeringen med kontaktskapande insatser och uppsökande verksamhet för att svensk kompetens skall bidra till att projekten blir miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbara.

Internationell handel

Ökad öppenhet gentemot omvärlden har varit avgörande för utvecklingen i många av de länder som har varit mest framgångsrika med att reducera fattigdomen under senare år. En öppenare handel och ökad kapacitet i utvecklingsländerna att dra nytta av detta utgör därför ett av de mest effektiva instrumenten som finns i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling.

Enligt UNDP:s beräkningar kostar industriländernas handelshinder utvecklingsländerna mellan 100 och 150 miljarder US dollar per år, eller dubbelt så mycket som världens samlade bistånd. Ett stort hinder för många utvecklingsländer att öka sin handel är rikare länders handelshinder mot jordbruks- och textilprodukter tillsammans med subventioner på

jordbruksområdet. Totalt använder industriländerna mer än 300 miljarder US dollar per år för att stödja de egna jordbrukarna och skydda dem från konkurrens utifrån. Utvecklingsländernas möjligheter att påverka i-ländernas jordbrukspolitik bygger på samverkan och multilaterala överenskommelser. Utan sådana, exempelvis inom ramen för WTO, skulle ländernas möjligheter att alls göra sig gällande vara närmast obefintliga.

De pågående handelsförhandlingarna inom ramen för WTO:s Doharunda är av stor strategisk betydelse för världsekonomin i stort, men också av särskild vikt för utvecklingsländerna, eftersom ett av de övergripande målen med förhandlingarna är att resultatet skall vara utvecklingsfrämjande. De verkligt stora vinsterna för utvecklingsländerna finns att hämta i kärnförhandlingarna om jordbruk, industrivaror och tjänster. Från svensk sida ses förhandlingarna som mycket viktiga för genomförandet av politiken för global utveckling.

Genom att tullar och handelssnedvridande stöd successivt sjunker har utmaningen för utvecklingsländerna alltmer blivit att leva upp till krav som ställs på de internationella marknaderna beträffande standarder för produkters kvalitet och säkerhet.

Mål: Att fattiga länder skall få ökat marknadstillträde till OECD-länders marknader, framförallt för varor och tjänster som är av särskilt intresse för dem.

Regeringen arbetar för att EU:s, liksom våra egna nationella, beslut avseende handelsregleringar skall vara utformade på ett så utvecklingsfrämjande sätt som möjligt. Marknadstillträde genom tullsänkningar är en viktig del av WTO-förhandlingarna och har visat sig kunna generera stora vinster för utvecklingsländerna.

- Sverige har under de pågående WTO-förhandlingarna arbetat för att rikare länders tullskydd och handelsstörande stöd för jordbruksprodukter skall sänkas. Detta bidrog till ett beslut vid WTO:s ministermöte i Hongkong i december 2005 om att exportsubventioner på jordbruksprodukter skall vara avvecklade till år 2013.
- För många utvecklingsländer är det också viktigt med tillgång till i-ländernas marknader för industrivaror. Sverige var pådrivande före och under WTO:s ministermöte i Hongkong i december 2005 för att de minst utvecklade länderna skulle få tull- och kvotfritt tillträde till alla i-länders marknader. Förhandlingarna resulterade i ett beslut om att 97 procent av alla produkter skall beviljas detta.
- Jordbruksverket gör fortlöpande analyser inför diskussioner i EU-kretsen kring jordbruksfrågor i WTO-förhandlingarna. Därigenom har Sverige bland annat kunnat visa på att EU-producenternas sårbarhet i förhållande till liberalisering av så kallade känsliga produkter inte alls är så stor som producentintressena befarat.
- I tjänsteförhandlingarna (General Agreement on Trade in Services, GATS) arbetar Sverige för att fler åtaganden skall göras i sektorer och leveranssätt av särskilt intresse för utvecklingsländerna, framförallt vad gäller tillfällig personrörlighet. Vidare verkar Sverige för att utvecklingsländerna skall kunna involveras bättre i förhandlingarna och att hänsyn skall tas till ländernas individuella utvecklingsnivå.

- Sverige deltar aktivt för att påverka att förhandlingarna om de europeiska partnerskapsavtalen mellan EU och AVS (Afrika, Västindien och Stillahavsregionen) tydligt präglas av en nära koppling mellan handel och utveckling och att utvecklingsdimensionen därmed främjas. Detta sker genom löpande arbete och kontakt i ett informellt nätverk mellan medlemsstater i EU och Kommissionens olika generaldirektorat.
- Sverige arbetar aktivt med att etablera ömsesidigt gynnsamma skatteavtal med utvecklingsländer för att stimulera ökat handelsutbyte.
- Kommerskollegium gjorde inför ministermötet i Hongkong en omfattande utredning av utvecklingsaspekterna i Doharundan, inklusive vad som krävs för att det framtida resultatet av förhandlingarna skall bli utvecklingsfrämjande. Detta används som ett av underlagen i regeringens politikutformning på handelsområdet.

Mål: Att utvecklingsländernas möjligheter att dra fördel av existerande marknadstillträde och aktiva deltagande i internationella handelsförhandlingar skall öka.

Ökat marknadstillträde är en nödvändig men inte tillräcklig förutsättning för att utvecklingsländerna skall kunna öka sin handel med omvärlden. Kommerskollegium har nyligen utrett utnyttjandegraden av EU:s särskilda preferenssystem för de minst utvecklade länderna, *Everything but Arms*. Utredningen visar att många utvecklingsländer, trots nolltullar, inte kan dra fördel av existerande marknadstillträde. Sverige har på olika sätt verkat för att stärka utvecklingsländernas kapacitet på handelsområdet och prioriterar utvecklingsfrågorna i WTO-arbetet.

- Under 2005 har Sveriges kontaktpunktsfunktion för exportörer från utvecklingsländer, Open Trade Gate Sweden, byggts upp och etablerats. Drygt 200 förfrågningar kring svenska EU-anpassade och nationella importregler har inkommit och besvarats.
- Sverige stödjer handelsrelaterad kapacitetsuppbyggnad, bland annat genom stöd till lokala och regionala standardiseringsorganisationer (till exempel African Organization for Standardization) för att hjälpa producenter i utvecklingsländerna att leva upp till de krav som ställs på produkter på den internationella marknaden och för att påverka utformningen av dessa standarder. Sverige stödjer även utvecklingsländers kapacitetsuppbyggnad på SPS- och TBT-området (sanitära och fytosanitära regler och tekniska handelshinder) för att deras förutsättningar att leva upp till i-ländernas standarder och regleringar skall stärkas.
- Den svenska representationen i Genève har spelat en avgörande roll i initiativet Aid for Trade och Integrated Framework, processer som varit centrala såväl inför som efter ministermötet i Hongkong.
- Sverige är en av de största bidragsgivarna till Integrated Framework (IF), en koordineringsmekanism mellan IMF, International Trade Centre (ITC), UNCTAD, UNDP, Världsbanken och WTO. Syftet med IF är att bistå utvecklingsländer i deras arbete med att ta fram utvecklingsfrämjande handelsstrategier, integrera dessa i de nationella strategier för fattigdomsminskning samt stärka givarsamordningen

i genomförande av handelsrelaterade biståndsinsatser. Sverige har under 2005 även lett givarkoordineringen.

- För att öka förståelsen för utvecklingsländernas intressen i handelsförhandlingarna har de nordiska länderna lanserat ett initiativ, med syfte att främja dialogen mellan Norden och en grupp afrikanska länder om handel och utveckling. Under 2005 genomfördes ett ministermöte i Dar es Salaam, Tanzania, vilket följdes upp med ytterligare ett möte i Hongkong i samband med WTO:s ministermöte i december 2005.
- I syfte att bättre främja utvecklingsländernas förutsättningar att bevara sina intressen i internationella handelsförhandlingar och dra fördel av handelsmöjligheter är Sverige är bland annat största bidragsgivare till WTO:s fond för handelsrelaterat tekniskt bistånd och en betydande bidragsgivare till ett antal organisationer i Genève.

Mål: Att EU:s tullpreferenssystem för utvecklingsländers export till EU och EU:s preferentiella ursprungsregler för utvecklingsländer skall göras mer utvecklingsfrämjande.

För att tullpreferenser skall vara långsiktigt utvecklingsfrämjande måste de utformas så att de inte bidrar till att skapa inlåsnings effekter eller gör länder beroende av enskilda exportvaror.

- Sverige har i samband med sockerreformen påvisat risker med preferenser vid mycket höga stödnivåer, då de kan leda till beroende av enskilda råvaror trots att egentliga komparativa fördelar saknas.
- Under omförhandlingarna av EU:s tullpreferenssystem (General System of Preferences, GSP) under 2005 arbetade Sverige aktivt för att systemet skulle bli enklare och mer generöst så att tullförmånerna skall kunna nyttjas i högre grad än idag. Slutresultatet innebar att produktomfattningen ökade så att fler produkter kan få tullförmån samt att ett antal utvecklingsländer kan få tullfrihet, baserat på om de ratificerat och infört internationella konventioner inom områden som miljö och arbetsrätt.

Mål: Att förutsättningarna för utvecklingsländers handel med varandra skall förbättras

Vad gäller industrivaror är handelshinder i utvecklingsländer i genomsnitt tre gånger högre än i OECD-länderna. Två tredjedelar av de tullmurar som utvecklingsländers export möter återfinns i andra utvecklingsländer. Exempelvis är tullarna på industrivaror i Sydasiens fem gånger högre än tullarna för samma varor i i-länderna. Att minska handelshindren mellan utvecklingsländer kan därför vara av stor betydelse för tillväxt och fattigdomsminskning.

- Sverige har i WTO-förhandlingarna verkat för att export från gruppen minst utvecklade länder skall vara tull- och kvotafritt till alla i-länder och i möjligaste mån till de mer utvecklade utvecklingsländerna (som Brasilien och Kina), i synnerhet för de produkter som är av intresse för fattigare utvecklingsländer.

- Sverige verkar för att ursprungsregler skall utformas på ett generöst sätt, som möjliggör en produktion som är långsiktigt hållbar. Med generösare ursprungsregler skulle syd-syd-handeln, som handeln mellan utvecklingsländer kallas, kunna öka.
- Förhandlingarna mellan EU och AVS-länderna sker i regionala grupperingar som AVS-länderna själva beslutat om. Dessa grupperingar blir därmed regionala frihandelsområden. Sverige verkar för att avtalet skall utformas på ett sätt som främjar handel inom respektive region.

Mål: Att EU:s alla handelssnedvridande exportstöd på jordbruksområdet skall elimineras samt att interna stöd som är handelssnedvridande skall fasas ut.

EU-länderna omfattas av en gemensam jordbrukspolitik och på handelsområdet har Kommissionen huvudsakligen exklusiv kompetens. Hänsyn till de fattigaste ländernas intressen utgör en ledstjärna i Sveriges handels- och jordbrukspolitiska ställningstaganden. Sverige arbetar aktivt för att EU:s politik skall bli mer utvecklingsfrämjande.

- Avgörande beslut i WTO-förhandlingarna kommer att fattas under 2006. Genom att konsekvent driva en frihandels- och utvecklingsfrämjande linje har Sverige etablerat ett stort förtroende bland såväl utvecklingsländer som rikare länder. Svenska strategier och insatser i jordbruksförhandlingarna diskuteras i Jordbruksdepartementets WTO-arbetsgrupp där representanter från olika departement, Sida, Kommerskollegium, Jordbruksverket, med flera ingår.
- Sverige var pådrivande för reformeringen av marknadsordningen för socker, vilken resulterade i att en närmare 40-procentig prissänkning av socker och betor kommer att ske de närmaste fyra åren. Detta kommer att minska EU:s överproduktion och gynnar mer konkurrenskraftiga producenter i utvecklingsländerna. För att hantera de problem reformen skapar för AVS-länder som genom kvoter kunnat sälja till EU till inomeuropeiska priser har Kommissionen lanserat en stödplan.
- Sverige har sedan EU-inträdet arbetat för att EU:s tullkvoter på bananer skall avskaffas för att skapa bättre förutsättningar för alla konkurrenskraftiga producenter, vilka framförallt finns i utvecklingsländerna. I EU-arbetet har Sverige de senaste åren aktivt påverkat flera EU-länders positioner genom att dela med sig av analyser som förordar lägre stöd och skydd till bland annat bananer och ris till gagn för utvecklingsländernas export.
- Ett av resultaten från WTO:s ministermöte i Hongkong i december 2006 var ett åtagande att i-länderna skall eliminera exportstöd och kraftigt reducera interna stöd, samt erbjuda utvecklingsländerna fritt marknadstillträde för bomull. Sverige har alltsedan ett antal afrikanska bomullsproducerande länder lanserade dessa krav 2004 aktivt stött detta, både i förhandlingsarbetet men också ekonomiskt för att länderna skall ha möjlighet att delta på ett effektivt sätt i förhandlingsprocessen.

Mål: Att höga tullar, icke-tariffära handelshinder och snedvridande och resurspåverkande subventioner på fiskeområdet skall elimineras.

Skr. 2005/06:204

Under året gjordes viktiga framsteg i WTO-förhandlingarna om fiske-subventioner. Det slås nu fast i förhandlingsmandatet att förhandlingarna syftar inte bara till att förbjuda handelsstörande subventioner på fiskeriområdet, utan även subventioner som underminerar ett hållbart fiske.

- Sverige stödjer arbetet för ett slutresultat i WTO-förhandlingarna som främjar både utvecklingsländernas möjligheter att handla på rättvisa villkor och möjligheter till bättre resursförvaltning.
- Sverige argumenterar i EU för att marknadstillträdet för fiskeprodukter skall förbättras, så att utvecklingsländerna skall kunna öka förädlingsvärdet i sin fiskeexport, vilken värdemässigt är mycket betydelsefull för flera utvecklingsländer.

Mål: Att regler för säkra livsmedel, djurskydd och mervärdesmärkning skall vara utformade på minst möjligt handelsstörande sätt, med bibehållna krav på exempelvis säkerhet, miljömässig produktion, djurskydd och möjlighet för konsumenterna att handla medvetet genom mervärdesmärkning.

Sverige arbetar för internationell harmonisering av livsmedelsbestämmelser och för att stödja utvecklingsländerna i arbetet med att utveckla tillförlitliga institutioner för standardisering, provning, kontroll och certifiering. Den svenska hållningen är att regler och standarder skall utformas så att de uppfyller sitt syfte samtidigt som de ger minsta möjliga handelsstörande effekt. Sverige stödjer bland annat Codex Alimentarius, som är ett gemensamt program mellan FAO och WHO för harmonisering av livsmedelsregler samt Internationella växtskyddskonventionen och Världspanikorganisationen för djurhälsa för harmonisering av veterinära- respektive växtskyddsregler. Sverige stödjer också Global Ecolabelling Network (GEN), en sammanslutning av miljömärkningsorganisationer som arbetar för ömsesidigt erkännande och användande av miljömärkningskriterier, vilket ökar förutsättningarna för att producenter i utvecklingsländerna får tillträde till marknaderna på samma villkor som producenter i rikare länder.

- Inom ramen för arbetet med en europeisk handlingsplan för ekologiska livsmedel och ekologiskt jordbruk har Sverige arbetat med att förändra gällande förordning om ekologisk produktion, bland annat för att underlätta för import från utvecklingsländerna. Som en följd av handlingsplanen presenterade EU-kommissionen i december 2005 ett förslag till en ny förordning om ekologisk produktion som bland annat syftar till att underlätta import av ekologiska produkter från tredje land.
- Regler för sanitära och fytosanitära åtgärder hör till de områden som skapar störst hinder för att utvecklingsländerna skall kunna exportera. Regelverk för hur åtgärder skall utformas för att inte vara mer handelshindrande än nödvändigt återfinns i det så kallade SPS-avtalet inom WTO, vilket reglerar sanitära och fytosantiära frågor. Sverige arbetar för att reglerna skall harmoniseras internationellt och stödjer

samtidigt utvecklingsländerna för att de skall kunna utveckla kunskap på SPS-området.

- Under 2006 har standardiseringsorganet på växtskyddsområdet antagit en ny standard för etablerandet av områdesfrihet från fruktflugor, något som kan få stor betydelse för många utvecklingsländers möjligheter att exportera frukt. Sverige har inom ramen för EU-samarbetet aktivt deltagit i och stött utarbetandet av denna standard.
- Sverige bedriver ett omfattande utvecklingssamarbete för att internationellt harmoniserade regler och gott marknadstillträde skall kunna kompletteras med effektiva nationella strukturer genom vilka kvalitet och produktsäkerhet kan kontrolleras så att utvecklingsländerna skall kunna dra full fördel av möjligheter att exportera.

Mål: Att Sveriges och EU:s multi- och bilaterala handelsavtal skall utformas på ett sätt som medvetet identifierar och hanterar avtalens jämställdhetsaspekter.

- Regeringen har i sin skrivelse *Ökad välfärd och global utveckling – svensk handelspolitik i WTO:s Doharunda* (skr. 2005/06:9) uppmärksammat arbetet med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i EU:s regionala och bilaterala avtal.
- Efter uppdrag från regeringen har Kommerskollegium genomfört en analys för att ta fram indikatorer och förslag till mål för EU:s och Sveriges agerande om jämställdhetsintegrering i associerings- och frihandelsavtal. Rapporten *Genus och jämställdhetsaspekter i regionala och bilaterala frihandels- och associationsavtal* lämnades till regeringen i september 2005 och har presenterats bland annat vid seminariet som hölls i riksdagen i oktober 2005 om kvinnors rättigheter och möjligheter i global handel.

Mål: Att internationella regler om patent och annan immaterialrätt skall vara flexibla för att kunna tillgodose utvecklingsländers särskilda behov.

Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätt (Trade related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPs), som är en del av WTO:s regelverk, fastställer utöver åtaganden om likabehandling minimistandarder för det immaterialrättsliga skyddet. Flexibiliteten i TRIPs-avtalet möjliggjorde 2003 års beslut om TRIPs och hälsa och 2005 års implementering av beslutet. Beslutet möjliggör tvångslicensiering av läkemedel till länder med akuta folkhälsoproblem och export av kopior till länder som saknar egen tillverkningskapacitet.

- Sverige är såväl i WTO som inom i World Intellectual Property Organization (WIPO) förespråkare av att TRIPs-avtalets flexibilitet skall användas så att utvecklingsländernas intressen tas tillvara.
- Sverige stödjer en paraplyorganisation för utvecklingsfokuserade NGO:s (South Center), som engagerat sig som tankesmedja för TRIPs-frågor.

Mål: Att utvecklingsländernas krav på nya skyddsformer för skydd av traditionell kunskap och folklöre skall tillmötesgå på ett konstruktivt sätt.

Skr. 2005/06:204

- Inom ramen för WIPO arbetar regeringen bland annat med frågan om nya former för skydd av erfarenhetsbaserad kunskap och folklöre för att tillmötesgå utvecklingsländernas krav på skydd för dessa. Även inom WTO/TRIPs diskuteras frågan i enlighet med det så kallade Dohamandatet och Sverige är pådrivande för att finna konstruktiva lösningar och tillmötesgå utvecklingsländernas önskemål i frågan.

3.2.3 Social utveckling och trygghet

God hälsa, utbildning och social trygghet ökar möjligheterna för människor att komma ur fattigdomen, att varaktigt förbättra sina livsvillkor och för att aktivt kunna ta del i diskussioner och beslut som har betydelse för livsvillkoren.

Globalisering, migration och social utveckling

Globaliseringen påverkar människor. Det ökade utbytet mellan länder påverkar samhälls- och produktionsstrukturer och förutsättningarna för människors liv där de befinner sig. Det skapar också ökade möjligheter och incitament för fattiga människor att flytta, för att få bättre utkomstmöjligheter, säkrare omgivningar, större självbestämmande eller nya influenser.

Samtidigt som det ökade utbytet av varor, tjänster och idéer mellan aktörer i olika länder erbjuder stora möjligheter för utvecklingen i världen, inte minst för de fattiga, kan globaliseringen också innebära svårigheter för såväl länder som grupper av människor, framför allt på kort sikt, när nya produktionsstrukturer utvecklas. Det finns en oro för att ökad konkurrens mellan länder skall driva fram sämre miljö- och arbetsvillkor. Samtidigt har flera länder sett en möjlighet att stärka sin konkurrenskraft genom att profilera sig med goda arbetsvillkor. Kraven från konsumenter, aktieägare och anställda i rikare länder har också lett till att många företag arbetar med socialt ansvarstagande i länder där de arbetsrättsliga och miljömässiga utmaningarna är stora. Sådana frivilliga åtaganden utgör viktiga komplement till ländernas egna ansträngningar för att utveckla en politik för goda arbetsvillkor samt en effektiv miljöpolitik.

Mål: Att kunskapen om kopplingen mellan migration och utveckling skall stärkas nationellt och internationellt.

Sverige arbetar för att stärka samordningen inom FN-systemet och mellan FN-systemet och den internationella organisationen för migration (International Organization for Migration, IOM) för att uppföljningen av den rapport som tagits fram av den oberoende globala kommissionen om internationell migration skall bli effektiv och resultatorienterad.

- Den oberoende globala kommissionen om internationell migration, som Sverige och Schweiz har initierat, lämnade sin slutrapport i ok-

tober 2005. Rapporten avspeglar den holistiska syn på internationell migration som Sverige arbetar för, med frågor som fattigdomsminskning, mänskliga rättigheter, sysselsättning, anständiga arbetsvillkor och jämställdhet i centrum.

- På regeringens uppdrag har en forskningsstudie tagits fram som belyser effekterna på utvecklingsländerna av internationell migration. Rapporten *Towards a Migration Strategy for Development* lämnades i februari 2006 och ger bland annat förslag till hur länkarna mellan migrationspolitiken och Sveriges politik för global utveckling skulle kunna stärkas.
- Inom EU för Sverige aktivt fram kopplingen mellan migration och utveckling, vilket bland annat medfört att EU-kommissionen lade fram ett meddelande om frågan i september 2005.

Mål: Att arbetskraftsrörligheten skall få positiva effekter för utvecklingsländerna i form av såväl ökat kapital- som kunskapsinflöde.

- Varje år sänder människor från utvecklingsländer som arbetar utomlands hem stora summor som kommer familj, släkt och samhället till godo i hemlandet och som utgör en betydande del av flera länders bruttonationalprodukt (BNP) och tillgång till utländsk valuta. Sverige verkar inom EU-samarbetet för att skapa ett regelverk för en väl fungerande betalmarknad med billiga, effektiva och säkra betaltjänster som främjar möjligheterna för migranter att överföra finansiella medel till sina familjer i hemländerna.
- Kommittén för arbetskraftsinvandring (KAKI), vilken har till uppgift att se över regelverket i syfte att kunna medge vidgad arbetskraftsinvandring, konstaterade i sitt delbetänkande i maj 2005 (SOU 2005:50) bland annat att migrationen på längre sikt sannolikt har en positiv effekt på kompetensområdet, då migranterna återvänder hem (temporärt eller permanent) med nya kunskaper och andra värdefulla erfarenheter, men att utvandringen från utvecklingsländerna på kort sikt kan leda till kompetensförlust i dessa länder.

Mål: Att långsiktiga lösningar på svåra flyktingsituationer skall identifieras.

Convention Plus-processen, vilken syftar till att främja varaktiga lösningar på svåra flyktingsituationer genom bättre ansvarsfördelning, lanserades inom ramen för FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) år 2002. Sverige har sedan starten deltagit i processens arbete och utveckling och bland annat framhållit vikten av att policyarbetet följs upp av konkreta program i fält. Så kommer nu att ske då Convention Plus-arbetet integreras i UNHCR:s ordinarie verksamhet. Frågorna kommer dock att fortsatt diskuteras centralt inom UNHCR:s exekutiva kommitté, vilket Sverige aktivt har stött.

- Sverige arbetar för att EU skall öka sina insatser för varaktiga lösningar på flyktingsituationer i andra delar av världen. Att EU under 2005 utvecklade sitt skyddsprogram i samarbete med UNHCR var ett resultat av bland annat svenskt arbete.

- EU-kommissionen presenterade 2005, på uppdrag av medlemsländerna, ett meddelande om att utveckla regionala skyddsprogram tillsammans med UNHCR. Målet är att bidra till att förverkliga endera av de tre varaktiga lösningarna - återvändande, integration i värdlandet eller vidarebosättning. Efter pilotprojekt i Ukraina, Moldavien och Vitryssland som planeras genomföras under 2006 kommer arbetet att utvärderas och lösningar identifieras för att bl.a. se om ett mer strukturerat arbete för vidarebosättningsinsatser på EU-nivå kan nås.
- På nationell nivå har regeringen givit möjlighet att använda vidarebosättning strategiskt för att bidra till en lösning av utdragna flyktingsituationer. Migrationsverket skall i samråd med UNHCR identifiera de aktuella flyktingsituationerna. Sverige har även i olika fora välkomnat UNHCR:s ökade fokus på strategisk vidarebosättning och framhållit vikten av att UNHCR och de traditionella vidarebosättningsländerna på ett bredare plan diskuterar konkreta exempel där strategisk vidarebosättning kan bli aktuellt.

Mål: Att kvinnor och barn som har fallit offer för människohandel för sexuella ändamål skall få rehabilitering och ett säkert återvändande hem.

- Sverige har initierat och utvecklat ett treårigt nordisk-baltiskt pilotprojekt för stöd, skydd, säkert återvändande och rehabilitering av kvinnor som fallit offer för människohandel för sexuella ändamål. Projektet leds av den europeiska kvinnolobbyn och har som mål att förbättra och stärka kapaciteten och utveckla modeller för offerstöd i de nordiska och baltiska länderna och underlätta säkert återvändande och återintegrering för offer som vill återvända till sina ursprungsländer.

Mål: Att möjligheten för fattiga länder att svara upp mot nya krav på exempelvis miljö- och arbetsrättsliga regler skall öka och att risken för att frånvaro av regler blir en konkurrensfördel skall minska.

Sverige verkar för att EU:s regionala och bilaterala avtal skall stödja länderna att leva upp till internationella normer vad avser sociala och miljömässiga krav. I Europeiska gemenskapens (EG) handelsavtal med Chile ingår dessa områden som en del. EG:s nuvarande relation till länder Afrika, Västindien och Stillahavsregionen, baseras på ett brett samarbete där miljö och arbetsrätt ingår. Det följs upp i den pågående processen med att utforma partnerskapsavtal.

- Under ministermötet i WTO i Hongkong i december 2005 framhöll Sverige vikten av att de sociala aspekterna ges en mer framskjuten roll i investerings- och handelssammanhang. Sveriges arbete för att främja svenska företags ansvarstagande utgår från internationella konventioner, såsom ILO:s konventioner om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet.
- Regeringen arbetar för tillfället med en revidering av den svenska handboken om OECD:s riktlinjer för multinationella företag och har aktivt drivit på införandet av en klausul i EU:s bilaterala och regiona-

la avtal om att det inte är acceptabelt att miljö- och hälsokrav sänks eller grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet frångås i syfte att attrahera investeringar. Sverige har inom ramen för ett OECD-projekt om internationella investeringsavtal stött motsvarande princip och fått gehör för vidare arbete kring klausuler om arbetsvillkor och sociala och miljörelaterade frågor. Sverige har också arbetat med att utforma förslag till konkreta skrivningar i bilaterala frihandelsavtal med syfte att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna i arbetslivet, jämställdhet och samarbetsländernas arbete för att skydda miljön.

- I avtalstexterna i EU:s pågående förhandlingar om associationsavtal med Serbien Montenegro respektive Bosnien-Hercegovina ingår området arbetsvillkor.

Folkhälsopolitik i ett globalt perspektiv

Folkhälsoarbete är en integrerad del i arbetet med att bekämpa fattigdom och främja social och ekonomisk utveckling i de allra fattigaste länderna.

Mål: Att förekomsten av smittsamma sjukdomar skall minska.

Smittsamma sjukdomar riskerar huvudsakligen att drabba världens fattiga. Dels bidrar trångboddhet till smittspridning, dels saknar de i större utsträckning förutsättningar att vidta säkerhetsåtgärder mot smittspridning och att få vård om de drabbas. De ekonomiska konsekvenserna av en farsot som exempelvis fågelinfluensan är omfattande för småbrukare, vars exportmöjligheter kan beskäras ytterligare vid globala smittoutbrott.

- Regeringen antog i december 2005 en strategisk handlingsplan för Sveriges bidrag till den globala bekämpningen av smittsamma sjukdomar (2006-2008), vilken bygger på förslaget i betänkande SOU 2005:107.
- Sverige har aktivt bidragit till WHO:s reviderade internationella hälsoreglemente som antogs vid Världshälsoförsamlingen i maj 2005. Reglementet träder i kraft 2007 och skapar ett globalt system för övervakning av allvarliga sjukdomsutbrott med spridningsrisker.

Mål: Att antibiotikaresistens skall motverkas och att utveckling skall ske av utvecklingsmässigt viktiga men kommersiellt ointressanta läkemedel, som till exempel antibakteriella läkemedel och hiv-vaccin.

- Sverige är pådrivande inom EU och inom WHO, bland annat genom att ha tagit initiativ till en resolution om antimikrobiell resistens, vilken antogs av Världshälsoförsamlingen i maj 2005. Regeringen avser att nära följa genomförandet av resolutionen.
- I propositionen *Strategi för ett samlat arbete mot antibiotikaresistens och vårdrelaterade sjukdomar* (prop. 2005/06:50) klargör regeringen att Sverige har ett globalt fokus på arbetet mot antibiotikaresistens. Detsamma gäller för propositionen *Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar*, där Sverige månar om att vidareutveckla det internationella samarbetet (prop. 2005/06:60).

Mål: Att tillgången till säkra läkemedel till överkomliga priser i utvecklingsländerna skall förbättras, framförallt för behandling av folkhälsoproblem som hiv/aids, tuberkulos, malaria och andra epidemier.

- Sverige har inom EU-kretsen varit pådrivande för att WTO-beslutet om TRIPs och hälsa från 2003 skall genomföras. Ett förslag till förordning lades fram i slutet av 2004 och under 2005 nåddes en överenskommelse mellan rådet och parlamentet om förordning. Förordningen möjliggör tillverkning av läkemedelsprodukter med hjälp av tvångslicens för export till länder med folkhälsoproblem (till exempel hiv/aids och malaria) under förutsättning att länderna själva saknar kapacitet att tillverka läkemedelsprodukter.

Mål: Att bidra med svensk kunskap i utvecklingsländernas arbete med att utarbeta en folkhälsopolitik.

- Sverige var aktivt engagerat i förberedelser och genomförande av WHO:s sjätte globala konferens om folkhälsa som hölls i Bangkok i augusti 2005. Programmet tog sin utgångspunkt i hälsans bestämningsfaktorer med bland annat den svenska folkhälsostrategin som modell.
- Sverige ger hög prioritet till frågor som är kopplade till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), såsom kvinnors och flickors möjlighet att själva bestämma över sin egen kropp och att fatta beslut i frågor relaterade till sexualitet och barnafödande. Sverige stödjer aktivt förslagen i millennieprojektets rapport om att inrätta ett nytt delmål rörande reproduktiv hälsa under millenniutvecklingsmål 5 om förbättring av mödrahälsan. I april 2005 anordnade Utrikesdepartementet i samarbete med FN:s befolkningsfond (UNFPA) ett internationellt expertmöte i Stockholm om investeringar i reproduktiv hälsa och rättigheter. Mötet resulterade i ett dokument, *The Stockholm Call to Action: Investing in Reproductive Health and Rights as a Development Priority*, som ger viktig vägledning för dialog med andra länder och med organisationer. Nya riktlinjer för Sveriges internationella arbete med SRHR-frågor antogs av regeringen i december 2005.
- Inom ramen för den binationella kommissionen (BNC) mellan Sverige och Sydafrika har ett särskilt institutionellt samarbete, det så kallade Hälsoforum, inrättats. Forumet syftar till att politiskt stödja långsiktigt samarbete inom områden som är centrala för folkhälsan. En viktig del i Hälsoforum är uppbyggnaden av ett nära samarbete mellan svenska och sydafrikanska hälsomyndigheter, institutioner och forskare.

Mål: Att alkoholens skadeverkningar på global nivå skall minska.

- Sverige har varit drivande i arbetet inom WHO med att ta fram en resolution på alkoholområdet. Vid Världshälsöförsamlingen i maj 2005 antogs en resolution som bland annat syftar till att utveckla och sprida kunskapsbaserade metoder att förebygga alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar, bedöma problemens omfattning samt utveckla globala informationssystem.

Mål: Att tobaksbruket, vilket utgör ett accelererande hot mot utvecklingsländerna, såväl från ett hälso- som från ett ekonomiskt perspektiv, skall minska globalt.

- Sverige anslöt sig i oktober 2005 till WHO:s ramkonvention om tobakskontroll och kommer aktivt att delta i den process av partskonferenser om genomförandet av konventionen som har påbörjats. För att stödja tobaksprevention och tobakskontroll i fattiga länder kommer WHO:s existerande ”Tobacco Free Initiative” att användas och i andra ordinarie nationella och multinationella mekanismer. Syftet med detta är att integrera tobakskontroll och tobaksprevention i det reguljära arbetet också med fokus på de fattiga länderna.

Utbildning och lärande för global utveckling

Inom ramen för målet att främja en rättvis och hållbar global utveckling spelar utbildning och forskning en viktig roll. I Sverige främjas barns, ungdomars och vuxnas kunskap och vilja att verka för en rättvis och hållbar global utveckling. Internationellt bidrar den svenska politiken till att stärka utbildning och forskning i utvecklingsländerna.

Mål: Att svenska utbildningar skall bidra till att stärka kunskapen om globala frågor.

- Med utgångspunkt från FN:s deklaration om utbildning för hållbar utveckling arbetar regeringen för att integrera ett hållbarhetsperspektiv i hela utbildningssystemet. I februari 2006 fattade regeringen beslut om nya program mål för gymnasieskolan i vilka hållbar utveckling och internationella perspektiv tydligt framträder. De nya program målen kommer att tillämpas på utbildningar som påbörjas efter 1 juli 2007.
- Programmet ”Den Globala Skolan”, ett samarbete mellan Myndigheten för skolutveckling och Sida, har förstärkts och målgruppen breddats för att nu omfatta både grundskola, gymnasium och vuxenutbildning.
- Myndigheten för skolutveckling har utvecklat former för samarbete mellan yrkesförberedande gymnasieprogram i Sverige och i vissa utvecklingsländer.

Mål: Att den globala dimensionen i universitet och högskolors arbete skall förstärkas.

- Det nationella programmet för utbyte med utvecklingsländer, Linnaeus-Palme, har utökats kraftigt under senare år.
- Regeringen presenterade en forskningsproposition *Forskning för ett bättre liv* (prop. 2004/05:80) i mars 2005, vilken framhåller forskning till stöd för hållbar utveckling som ett av tre prioriterade forskningsområden.
- I högskolelagen (1992:1434) gäller sedan i februari 2006 en bestämmelse om att högskolorna i sin verksamhet skall främja en hållbar ut-

veckling som innebär att nuvarande och kommande generationer skall tillförsäkras en hälsosam och god miljö och ekonomisk och social välfärd och rättvisa. Skr. 2005/06:204

Mål: Att millennieutvecklingsmålet om grundskoleutbildning för alla barn till år 2015 och att främja likabehandling av flickor och pojkar i grundskolan skall uppfyllas.

- Sverige har åtagit sig delat ordförandeskap i två globala initiativ, *Fast Track Initiative* och *UN Girls' Education Initiative*. Sverige medverkar också aktivt till en reformering av Unescos arbetsätt.

3.3 Konfliktshantering och säkerhet

Sverige verkar aktivt inom internationella policyskapande organ, som FN, EU, Nato/Partnerskap för Fred (PfF) och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), för att väpnade konflikter skall kunna förebyggas och bidrar även med personal till insatser för att övervaka och bevara fred och genomförandet av fredsavtal. Insatser för att förebygga konflikter, hantera kriser och främja varaktig fred måste omfatta ett tydligt utvecklings- och rättighetsperspektiv. Karaktären på de internationella fredsfrämjande insatserna har under senare år förändrats till att inkludera inte bara traditionella säkerhetshöjande åtgärder utan också tidiga fredsbyggande insatser. Detta är resultatet av medvetna ansträngningar att anlägga en helhetssyn på fredsfrämjande där ett långsiktigt perspektiv på utveckling och återuppbyggnad intar en central roll. Åtgärder i en postkonfliktsituation för att avvärja, demobilisera och återanpassa stridande parter kan bidra till att skapa politiska förutsättningar för en fredsprocess. Insatser inom rättsstatsområdet, såsom stärkande av institutioner (inklusive lagstiftande) och reformer av säkerhetssektorn, är av grundläggande betydelse för att skapa trygghet, frihet och en hållbar utveckling.

Mål: Att en större samstämmighet och samverkan mellan säkerhets- och utvecklingspolitik skall komma till stånd nationellt och internationellt.

Samstämmighet förutsätter dels analys av kopplingen mellan säkerhet och utveckling, dels att val av insatser för stabilitet, säkerhet och hållbar utveckling inom involverade politikområden görs med ambitionen att komplettera och förstärka varandra. Såväl analys som insatser på områden säkerhet och utveckling kräver kunskap, förståelse och känslighet för varandras discipliner.

- Sverige arbetar internationellt genom att driva frågan om ett samstämmigt agerande i alla relevanta internationella fora, till exempel inom ramen för planeringen av EU:s civil-militära insatser. Ett annat exempel är det arbete som pågår inom OECD:s grupp för sviktande stater (Fragile States Group, FSG), där Sverige deltar i en studie om samstämmighetspraxis.

- För landspecifika insatser sker det svenska arbetet i disciplinövergripande arbetsgrupper och inom Regeringskansliet har interdepartementala samrådsgrupper inrättats för ändamålet.
- Regeringens expertgrupp för utvecklingsstudier (Expert Group for Development Issues, EGDI) har analyserat länkarna mellan säkerhet och utveckling. En interdepartemental arbetsgrupp inom Regeringskansliet arbetar nu med att omvandla studiens slutsatser till praktiska åtgärder.

Mål: Att institutionerna i sviktande stater skall stärkas.

Så kallade sviktande stater, det vill säga stater som i olika hög grad lider av bristande institutionella resurser och inte kan tillgodose medborgarnas grundläggande rättigheter och behov, är potentiella konflikthärdar. Det pågår en intensiv internationell debatt som betonar vikten av att arbeta förebyggande i sviktande stater. Parisagendan slår fast att det är möjligt, också inom ramen för harmonisering och fokusering, att bedriva effektivt utvecklingssamarbete också i sviktande stater. Det kräver dock en anpassning till den sviktande statens speciella förhållanden och behov och att arbetet fokuseras till att etablera statsstrukturer som kan tillgodose basala behov och upprätthålla inre och yttre säkerhet inom ramen för grundläggande rättigheter.

- Sverige deltar aktivt i det arbete som bedrivs i OECD:s grupp för sviktande stater i syfte att identifiera och utveckla metoder för samstämmigt agerande gentemot sviktande stater. Sverige deltar även i en studie där Sveriges disciplinövergripande agerande i Sudan analyseras.

Mål: Att den internationella förmågan att hantera konflikters alla faser skall förbättras.

Sverige har ett starkt engagemang för kris- och konflikthantering och arbetar aktivt inom FN, EU, OSSE och Nato/PfF för att stärka dessa organisationers civila och militära konflikthanteringsförmåga. Därutöver deltar Sverige i organisationernas fredsfrämjande insatser med militära förband och experter, poliser och andra civila experter på områden som rättsväsende, räddningstjänst och mänskliga rättigheter. Sverige vill förverkliga ambitionerna om bättre multifunktionella insatser, bättre samverkan mellan civila och militära aktörer och bättre övergång från fredsfrämjande till fredsbyggande insatser och från akut krishantering till långsiktig återuppbyggnad. De internationella fredsfrämjande insatserna har allt oftare breda mandat att främja återuppbyggnad av samhällsstrukturer, stödja reform av rättsväsende och säkerhetssektor samt bidra till återintegrering av forna stridande i det civila samhället. Också de mer snäva säkerhetsfrämjande insatserna är viktiga från ett utvecklingsperspektiv, då de kan skapa förutsättningar för andra organisationer att verka.

- Under 2006 ökade anslaget för de internationella fredsfrämjande truppinsatserna. Det svenska deltagandet i insatserna har ökat, både kvantitativt och kvalitativt och möjliggör såväl deltagande i EU:s mi-

litära snabbinsatsstyrka som fortsatt engagemang i mer långsiktiga insatser inom ramen för FN och regionala organisationer. Sverige deltar idag med militär trupp i de fredsfrämjande insatserna i norra Afganistan (ISAF), Liberia (UNMIL), Bosnien-Hercegovina (Althea) och Kosovo (KFOR).

- I mars 2006 tog Sverige över ledningen för en regional enhet för ISAF. Insatsen är exempel på den nya typen av konflikthanteringsinsats där det görs en konkret koppling mellan säkerhet och utveckling och syftar till att skapa den säkerhet som behövs för att insatser för en långsiktig utveckling skall kunna genomföras. Den regionala enheten innefattar både militär och civil personal, bland annat en rådgivare för utvecklingsfrågor. Det innebär en ambitionshöjning för det svenska bidraget till ISAF och det svenska bidraget till fred och återuppbyggnad i Afghanistan.
- I ett flertal fredsfrämjande insatser bidrar Sverige med en kombination av olika insatser från olika politikområden. I Sudan tjänstgör militära experter och poliser från EU:s insats till stöd för Afrikanska unionen i Darfur, liksom i FN-insatsen i landets södra delar. Därtill ger Sverige finansiellt stöd. På samma sätt finns ett brett svenskt engagemang i Liberia och i Demokratiska republiken Kongo.
- Sverige deltar med observatörer, logistik och logistikexperter till EU:s civila observatörsinsats i Aceh i Indonesien, vilken har till uppgift att övervaka fredsöverenskommelsen mellan den indonesiska regeringen och GAM-rörelsen.
- Sverige skall bidra med personella resurser till EU:s militära snabbinsatsstyrka. Förberedelsearbetet för detta fortsatte under 2005 och styrkan kommer att stå i beredskap första halvåret 2008.
- Sverige är drivande i internationella fora vad gäller betydelsen av ett fungerande polisväsende och andra insatser på det rättsliga området och inom offentlig förvaltning som viktiga instrument i de civila delarna av konflikthantering. Sverige bidrar också aktivt till att konceptuellt vidareutveckla de civila kapaciteterna för konflikthantering internationellt.
- Sverige har drivit förslaget att skapa civila snabbinsatsgrupper inom ramen för EU-samarbetet. EU har beslutat att en sådan civil förmåga skall finnas från 2007. Sverige har nominerat 20 experter till snabbinsatsgrupperna från Sida, Rikspolisstyrelsen, Ekobrottsmyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården och Statens räddningsverk.
- Sverige bidrar med militärobservatörer till majoriteten av FN:s insatser. Totalt handlar det om cirka 45 militärobservatörer. Sverige deltar också med poliser i fredsfrämjande insatser, inom ramen för framförallt FN, EU och OSSE, i bland annat Demokratiska republiken Kongo, Sudan, Liberia, Kosovo och Palestina. Under 2005 medverkade totalt 200 poliser i 18 insatser i 14 länder.
- Tillsammans med de övriga nordiska länderna och Island bidrar Sverige bland annat till säkerhetssektorreformen i Bosnien-Hercegovina och i Serbien och Montenegro. Insatserna innefattar stöd till uppbyggnad av ett fungerande polisväsende i Sarajevo och ett omskolningsprojekt för tidigare militärer till civila yrken i Serbien och Montenegro samt rådgivning för gränsbevakning.

- Statens räddningsverk genomförde under 2005 insatser för humanitär minhantering i Afghanistan, Eritrea, Ryssland, Sudan och Somalia. Statens räddningsverk kommer efter riksdagsbeslut att från och med 2006 öka sin internationella insatsförmåga och i högre omfattning delta i det kapacitetsuppbyggande arbetet i katastrofbenägna utvecklingsländer.
- Sverige stödjer regionala och subregionala organisationer, inte minst i Afrika, för kapacitetsuppbyggnad och verksamhet inom det freds- och säkerhetsfrämjande området. Inom ramen för den svensk-sydafrikanska binationella kommissionen har en arbetsgrupp bildats för att diskutera olika samarbetsmöjligheter för att främja fred och säkerhet, främst i Afrika. Ett möte hölls under 2005 och det finns ett ömsesidigt intresse för fortsatt diskussion.

Mål: Att klyftorna vad avser hanteringen av övergången från akut krishantering och humanitära insatser till fredsbyggande och långsiktig utveckling skall överbryggas.

Sverige bedriver ett aktivt arbete inom framförallt FN och EU för att ett helhetsperspektiv skall tas och att utvecklingsexpertis skall ingå i den initiala planeringen för de multifunktionella mandaten.

- För att gapet mellan fredsfrämjande insatser och mer långsiktigt arbete för utveckling skall överbryggas har Sverige drivit på för att FN skall skapa en fredsbyggande kommission, vilket nu har skett. Kommissionen har en central roll för att minska gapet mellan den omedelbara krishanteringen och det långsiktiga fredsbyggnadsarbetet och Sverige kommer på olika sätt att delta i och bidra till dess arbete.
- Regeringen presenterade under hösten 2005 en studie man låtit utföra om sambandet mellan säkerhet och utveckling. Studien ligger till grund för Regeringskansliets fördjupade diskussioner och förslag till åtgärder. En interdepartemental arbetsgrupp har inrättats för att stärka samordningen i Regeringskansliet mellan policyutveckling för civil och militär konflikthantering.
- Sverige har, genom Folke Bernadotteakademin, samordnat det internationella projektet Challenges of Peace Operations, där regeringar, organisationer och myndigheter från 14 länder utarbetat konkreta rekommendationer för hur multifunktionella insatser kan genomföras, hur personal kan förberedas och hur samarbetet mellan FN och regionala aktörer kan stärkas.
- Inom EU har Sverige verkat för ökad civil-militär samverkan både vad gäller planering och genomförande av insatser och varit drivande för att få till stånd en konceptuell överenskommelse om insatser för säkerhetssektorreform.
- Sverige arbetar för att främja policyutvecklingen kring avväpning, demobilisering och integrering i samhället av före detta soldater (DDR). Inom det så kallade Stockholmsinitiativet, en internationell process inom vilken 26 länder och 23 organisationer deltagit, har rekommendationer tagits fram för att stärka det internationella DDR-arbetet. En av de centrala slutsatserna är vikten av att hantera DDR-frågorna som en integrerad del av en övergripande fredsprocess. Bland övriga svenska aktiviteter av relevans i sammanhanget ingår

Mål: Att säkerhetssektorerna skall reformeras och stärkas i länder där detta är en nyckel till förbättrad samhällsstyrning.

Arbete för utveckling och mot fattigdom riskerar att undergrävas om inte ett lands säkerhetssituation och behovet av att säkerställa en stabil och demokratiskt ledd säkerhetssektor samtidigt beaktas. I många fall kan omfattande säkerhetssektorreformer (Security Sector Reform, SSR) behövas. Sverige arbetar med att formulera politik, utveckla metoder och kartlägga resurser och för att utöka sitt engagemang genom konkreta insatser på området säkerhetssektorreform. Arbetet berör ett stort antal politikområden, som utrikes- och säkerhetspolitiken, försvarspolitik och utvecklingssamarbetet. Resurser och kompetens från exempelvis försvarssektorn kan på olika sätt bidra till att skapa en säker miljö som främjar utveckling, fattigdomsminskning och demokrati. Under och omedelbart efter en konflikt har resurser ur försvarssektorn traditionellt haft en viktig roll att i ett kortsiktigt perspektiv skapa stabilitet och säkerhet.

- Sverige förbereder ett ökat engagemang inom säkerhetssektorreform i Liberia. Liberia har valts ut som ett pilotland för ett brett svenskt engagemang och sammanhållen analys under 2006-2007.
- Sverige arbetar för att stärka och fördjupa det säkerhetsfrämjande samarbetet med och stödet till Ryssland, Ukraina, Georgien, Moldavien, Centralasien och Balkan. Särskilt kan nämnas det Nordiska initiativet, som lägger ett ramverk för samordning, vidareutveckling och fördjupning av de nordiska ländernas samarbete med västra Balkan inom SSR-området. Initiativet har under sitt första år utvecklats och kan sannolikt fördjupas ytterligare.
- Sverige stödjer den afghanska nationella arméns säkerhetssektorreform genom bidrag till särskilda grupper som inrättats inom ISAF.

Mål: Att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra militära och civila internationella konflikthanteringsinsatser och att kvinnors aktiva medverkan i konflikthantering och fredsbyggande skall främjas.

Sverige är aktivt i ansträngningarna med att genomföra FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 från år 2000 om kvinnor, fred och säkerhet, och för att stärka jämställdhetsperspektivet i de fredsfrämjande insatserna, öka kvinnors deltagande i fredsprocesser och att förstärka skyddet för särskilt utsatta kvinnor och flickor.

- För att intensifiera genomförandet av säkerhetsrådsresolution 1325 och tydligare integrera jämställdhetsaspekten i freds- och säkerhetsarbetet har en interdepartemental arbetsgrupp inrättats inom Regeringskansliet. Denna skall under 2006 presentera en nationell handlingsplan, vilken slår fast svenska åtgärder för genomförandet på tre nivåer, nationellt, i den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, i andra regionala organisationer och det nordiska samarbetet, samt globalt i FN.

- Sverige bidrar aktivt till genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 inom OSSE. Vid OSSE:s ministermöte i Ljubljana i december 2005 antogs ett beslut om kvinnor i konfliktförebyggande konflikthantering och i postkonfliktrehabilitering. Beslutet har sitt ursprung i det svenska initiativ som lanserades vid OSSE:s årliga säkerhetsöversynskonferens 2004, vilket i sin tur följdes upp genom ett välbesökt 1325-seminarium som Sverige arrangerade i Wien i juni 2005.
- I november 2005 enades EU:s medlemsstater om en åtgärdsplan för genomförandet av resolution 1325 i den europeiska försvars- och säkerhetspolitiken och mycket tack vare svenska ansträngningar kunde EU:s medlemsstater i maj 2005 godkänna en så kallad uppförandekod för insatser inom ramen för den europeiska försvars- och säkerhetspolitiken.
- I samarbete med stiftelse Kvinna till Kvinna organiserade regeringen under 2005 ett internationellt seminarium på temat "Säkerhet – på vems villkor?" om kvinnors situation i fredsfrämjande insatser.
- Särskilda rekryteringsåtgärder har utvecklats inom försvarsmakten för att främja en jämn könsfördelning vid yrkes- respektive reservofficersprogrammen och därmed i det längre perspektivet inom myndigheten som helhet. Personer som uppfyller uppställda antagningskrav och är av underrepresenterat kön, det vill säga mindre än 40 procent av utbildningarnas deltagare, skall antas. Vid Statens räddningsverk (SRV) pågår processer för att öka jämställdhetsintegrering i kris- och konflikthantering och SRV deltar i Försvarshögskolans forskningsprojekt om internationella insatser ur ett genusperspektiv.
- Baserat på jämställdhetsintegrerade mål- och resultatindikatorer från 2005 har Försvarshögskolan i sitt regleringsbrev för 2006 fått i uppdrag att integrera ett jämställdhetsperspektiv i all forskning och utbildning. Forskningsprojektet om internationella insatser ur ett genusperspektiv genomförs tillsammans med SRV, där det pågår processer för att öka jämställdhetsintegrering vid kris- och konflikthantering.
- På regeringens initiativ tog ett nätverk för etiska regler och uppförandekoder 2004 fram en rekommenderad uppförandekod där det bland annat framgår att köp av sexuella tjänster inte är tillåtet under utlandstjänstgöring. Den rekommenderade uppförandekoden fungerar som vägledning för etiskt korrekt uppträdande när svensk personal befinner sig på internationella uppdrag.
- Under 2006 genomför SRV en utvärdering av uppförandekoden för svensk personal i internationella uppdrag, i vilken det bland annat framgår att den svenska sexköpslagen och straffbestämmelserna om människohandel gäller för svensk personal också under uppdragen. Uppförandekoden utgör idag en del av utbildningsinsatserna och anställningskontraktet för SRV:s insatspersonal. Försvarsmakten har deltagit i framtagandet av koden och arbetar för att med utgångspunkt från den fastställa en egen kod inom kort. I november 2005 arrangerade Sverige ett seminarium i Stockholm med anledning av Natos riktlinjer mot människohandel för personal i Nato-ledda konflikthanteringsinsatser. Sverige har bidragit till arbetet med att ta fram Natos riktlinjer.

Mål: Att terrorismen skall bekämpas med fullt beaktande av de mänskliga rättigheterna och rättssäkerheten för individen.

Skr. 2005/06:204

Förekomsten av terrorism minskar säkerheten, inte minst för kvinnor och barn, i utvecklingsländerna och begränsar samtidigt utvecklingsmöjligheterna. I förhandlingar inom EU, FN, OSSE, Europarådet och Nato/PfF för att stärka samarbetet mot terrorismen framhåller Sverige vikten av full respekt för folkrätten, de mänskliga rättigheterna och rättssäkerheten.

- Tillsammans med Schweiz och Tyskland har Sverige påbörjat ett arbete för att utveckla sanktionsinstrumenten och göra dem mer rätts säkra och utvecklingsfrämjande.
- Sverige har aktivt bidragit till EU:s strategi mot radikaliserings och rekrytering och strategi mot terrorism. I denna anda har Sverige erbjudit sig att stå för utbildningsinsatser inom rättsväsendet i syfte att stärka länders förmåga att implementera säkerhetsrådets resolutioner och de universella konventionerna mot terrorism och samtidigt bidra till den institutionella utvecklingen som lägger grund för fattigdomsbekämpning och utveckling i stort.
- Som en uppföljning av FN:s toppmöte 2005 pågår ett arbete i FN-sekretariatet med att utveckla en strategi mot terrorism. Genom EU bidrar Sverige aktivt till detta arbete, liksom till ansträngningarna med att finna en lösning i förhandlingarna om en FN-konvention mot terrorism.
- För att stärka kunskapen om sambanden mellan utveckling, radikaliserings och rekrytering till terrorism, liksom förutsättningarna för att motverka radikaliseringsprocesser genom förebyggande insatser, har Sida givits i uppdrag att under 2006 göra en bedömning av vilken påverkan redan pågående insatser i utvecklingssamarbetet, i synnerhet i sårbara länder, har på möjligheterna att motverka uppkomsten eller förekomsten av terrorism.

Mål: Att bidra till nedrustning och icke-spridning samt skärpt kontroll av konventionella vapen.

Sverige är stark förespråkare för nedrustning och icke-spridning och är initiativtagare till EU:s strategi mot massförstörelsevapen. Denna innebär bland annat att EU:s icke-spridningsklausul införs i avtal med tredje land. Att minska mängden tillgängliga vapen som kan bidra till eskalerande konflikter och osäkerhet är ett viktigt steg i arbetet för att uppnå en rättvis och hållbar global utveckling.

- Den oberoende kommissionen mot massförstörelsevapen som Sverige tagit initiativ till kommer under 2006 att lägga fram sin slutrapport. Sverige verkar för att kommissionens rekommendationer skall få så stort genomslag som möjligt.
- Sverige arbetar aktivt för att tydliggöra det negativa sambandet mellan illegal eller okontrollerad spridning av små och lätta vapen och säkerhet, och därmed utveckling. Bland annat bidrar Sverige till projekt i utvecklingsländer med syfte att komma till bukt med den okontrollerade spridningen av dessa vapen.

- Sverige har tillsatt en särskild ambassadör för att samordna svenska ansträngningar för att motverka olaglig och okontrollerad spridning av små och lätta vapen.
- Sverige har medverkat aktivt för att ta fram en EU:s strategi för bekämpning av olaglig ansamling och handel med små och lätta vapen. Strategin antogs av Europeiska Rådet i december 2005.
- Inom ramen för FN framförhandlades i juni 2005 ett instrument om spårning och märkning av små och lätta vapen.
- Sverige verkar aktivt för en universell anslutning till Ottawakonventionen (truppmineförbudet). Arbetet med konventionen fokuseras i övrigt på den humanitära aspekten.
- Sverige har anslutit sig till G8:s Globala partnerskap för nedrustning, icke-spridning och säkerhet i Ryssland och andra länder i Oberoende staters samvälde (OSS). Bland annat avsatte Sverige år 2005 5,5 miljoner kronor till förstöring av kemiska vapen i Sjtjutje i Ryssland.
- Sverige har i samarbete med andra länder tagit initiativ inom FN till att bryta handlingsförklaringen som präglar det internationella nedrustningsmaskineriet.

Mål: Att den svenska krigsmaterielexporten skall ske på ett sätt som inte motverkar en rättvis och hållbar global utveckling.

Sverige har av utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska skäl valt att i viss utsträckning tillåta export av krigsmateriel. Säkerhet och frånvaro av väpnade konflikter är en grundläggande förutsättning för att utveckling skall kunna komma till stånd. Den internationella rätten tillåter varje land att ha ett militärt försvar för att främja nationella säkerhetsintressen och stabilitet. Tillgången till vapen kan emellertid, i länder som har svaga institutioner och där vapnen riskerar att hamna i orätta händer, utgöra ett hot mot en utvecklingsfrämjande stabilitet. Många utvecklingsländer saknar tillförlitliga kontrollmekanismer. Det är därför viktigt att se till att den svenska krigsmaterielexporten sker på ett sätt som inte motverkar arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling.

- För att förhindra att vapen hamnar i orätta händer tillämpar Sverige, förutom lagen (1992:1300) om krigsmateriel, dels nationella riktlinjer som anger när export kan ske, dels EU:s uppförandekod för vapenexport. I den samlade bedömningen som görs innan ett utförseltillstånd beviljas beaktas om exporten kan riskera att motverka en hållbar utveckling i mottagarlandet, mottagarlandets respekt för de mänskliga rättigheterna, förekomsten av interna och regionala spänningar, risken för väpnad konflikt och hur mottagarlandet uppfyller sina internationella förpliktelser.
- Sverige har varit drivande i arbetet inom EU för att utarbeta metoder för hur de nationella tillståndsmyndigheterna skall tillämpa uppförandekodens kriterium om hållbar utveckling med syfte att förstärka och harmonisera dess tillämpning.
- I betänkandet, *KRUT – Ett reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel* (SOU 2005:9) föreslås att de svenska riktlinjerna skall integreras med kriterierna i EU:s uppförandekod för vapenexport. En lagrådsremiss för detta förbereds inom Regeringskansliet.

- Sverige bidrar till att utveckla metoder för att undvika korrupcion i upphandling av försvarsmateriel genom utvecklandet av så kallade integritetspakter. Skr. 2005/06:204

3.4 Globala utmaningar och globala gemensamma nyttigheter

Med en global utmaning avses de stora ödesfrågorna som mänskligheten står inför, till exempel världsfattigdomen, väpnade konflikter, klimatförändringar, utarmningen av våra naturresurser, spridningen av smittsamma sjukdomar. Som ett led i att hantera dessa utmaningar har Sverige tillsammans med Frankrike tagit initiativ till en internationell arbetsgrupp för globala gemensamma nyttigheter. En viktig del av arbetet handlar om att stärka kunskapen om sambanden, liksom att identifiera politiska, institutionella och, där så krävs, finansiella lösningar.

Mål: Att identifiera praktiska lösningar som leder till ett bättre samarbete och ökad mobilisering av resurser för att möta de stora globala utmaningarna.

- Sverige och Frankrike är initiativtagare till en gemensam internationell arbetsgrupp vars uppgifter är att hitta en bra definition på begreppet globala gemensamma nyttigheter, granska hur dessa gemensamma nyttigheter hanteras idag på global nivå samt lämna förslag till förbättringar. Viktiga frågor som arbetsgruppen avser behandla är bland annat det internationella institutionella ramverket för att hantera globala utmaningar, och finansiering av globala gemensamma nyttigheter. Arbetsgruppen inledde sitt arbete under 2003 och bakgrundsmaterial i form av ett antal rapporter har producerats. En slutrapport skall läggas fram under 2006.

Mål: Att kunskapen om effekterna av de rika ländernas samlade politik för utveckling i fattiga länder skall stärkas.

- Regeringskansliet medverkar i ett internationellt forskningsprogram om ömsesidigt beroende och samstämmighet för utveckling. Det genomförs i regi av OECD:s utvecklingscenter och beräknas vara slutfört under senare delen av 2006. Nitton fallstudier har genomförts inom ramen för programmet och preliminära resultat från dessa har presenterats under året. De olika fallstudierna gäller effekterna i enskilda utvecklingsländer av samspelet mellan OECD-länders politik inom områdena internationell migration, internationell handel, utländska investeringar och bistånd. Dessa resultat har under året även använts som underlag för internationella seminarier kring frågan om hur ökad samstämmighet för utveckling kan uppnås.
- Regeringskansliet medverkar i ett internationellt forskningsprogram som omfattar ett 20-tal landstudier och fyra tematiska studier (bistånd, handel, migration och investeringar) och leds av den internationella organisationen Global Development Network (GDN). Programmet är treårigt och skall slutredovisas under 2007.

- Millennieprojektet Världens Chans, vars mål bland annat var att ge nyckelgrupper kännedom och kunskap om millenniemålen, var enligt slututvärderingen hösten 2005 framgångsrikt. På frågan om man kände till målet om halvera fattigdomen till år 2015, svarade 42 procent ja hösten 2003 och 57 procent hösten 2005. Tron på att det är möjligt att nå millenniemålen har ökat från 10 till 22 procent. Annonskampanjerna som genomförts under åren bedöms som lyckade med relativt hög grad av uppmärksamhet. Dessa genomfördes tillsammans med ett växande nätverk av aktörer, slutligen 85 stycken, bland enskilda organisationer, institut, myndigheter och företag. Projektet drivs vidare under 2006 av UNDP:s svenska kontor och Svenska FN-förbundet.
- Eurobarometern 2005 handlade om millenniemålen och hur pass väl målen var kända i Europa. På frågan om man kände till millenniemålen (utan definition) var europagenomsnittet 12 procents kännedom. De länder som haft längre kampanjer om målen låg betydligt högre, Sverige högst med 27 procent och Italien med 19 procent.

4 Inriktning på det framtida arbetet

För att effektivt kunna bidra till en rättvis och hållbar global utveckling krävs ett helhetsgrepp där grundläggande värden, hållbar utveckling och säkerhet hanteras samstämmigt på alla nivåer. Den svenska politiken för global utveckling är unik genom att ta just detta helhetsgrepp.

Grunden för en samstämmig svensk politik som bidrar till en rättvis och hållbar global utveckling har nu lagts. Arbetsformer som syftar till att stärka samverkan såväl inom Regeringskansliet som mellan Regeringskansliet och andra statliga myndigheter börjar finna sin form liksom samverkan mellan statliga och icke statliga aktörer. EU-samarbetet har också fått ett tydligare fokus mot ökad samstämmighet, något Sverige aktivt bidragit till. Redogörelsen i denna skrivelse visar att politiken för global utveckling får ett allt starkare genomslag i den samlade svenska politiken.

Analysen av förutsättningarna för utveckling som sätter fattiga människors problemformuleringar och prioriteringar i fokus kan skärpas. På samma sätt kan förståelsen bland politikens aktörer för innebörden av målet om att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling, liksom av rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling stärkas. Det finns utrymme för effektivare samordning och tydligare fokus. Därför prioriterar regeringen förstärkt och kontinuerlig kompetensutveckling inom Regeringskansliet liksom att bidra till detta bland övriga nyckelaktörer.

Samverkan med aktörer utanför den statliga kretsen har ökat under året. En rad enskilda organisationer och företag har på eget initiativ engagerat sig genom seminarier och direkt dialog om politiken med regeringen. Enskilda organisationer har dessutom engagerat sig i att etablera ett forum för dialog och debatt om politiken för global utveckling. På

regeringens initiativ har utredningar genomförts för att undersöka möjligheterna att stärka det svenska näringslivets aktiva medverkan i den svenska utvecklingspolitiken. Under utredningarnas gång fördes en intensiv dialog mellan Regeringskansliet och företrädare för det svenska näringslivet. Det finns nu goda förutsättningar för att gå vidare på dessa områden.

Samstämmighet för global utveckling är en profilfråga för Sverige internationellt och för det svenska EU-arbetet. Det ökade intresset i EU, såväl från kommissionens sida som från medlemsstaterna, för ökad samstämmighet lägger en god grund för den svenska ambitionen att på ett tydligare sätt arbeta med politiken för global utveckling inom ramen för EU-samarbetet. I september 2006 kommer den internationella arbetsgruppen för globala gemensamma nyttigheter (International Task Force on Global Public Goods) att lägga fram sin slutrapport. Denna innehåller bland annat konkreta rekommendationer när det gäller såväl finansiering av som institutionella lösningar för globala gemensamma nyttigheter. Det är en prioriterad fråga för Sverige att ta ställning till dessa och driva på för en förbättrad hantering av globala gemensamma nyttigheter i det internationella samarbetet. Sverige ingår också, genom utrikesrådet för utvecklingsfrågor, i den högnivåpanel som FN:s generalsekreterare tillsatt som en uppföljning av 2005 års toppmöte för att granska styrning, samordning och effektivitet i FN:s operativa verksamhet. Panelen leds av tre statsministrar och dess tretton medlemmar är på den högsta nivån i FN:s historia. Förväntningarna är höga på att panelen i september 2006 lägger fram visionära förslag till förändringar av FN-systemet. Sverige har särskilt uppmärksammat jämställdhetsfrågor i tillägg till ett aktivt engagemang i panelens samlade arbete.

4.1 Fördjupad analys

Att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling ställer stora krav på den analys som ligger till grund för beslut. Utgångspunkten för denna analys är fattiga människors prioriteringar och förutsättningar för sin egen utveckling. För att leva upp till detta arbetar Regeringskansliet löpande med att utveckla och fördjupa tänkandet kring hur politiken för global utveckling skall få genomslag inom ramen för de olika politikområdena. Utöver analysarbete inom ramen för pågående processer har regeringens expertgrupp för utvecklingsstudier (EGDI) publicerat rapporter om bland annat sambanden mellan migration och utveckling, säkerhet och utveckling, liksom om utvecklingsfinansiering och handels- och vattenrelaterade frågor. Sverige stödjer dessutom internationell forskning för att utröna utvecklingseffekterna av rikare länders politik, såväl för enskilda utvecklingsländer som inom olika politikområden, liksom produktionen av ett internationellt index som bedömer och rankar OECD-ländernas samlade politik för utveckling (Commitment to Development Index). Därutöver inhämtar regeringen kontinuerligt kunskap från internationella institut och kunskapscentra. För att ge en tydligare röst åt fattiga människor och inhämta deras perspektiv på utveckling finns en anledning att ytterligare förstärka analysen, genom att vidga basen för kun-

skapsinhämtning till att omfatta en bredare krets aktörer, inklusive det civila samhället samt analys genomförd av forskare och policyskapare i syd.

Ett område för kunskapsinhämtning handlar om att analysera sambanden mellan olika politikområden, liksom utvecklingseffekterna av förd politik. Regeringen arbetar för att hitta tydligare kopplingar mellan den förda politiken, resultat och effekter i syfte att tydligare kunna redovisa hur politiken bidrar till att målen för politiken för global utveckling nås. I dessa sammanhang är det av stor vikt att särskilt lyssna till röster från utvecklingsländer.

Ett annat område där det råder behov av fördjupad analys gäller sambandet mellan länders behov av handlingsutrymme och globalt överenskomna avtal. Nationellt ägarskap är helt centralt för den svenska politiken för global utveckling. Att varje land skall ha tillräckligt med politiskt handlingsutrymme för att kunna skapa och driva egna prioriteringar kan tyckas självklart. Samtidigt är det rimligt med vissa begränsningar i handlingsutrymmet; exempelvis om det ökar respekten för demokrati eller mänskliga rättigheter, eller där globala välfärdsvinster genereras av ett multilateralt regelsystem, som gäller på exempelvis handels-, och miljöområdet. Det finns anledning att titta närmare på de tänkbara konflikter som kan uppstå i detta spänningsfält.

Ett tredje område handlar om jordbrukets roll i utvecklingsprocessen. Utvecklingen på landsbygden och jordbruket spelar en viktig roll för samsättning, ekonomisk utveckling, fattigdomsbekämpning och tryggad livsmedelsförsörjning i utvecklingsländerna. Även möjligheterna att förbättra villkoren för kvinnor är direkt avhängigt av förhållandena på landsbygden inklusive inom jordbruket i de flesta utvecklingsländer. En fördjupad förståelse av förutsättningarna för landsbygdsutveckling och jordbruk, samt av de utvecklingspolitiska konsekvenserna av den jordbrukspolitik vi för i rikare länder är således avgörande i kampen mot fattigdom och hunger.

Ett fjärde område handlar om att stärka kunskapen kring kopplingarna mellan fred och säkerhet och andra områden. Det handlar bland annat om att uppmärksamma ungdomars situation. Exempelvis är arbetslöshet bland unga ett växande säkerhetsproblem då arbetslösa ungdomar är lättrekryterade till väpnade konflikter.

Ett femte område där ytterligare kunskap behövs handlar om sambandet mellan klimat, energi och utveckling. Det handlar om energiförsörjning i fattigare länder på kort och lång sikt, om hälsopåverkan av klimatförändringarna, liksom om effekter av dessa på jordbruk, skogsbruk och infrastruktur, samt om vad utmaningarna betyder för behovet av tekniköverföring.

4.2 Prioriteringar i politiken

I resultatskrivelse 2005/06:161 angav regeringen att extra vikt skulle läggas vid politikområden där den globala påverkan är av särskild betydelse och där konkreta resultat kan uppnås. Områdena handel, jordbruk, migration, miljö och säkerhet identifierades. I årets skrivelse förs i avsnitt 2 ett

resonemang kring hur dessa områden verkar för en ökad samstämmighet och vilka utmaningar som politiken ställs inför. Ur detta och inom ramen för de resultat som uppnåtts och som redovisas i avsnitt 3 kan följande prioriteringar identifieras:

Miljö

Regeringen kommer även fortsatt att driva på för att det europeiska utsläppshandelssystemet och Kyotoprotokollets flexibla mekanismer skall kopplas samman. Sverige bidrar genom de flexibla mekanismerna till modernisering av energisystem i utvecklingsländer och främjar därmed en hållbar utveckling i dessa länder. Sverige driver också på inom ramen för EU och i globala fora för att få till stånd en klimatregim efter 2012, då Kyotoprotokollet löper ut, och för att förhandla nya åtaganden för Kyotoprotokollets parter inför den andra åtagandeperioden.

En förbättrad kemikaliehantering kommer att ha hög prioritet under kommande år då en växande del av användning och produktion av farliga kemikalier sker i fattiga länder med bristfällig kemikaliekontroll. Fortsatt kapacitetsuppbyggnad i olika former är särskilt angeläget, där bland annat Kemikalieinspektionen har en viktig roll.

Svenska erfarenheter och kunskaper om hållbar utveckling, miljöanpassad teknik, systemtänkande med mera och kunskap avseende infrastruktur och stadsutveckling kommer även fortsättningsvis att förmedlas internationellt genom EU, FN och inom utvecklingssamarbetet. Exempel är arbetet inom ramen för projektet Sustainable Cities samt insatser inom utvecklingssamarbetet för bättre planering av boende och vägar, bland annat i områden med kraftig urbanisering, luftföroreningar och problem med avfallshantering.

Sverige avser föra en dialog med samarbetsländerna och arbeta med exempelvis Världsbanken och UNEP för att internationella miljökonventioner, vilka behandlar frågor av fundamental betydelse för fattigdomsbekämpning, skall integreras i utvecklingsländernas nationella utvecklingsstrategier.

Handel och jordbruk

Sverige avser arbeta intensivt för att världshandelsförhandlingarna inom WTO:s Doharunda skall resultera i den ambitiösa utvecklingsrunda medlemsländerna enades om då förhandlingarna startade år 2001. I förhandlingarna har det växt fram en förståelse för att marknadsöppningar är en nödvändig, men inte tillräcklig, förutsättning för att utvecklingsländer skall kunna öka sin handel. Många utvecklingsländer behöver stöd för att kunna dra nytta av en friare världshandel, bland annat genom kapacitetshöjande insatser och stöd för strukturella reformer och handelsrelaterad infrastruktur.

Regeringen avser att inom handels- och jordbrukspolitiken arbeta för att våra nationella och EU:s regelverk skall utformas på ett sätt som främjar handel med utvecklingsländer, med beaktande av våra nationella krav om exempelvis säkra livsmedel och djurskydd, för att resultatet av såväl WTO-förhandlingarna som EU:s bilaterala handelsförhandlingar

med utvecklingsländer skall bli så utvecklingsfrämjande som möjligt och för ett stärkt handelsrelaterat stöd skall utvecklas som komplement till ambitiösa förhandlingsresultat.

Inom jordbrukspolitiken avser regeringen att fortsatt driva på för en reformering av EU:s jordbrukspolitik i riktning mot minskade kostnader, ökad marknadsanpassning och minskade negativa effekter för handel med tredje land och för att regler kring exempelvis säkra livsmedel skall harmoniseras internationellt. På så vis ökar möjligheterna för utvecklingsländer att konkurrera på lika villkor, liksom deras förutsättningar att ta tillvara sina komparativa fördelar och att skapa miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling och sysselsättning på landsbygden och inom de areella näringarna. Av samma anledning prioriterar regeringen landsbygdsutveckling i fattiga länder högt och arbetar i relevanta fora inom det multilaterala samarbetet för att den utvecklingspolitiska vikten av ett miljömässigt hållbart jordbruk, skogsbruk och fiske samt hållbar utveckling på landsbygden skall framhållas.

Migration

Regeringen avser arbeta för en ökad samstämmighet mellan migration och utveckling både nationellt och inom EU, samt på det internationella planet. Detta inkluderar att skapa nationella strukturer, inklusive mellan regeringskansliet och myndigheter, för att öka samstämmigheten mellan de två politikområdena.

Detta kommer bland annat till uttryck i ett tydligt engagemang i EU för att öka utvecklingseffekterna av remitteringar, kompletterat med fortsatta insatser i Sverige för att sänka avgifter och skapa säkrare kanaler för överföringar, att stödja analys inom detta område, samt genom att studera hur diasporan bäst kan involveras för att bidra till positiv utveckling i ursprungslandet. Sverige avser fortsätta sitt engagemang, i EU och internationella fora, för att föra fram och stödja en internationell dialog om migration och utveckling, även efter Förenta nationernas (FN) högnivådialog i september 2006.

Vidare avser regeringen följa upp arbetet för en ökad arbetskraftsrörlighet som har positiva effekter för såväl migranter som ursprungsländer. Det förutsätts att anställningsvillkoren skall vara i nivå med dem som gäller för arbetstagare som redan finns i landet. Den svenska kommittén för arbetskraftsinvandring, KAKI, fick i uppdrag att föreslå ett regelverk som medger vidgad arbetskraftsinvandring från länder utanför EU och det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Regeringen kommer att arbeta för att det regelverket utgår från behoven på den svenska arbetsmarknaden samtidigt som det bidrar till utveckling.

Säkerhet

Regeringen avser att bidra till att utveckla formerna för multifunktionella insatser, bättre samverkan i fält mellan civila och militära aktörer samt bättre övergång från mer akut fredsfrämjande till fredsbyggande och långsiktig utveckling. Den nyinrättade fredsbyggande kommissionen blir här särskilt viktig.

Regeringen avser vidare fortsätta sitt aktiva engagemang för att förbättra och stärka bland annat FN:s och EU:s konflikthanteringsförmåga. Detta inkluderar dels att aktivt bidra till instrumentutveckling, som EU:s civila och militära snabbinsatsgrupper och att FN inrättar civila observatörer som en kategori, dels personellt och annat stöd till och deltagande i insatser.

Regeringen arbetar för att utveckla insatser för säkerhetsreform och insatser för avväpning, demobilisering och integrering av före detta soldater och barnsoldater i samhället, med särskild betoning på uppföljning och genomförande av det så kallade Stockholmsinitiativets förslag. Regeringen avser också arbeta för att Sverige skall bidra till att utveckla riktade skraddarsydda insatser i syfte att hantera det säkerhetsvakuum som ofta uppstår i sviktande stater. Ambitionen är att insatsernas praktiska riktlinjer skall betona ett förbättrat och konsoliderat arbete mellan de discipliner som verkar inom ramen för det breda säkerhetsbegreppet.

Regeringens ambition är att Sverige fortsatt skall ha en aktiv roll i genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325, bland annat för att öka kvinnors deltagande i internationella insatser, fredsprocesser och annan fredsfrämjande verksamhet. Särskild uppmärksamhet ägnas deltagande på nationell och lokal nivå i konfliktområden. Erfarenheter avseende kvinnors deltagande och roll i fredsarbetet bör bättre tas tillvara och ligga till grund för utveckling av konkreta riktlinjer och metoder.

Regeringen verkar för att säkerhets- och utvecklingsfrågor skall kopplas närmare samman och avser att föra en dialog med intresserade parter om förutsättningarna och möjligheterna att länka säkerhetsaspekter till millennieutvecklingsmålen.

Förklaring till förekommande förkortningar

Skr. 2005/06:204

Bilaga 1

Althea	EU:s militära insats i Bosnien-Hercegovina
AVS	78 länder i Afrika, Västindien och Stillahavsregionen
BNC	Binationella kommissionen
BNP	Bruttonationalprodukten
CBD	Konventionen om biologisk mångfald
CSD	FN:s kommission för hållbar utveckling
DDR	Disarmament, demobilisation and reintegration
DDT	Diklordifenyltrikloretan
EBRD	Europeiska utvecklingsbanken
EGDI	Regeringens expertgrupp för utvecklingsstudier
ESFP	Europeiska säkerhets- och försvarspolitiken
EU	Europeiska unionen
FAO	FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation
FN	Förenta nationerna
FSG	OECD:s grupp för sviktande stater
G8	Stats- och regeringschefer från G7 (Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Storbritannien, Tyskland och USA) och Ryssland.
GAERC	Rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser
GDN	Global Development Network
GEN	Global Ecolabelling Network
Govnet	OECD/DAC:s nätverk för frågor om samhällsstyrning
GSP	EU:s tullpreferenssystem
HIPC	Tungt skuldsatta fattiga länder
IDEA	Institutet för demokrati- och valstöd
IF	Integrated Framework
ILO	Internationella arbetsorganisationen
IMF	Internationella valutafonden
IMO	Internationella sjöfartsorganisationen
INCP	Internationella nätverket för kulturministrar
IOM	International Organisation for Migration
IPPC	Internationella växtskyddskonventionen
ISAF	International Security Assistance Force
ISO	Internationella Standardiseringsorganisationens
ITC	International Trade Center
KAKI	Kommittén för arbetskraftsinvandring
KFOR	NATO Kosovo Force
MUL	Minst utvecklade länderna
OECD	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling
OECD/DAC	OECD:s utvecklingskommitté
OSS	Oberoende staters samväld
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
PfF	Partnerskap för Fred
PRT	Regional enhet för säkerhet och återuppbyggnad inom ramen för ISAF
SAICM	Den globala kemikaliestrategin
Sida	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

SPS	Sanitära och fytosanitär	Skr. 2005/06:204
SRHR	Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter	Bilaga 1
SRV	Statens räddningsverk	
SSR	Säkerhetssektorreformer	
TBT	Tekniska handelshinder	
TRIPs	Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights	
UNCTAD	FN:s konferens för handel och utveckling	
UNDP	FN:s utvecklingsprogram	
UNEP	FN:s miljöprogram	
Unesco	FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kulturs	
UNAIDS	FN:s aidsprogram	
UNFPA	FN:s befolkningsfond	
UNHCR	FN:s flyktingkommissarie	
UNMIL	United Nations Mission in Liberia	
UNIFEM	FN:s utvecklingsfond för kvinnor	
WAIPA	World Association of Promotion Agencies	
WHO	Världhälsoorganisationen	
WIPO	World Intellectual Property Organization	
WTO	Världshandelsorganisationen	

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 maj 2006

Närvarande: Statsrådet Ringholm, ordförande, och statsråden, Sahlin, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback

Föredragande: Statsrådet Jämtin

Regeringen beslutar skrivelse 2005/06:204 Sveriges politik för global utveckling